

Всеукраїнська громадська організація «Жіночий Консорціум України»
Національна мережа «Жіночий Консорціум України»

ГЕНДЕРНИЙ МОНІТОРИНГ ВИБОРІВ ГОЛІВ ТА РАД ОТГ

Аналітичний звіт

м. Київ 2017

Аналітичний звіт «Гендерний моніторинг виборів голів та рад ОТГ» розкриває кількісний і якісний аналіз гендерного виміру перших виборів до ОТГ, а саме: аналіз кількісного представництва жінок і чоловіків серед кандидатів у сільські, селищні та міські ради ОТГ, тенденції участі жінок у якості кандидаток до рад та голів ОТГ, гендерний склад рад ОТГ та обраних голів ОТГ, інтерв'ю з кандидатками 60 ОТГ на голів та у склад рад ОТГ.

Збірник містить висновки та рекомендації щодо посилення ролі й участі жінок у політичному житті.

Розраховано на експертів, політиків, науковців, державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, широке коло громадськості.

Авторський колектив: Богренцова Наталія, Костенко Андріана, Світайло Ніна, Ярош Оксана

Загальна редакція: Ярош Оксана

Дизайн і верстка: Волкова Ганна

Детальну інформацію про «Гендерний моніторинг виборів голів та рад ОТГ»

можна знайти на сайті «Жінки у політиці»:

<http://www.womeninpolitics.org.ua/>

Для безкоштовного розповсюдження

Аналітичний звіт «Гендерний моніторинг виборів голів та рад ОТГ» підготовлено і видано ВГО «Жіночий консорціум України» у рамках проекту «Розбудова політичного жіночого лобі в Україні» за підтримки Фонду демократії ООН.

Зміст звіту не обов'язково відображає погляди Фонду демократії ООН.

Забороняється відтворення та використання будь-якої частини звіту у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб, без відповідного посилання на оригінальне джерело.

Контактна інформація для зворотного зв'язку:

Ел. скринька: info@wcu-network.org.ua

Тел.: +38-044-592-68-54

ВГО «Жіночий консорціум України»

4	ПЕРЕДМОВА Оксана Ярош
7	МЕТОДОЛОГІЯ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ ГОЛІВ ТА РАД ОТГ Андріана Костенко, Ніна Світайло, Оксана Ярош
20	АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ ГОЛІВ ТА РАД ОТГ кінця 2015-середини 2017 рр. у 12 областях Андріана Костенко, Ніна Світайло
43	АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ПРОВЕДЕННЯ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ У 60-ТИ ОТГ 12 ОБЛАСТЕЙ 29 ЖОВТНЯ 2017 РОКУ Андріана Костенко, Ніна Світайло
57	АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ 60 ІНТЕРВ'Ю ІЗ КАНДИДАТКАМИ НА ПЕРШИХ МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ ДО ОТГ 29 ЖОВТНЯ 2015 РОКУ Наталія Богренцова
76	ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ ГОЛІВ ТА РАД ОТГ (2015-2017 рр.)
80	РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ ГОЛІВ ТА РАД ОТГ (2015-2017 рр.)
82	ДОДАТКИ
83	Додаток А. Результати виборів кінця 2015 року – середини 2017 року
90	Додаток Б. Результати виборів 29 жовтня 2017 року

Моніторингова діяльність виборчого процесу набуває активного розвитку в сучасній Україні, з'являються нові тенденції, котрі потребують аналітичного осмислення. Як влучно зауважив аналітик І.Когут про важливість моніторингової діяльності виборів, що «лише таким шляхом можна побачити реальні зміни в нашому суспільстві, що стали результатом останніх виборів»¹. Моніторинг виборів – це система збору інформації щодо виборчого процесу із використанням базових індикаторів, як система оцінки станів і тенденцій розвитку, контролю за ходом процесів із метою попередження, подолання або мінімізації небажаних тенденцій і наслідків їх розвитку, а також прогнозування. Метою громадського моніторингу є встановлення відповідності об'єкта моніторингу до очікувань громадськості, загальноприйнятих у суспільстві норм, цінностей і стандартів, чинного законодавства, міжнародних правових документів та ін.

Моніторинги виборів в Україні мають два основних виміри: моніторинги міжнародних організацій та вітчизняні. Моніторингові місії міжнародних організацій за дотриманням демократичності виборчого процесу постійно проводяться в Україні. Наприклад, Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ (БДІПЛ), яке займається спостереженням за виборами в державах-учасницях ОБСЄ, постійно здійснює моніторинг виборчих процесів в Україні, починаючи із 1998 р.²

Історія моніторингових виборів громадських організацій та аналітичних центрів в Україні веде відлік від 1994 р., коли ГО «Комітет рівних можливостей» провела перший моніторинг щодо рівного доступу до медіа під час парламентської та президентської кампаній. Тривалий досвід моніторингової діяльності має ВГО «Комітет виборців України», який одним із перших почав здійснювати не лише моніторингові програми в ході виборчої кампанії, але і проводити моніторинги у міжвиборчий період як на місцевому (проект «Українська влада: об'цяного три роки чекають», 2001 р.), так і у загальноукраїнському масштабі (моніторинг діяльності Верховної Ради України). У 2007 р. під час дострокових парламентських виборів серед 5900 офіційних спостерігачів від громадських організацій, зареєстрованих Центральною виборчою комісією, 2074 особи представляли Комітет виборців України, що свідчить про зростання географічного масштабу моніторингу³.

Один з найтриваліших моніторингових проєктів в Україні реалізувала Лабораторія законодавчих ініціатив, чії фахівці проводили моніторинг законотворчої діяльності у Верховній Раді України 4-го скликання. Громадянська мережа ОПОРА із 2007 р. отримала досвід реалізації 3-х загальнонаціональних та 8 місцевих кампаній громадського спостереження за виборчим процесом. Найбільш впливовими та інноваційними варто відзначити моніторингові місії, організовані під час виборів Президента України 2010 р. та виборів до органів місцевого самоврядування всіх рівнів 2010 р. Результати громадського спостереження активно використовувалися для підготовки висновків та офіційних оцінок щодо перебігу і результатів виборів українською та міжнародною громадськістю, міжнародними місіями, представництвами іноземних держав, медіа тощо.

---

1. Сайт Лабораторії законодавчих ініціатив [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.parlament.org.ua/index.php?action=budget&id=11&ar_id=1623&ch_id=&as=0

2. Офіційний сайт Координатора проєктів ОБСЄ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/ukraine>

3. Сайт Всеукраїнської громадської організації «Комітет виборців України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cvu.org.ua/page/about_cvu

Рух «ЧЕСНО» моніторив критерії доброчесності кандидатів у депутати, а потім і поточної діяльності вже обраних депутатів до ВР. Моніторингові критерії включали різні методи контролю за владою: вимірювання та стан політичних обіцянок, перевірка роботи політиків за критеріями доброчесності, моніторинг виборчих кампаній, моделі впливу громадян на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні та ін.

В Україні моніторинговий процес досяг того етапу розвитку, що стало можливим не лише вводити у політичну науку і практику результати громадських моніторингів, але й їх класифікувати, оскільки моніторингові ініціативи удосконалюють процедури, розширюють географію та ін.

Узагальнена класифікація моніторингів виборів виглядає таким чином:

1. За географічним критерієм (міжнародні, загальнонаціональні, регіональні, локальні).
2. За етапами виборчого процесу: висування кандидатів у депутати; утворення виборчих комісій і дільниць; реєстрація кандидатів у депутати; проведення передвиборної агітації; складання списків виборців, їх перевірка та уточнення; голосування; підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування; встановлення результатів виборів депутатів та їх офіційне оприлюднення.
3. За кількістю суб'єктів (один суб'єкт та мережеві/коаліційні).
4. За предметом моніторингу: контент партійних програм, медіа-моніторинг, фінансовий моніторинг, гендерний та ін.⁴

У 2008 р. дослідники Ємельянов В.М., Чупрін Р.В. робили висновок щодо громадських моніторингів та зазначали, що найбільш слабкою ланкою серед цих моніторингів є коаліційні. Сучасна практика показала, що вони отримали розвиток та стали постійною складовою аналізу та оцінки виборчого процесу⁵. Моніторинги виборчих процесів стали предметом наукових досліджень у політичній науці України, зокрема, праця Арабаджієва Д. «Громадський моніторинг за виборчим процесом в Україні»⁶ та ін.

Гендерні моніторинги виборів – це інновація для України. Гендерний моніторинг виборів – це не лише встановлення діагнозу виборчому процесові, але й формування позитивної думки громадськості щодо необхідності збільшення представництва жінок у владі як міжнародної демократичної норми.

Залучення жінок до прийняття політичних рішень, які ухвалюються на національному та регіональному рівнях, є одним з пріоритетних напрямків діяльності Жіночого консорціуму України починаючи із 2006 року. Гендерний моніторинг виборів займає у цій роботі окрему нішу і є своєрідним ноу-хау ЖКУ та Жіночої демократичної мережі. Вперше ми проводили комплексний оперативний аналіз участі жінок у виборах до Верховної Ради України у 2012 році, потім продовжили гендерний моніторинг на парламентських виборах у 2014 року. Також підготували аналітичний звіт «Гендерний моніторинг місцевих виборів 2015 року в Україні» у партнерстві із Міжнародним інститутом демократії і підтримки виборів (IDEA). Це був перший гендерний моніторинг місцевих виборів й відстежувався вплив дії нової норми (гендерної квоти) Закону «Про місцеві вибори» щодо представленості не менше 30% кандидатів однієї статі у списках партій.

4. Ярош О. Б. Моніторинг виборів як чинник демократичного розвитку українського суспільства: гендерний аспект / О. Б. Ярош / Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. – 2016. – № 3-4 (83-84). – 411 с. – С. 313-323.

5. Ємельянов В.М., Чупрін Р.В. Громадський моніторинг партійної політики в Україні: практика, проблеми, перспективи / В.М. Ємельянов, Р.В. Чупрін // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер.: Політологія. – 2008. – Т. 79, Вип. 66. – С. 6-13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2008_79_66_3.

6. Арабаджієв Д.Ю. Громадський моніторинг за виборчим процесом в Україні [Текст]: монографія / Д. Ю. Арабаджієв. – Запоріжжя: Просвіта, 2014. – 313 с. – С. 278-302; Арабаджієв Д. Етапи здійснення громадського моніторингу (на прикладі місцевих виборів в Україні в 2010 році) // Сучасна українська політика. – К.: Вид-во «Центр соціальних комунікацій», 2013. – Вип. 29. – 348 с.

Наразі маємо нові виклики, а саме процес впровадження децентралізаційних реформ в Україні, які потрібні нашій країні, яка зацентралізована і зарегульована у прийнятті рішень. Водночас жодні реформи не мають оминати питання, як жінки і чоловіки відчують на собі такі кардинальні зміни у щоденному житті та суспільно-політичних можливостях.

Гендерний моніторинг виборів до ОТГ є спробою виявити тенденції щодо участі та представництва у них жінок. Моніторингова група ВГО «Жіночий Коснсорціум України (ПУЛ)» (ЖКУ) систематизувала дані у 12 областях, де діє проект «Розбудова політичного лобі жінок України» і висловлює велику вдячність 12 обласним координаторам, а саме: Баєвій Тетяні (Хмельницька область), Батраковій Наталії (Чернівецька область), Гунько Ларисі (Рівненська область), Жимолостновій Світлані (Чернігівська область), Константиновій Олені (Миколаївська область), Кульбаці Олені (Полтавська область), Микитась Олені (Херсонська область), Римар Світлані (Тернопільська область), Савельєвій Юлії (Сумська область), Стельмах Богдані (Волинська область), Тарасенко Наталії (Житомирська область), Тимчик Інні (Одеська область), моніторкам й моніторам, а також координаторці проекту Вірі Поровській, фінансовій менеджерці Віолеті Точилєнковій та усій команді ЖКУ.

МЕТОДОЛОГІЯ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ ГОЛІВ ТА РАД ОТГ

Андріана Костенко,
Ніна Світайло,
Оксана Ярош

якщо я не виконаю завдання в перевикористанні програм опитувань, принаймні зможу з дією вступити на посаду, то я добровільно складу повноваження голови. Через суди рік-тільки зборили на посаду голови Буненківської ОТГ провести зустріч серед мешканців ОТГ, на питання відповідності до діяльності голови пенківської ОТГ.

з регульованими опитування, в разі нехвалення мешканцями Буненківської ОТГ мого діяльності на посаді голови – добровільно складу повноваження. При написанні цієї статті на мене не вчинявся тиск, я писав цю розписку чорнилою, перебуваючи при доброму здоров'ї та свідомі пам'яті.

2017

Гунжель Павло

в інтерв'юванні в журналі Гунжель П.О., 2017, 09/23/2017

реформи очима жителів

ОТГ року в Буненківській територіальній громаді відбулися вибори. Розпочинається реформа по децентралізації з новою грою місцевих органів державної влади, місцевого самоврядування. Ми вирішили опитати жителів громади. Про свої очікування, бачення та на території населених пунктів Буненківської ОТГ відстає оські.

де ми поставили основні запитання, а саме:

Як ви зміні на краще чи хочете від об'єднання громад?

Чи ви хотіли, щоб майбутня влада (депутати та голова) зробила у вашому інтересі?

Гордей Барсуков (жителя с. Березівка):

В мене відрозставило діти. Я хочу щоб майбутня влада зробила так, як в Польщі – створила колективні підприємства, щоб у людей була робота і там працювати свої односельці. Щоб село квітало, а не бур'янами та сміттям, квітло клубами та парками. Щоб діялись клуби та дітям було де відпочити. Хочу від влади зарплати, щоб дітям не було де відпочити. Хочу від влади зарплати, щоб дітям не було де відпочити.

продовження на наступній сторінці

Актуальність питання посилення впливу жінок на процеси прийняття рішень на національному та регіональному рівнях вимагає постійного вивчення тих чинників, що впливають на різні аспекти ситуації – від процесів партійного будівництва та проблем, із якими жінки стикаються на шляху політичної кар'єри, до особливостей участі жінок у виборчих процесах та мотивації до більш активної участі в обговоренні питань, які безпосередньо їх стосуються. У цьому контексті гендерний моніторинг виборів на місцевому рівні як система збору інформації щодо різних складових виборчого процесу із використанням базових індикаторів, система оцінки та контролю за ходом процесів є надзвичайно важливим механізмом.

Актуальність гендерного моніторингу виборів у ОТГ зумовлена новими соціально-політичними умовами, у яких перебуває Україна, оскільки децентралізаційна реформа зумовила появу нових ОТГ (об'єднаних територіальних громад) із новими повноваженнями, правами, обов'язками та складом представницьких органів (обираються нові ради ОТГ та голови ОТГ).

МЕТА ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ В ОТГ – виявити особливості участі для жінок за результатами виборів до ОТГ шляхом громадського моніторингу виборів командою ВГО «ЖКУ».

ОХОПЛЕННЯ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ В ОТГ – 12 областей, де відбулись вибори до ОТГ, які входять до проекту «Розбудова політичного лобі жінок» (ПУЛу), який реалізовується командою ВГО «Жіночий Консорціум України». У цих областях було виділено 4 кластери ПУЛу, де проводилися перші вибори до рад сільських, селищних та міських ОТГ та голів рад сільських, селищних та міських ОТГ.

У рамках моніторингу виділено 4 кластери:

- I кластер** – Сумська, Полтавська, Чернігівська області;
- II кластер** – Хмельницька, Тернопільська та Чернівецька області;
- III кластер** – Волинська, Рівненська та Житомирська області;
- IV кластер** – Одеська, Херсонська та Миколаївська області.

ХРОНОЛОГІЧНІ РАМКИ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ.

Дослідження проводилося протягом двох етапів:

I-ий етап – кінець 2015-середина 2017 року;

II-ий етап – 29 жовтня 2017 року.

Гендерний моніторинг виборів впродовж кінця 2015 – середини 2017 року (I-ий етап моніторингу) проводився на основі результатів голосування у 239-ти ОТГ 12-ти областей України. А саме:

У Сумській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Бездрицька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Березівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Боромлянська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Бочечківська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Вільшанська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Грунська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Миколаївська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Миропільська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Нижньосироватська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
СЕЛИЩНІ	
Зноб-Новгородська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Кириківська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Краснопільська селищна об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Миколаївська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Недригайлівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Хотінська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Шалигинська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
МІСЬКІ	
Дружбівська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Кролевецька міська об'єднана територіальна громада	30.04.2017

У Одеській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Красносільська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Маразліївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Новокальчевська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Тузлівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
СЕЛИЩНІ	
Затишанська селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Ширяївська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
МІСЬКІ	
Балтська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Біляївська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015

У Полтавській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Білоцерківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Великосорочинська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Засульська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Клепачівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Недогарківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Новоаврамівська сільська об'єднана територіальна громада	27.03.2016
Новознам'янська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Омельницька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Піщанська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Покровсько-Багачанська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Пришибська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Рокитянська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Сергіївська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
СЕЛИЩНІ	
Великобагачанська селищна об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Решетилівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Семенівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Скороходівська селищна об'єднана територіальна громада	27.03.2016
Шишацька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
МІСЬКІ	
Глобинська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Пирятинська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015

У Тернопільській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Байковецька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Білобожницька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Більче-Золотецька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16
Борсуківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16
Васильковецька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Великогаївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Великодедерецька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16
Золотниківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Іванівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Колиндянська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Колоденська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Коцюбинська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16
Лопушенська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Озернянська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Озерянська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Скориківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Трибухівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16
Черніховецька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16

СЕЛИЩНІ	
Гримайлівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.16
Гусятинська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15
Заводська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15
Залозецька селищна об'єднана територіальна громада	18.12.16
Золотопотіцька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Козлівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15
Коропецька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15
Мельнице-Подільська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15
Микулинецька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15
Підволочиська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15
Скала-Подільська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15
МІСЬКІ	
Борщівська міська об'єднана територіальна громада	11.12.16
Почаївська міська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Скалатська міська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Теребовлянська міська об'єднана територіальна громада	25.10.15
Шумська міська об'єднана територіальна громада	25.10.15

У Хмельницькій області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Берездівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Ганнопільська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Гвардійська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Гуківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Гуменецька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Китайгородська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Колибаївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Ленковецька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Лісовогринівецька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Маківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Розсошанська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Судилківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
СЕЛИЩНІ	
Війтовецька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Дунаєвецька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Летичівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Меджибізька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Наркевицька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Новоушицька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Понінківська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Сатанівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Старосинявська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Чемеровецька селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Чорноострівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
МІСЬКІ	
Волочиська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Дунаєвецька міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Полонська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015

У Житомирській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Андрушківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Барашівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Білокоровицька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Високівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Вишевицька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Вільська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Горщиківська сільська об'єднана територіальна громада	17.12.2016
Дубрівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Квітнева сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Краснопільська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Потіївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Семенівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Станишівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Тетерівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Ушомирська сільська об'єднана територіальна громада	18.11.2016
Чижівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
СЕЛИЩНІ	
Брусилівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Городницька селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Довбиська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Іршанська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Корнинська селищна об'єднана територіальна громада	27.03.2016
Лугинська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Миропільська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Народицька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Новоборівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Попільнянська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Хорошівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Червоненська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Чоповицька селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
МІСЬКІ	
Баранівська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Коростишівська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Олевська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016

У Рівненській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Бабинська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Миляцька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Крупецька сільська об'єднана територіальна громада	24.04.2016
Козинська сільська об'єднана територіальна громада	28.08.2016
Локницька сільська об'єднана територіальна громада	28.08.2016
Мирогощанська сільська об'єднана територіальна громада	28.08.2016
Боремельська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Деражненська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Острожецька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
СЕЛИЩНІ	
Клесівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Млинівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Смизька селищна об'єднана територіальна громада	31.07.2016
МІСЬКІ	
Радивилівська міська об'єднана територіальна громада	27.03.2016

У Чернігівській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Вертіївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Іванівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Кіптівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Комарівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Макіївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Мринська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
СЕЛИЩНІ	
Деснянська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Козелецька селищна об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Коропська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Лосинівська селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Михайло-Коцюбинська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Парафіївська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
МІСЬКІ	
Батурицька міська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Корюківська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Менська міська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Носівська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Остерська міська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Сновська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016

У Чернівецькій області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Вашковецька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Великокучурівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Волоківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Клішківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Конятинська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Мамалигівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Недобоївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Рукшинська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Селятинська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Тереблеченська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Усть-Путильська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Чудейська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
СЕЛИЩНІ	
Глибоцька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Красноільська селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016
МІСЬКІ	
Вашківська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Вижницька міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Сокирянська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Сторожинецька міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016

У Волинській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Велицька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Вишнівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Дубівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Заборольська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Забродівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Княгининівська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Колодажненська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Литовезька сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Павлівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Поворська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Поромівська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Прилісненська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Самарівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Смолигівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
СЕЛИЩНІ	
Голобська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Заболоттівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Люблинецька селищна об'єднана територіальна громада	28.08.2016
Шацька селищна об'єднана територіальна громада	27.03.2016
МІСЬКІ	
Устилузька міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015

У Херсонській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Виноградівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Гладківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Зеленопідська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Кочубеївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Музиківська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Присиваська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Тавричанська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Хрестівська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
СЕЛИЩНІ	
Асканія-Нова селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Горностаївська селищна об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Каланчацька селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Мирненська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Чаплинська селищна об'єднана територіальна громада	16.12.2016

У Миколаївській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Благодатненська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Бузька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Веснянська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Галицинівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Дорошівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017
Кам'яномостівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Коблівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Куцурубська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015
Михайлівська (Улянівська) сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Мостівська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Нечаянська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Прибужанівська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Чорноморська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016
Шевченківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016
СЕЛИЩНІ	
Веселинівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Воскресенська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Доманівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Ольшанська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016
Олександрівська селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016
МІСЬКІ	
Баштанська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016

Гендерний моніторинг виборчого процесу та результатів виборів 29 жовтня 2017 року (II-ий етап моніторингу) проводився у 60-ти ОТГ 12-ти областей України. А саме:

У Сумській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Верхньосироватська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
СЕЛИЩНІ	
Дубов'язівська селищна об'єднана територіальна	29.10.2017
Степанівська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
МІСЬКІ	
Буринська міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017

У Одеській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Шабівська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Маяківська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Куюльницька сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
СЕЛИЩНІ	
Цебриківська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Авангардівська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
МІСЬКІ	
Березівська міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017

У Полтавській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Малоперещеписька сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Бутенківська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Михайлівська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
СЕЛИЩНІ	
Новосанжарська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
МІСЬКІ	
Лохвицька міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017

У Тернопільській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Саранчуківська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
МІСЬКІ	
Зборівська міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Ланівецька міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Хоростківська міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017

У Хмельницькій області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Слобідко-Кульчичевецька сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Олешинецька сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Слобківецька сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
СЕЛИЩНІ	
Грицівська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Антонінська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
МІСЬКІ	
Городоцька міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Красилівська міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017

У Житомирській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Глибочицька сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Оліївська сільська об'єднана територіальна громада	
СЕЛИЩНІ	
Пулінська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Любарська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
МІСЬКІ	
Радомишльська міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017

У Рівненській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Немовицька сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Тараканівська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Ярославицька сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
СЕЛИЩНІ	
Демидівська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Клеванська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017

У Чернігівській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Тупичівська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
СЕЛИЩНІ	
Куликівська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Сосницька селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
МІСЬКІ	
Бобровицька міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Семенівська міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017

У Чернівецькій області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Магалянська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Острицька сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Мамаївська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
МІСЬКІ	
Кіцманська міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017

У Волинській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Зарічанська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Жидичинська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Боратинська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
СЕЛИЩНІ	
Головненська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
МІСЬКІ	
Любомльська міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Красилівська міська об'єднана територіальна громада	29.10.2017

У Херсонській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Станіславська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Бехтерська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Чулаківська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Борозенська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Костянтинівська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017
СЕЛИЩНІ	
Білозерська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017
Високопільська селищна об'єднана територіальна громада	29.10.2017

У Миколаївській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ
Новополтавська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017

Тобто за два етапи гендерного моніторингу було охоплено 299 ОТГ в 12-ти областях України.

КІЛЬКІСНИМИ КРИТЕРІЯМИ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ Є:

1. кількість та % кандидатів/ток у сільські, селищні, міські ради ОТГ;
2. кількість та % кандидатів/ток на голів сільських, селищних, міських рад ОТГ;
3. результати у % виборів депутатів/депутаток до сільських, селищних, міських рад ОТГ;
4. результати виборів у % голів сільських, селищних, міських рад ОТГ;
5. всі кількісні критерії аналізувалися у тому числі і за типом висування (партійне чи безпартійне/самовисування).

ЯКІСНИМИ КРИТЕРІЯМИ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ Є:

1. аналіз кандидатів/кандидаток на посаду голови ОТГ за критеріями віку, посади, освіти, сімейного стану, наявності політичного та громадського досвіду;
2. оцінка матеріально-фінансових ресурсів кандидатів/кандидаток на посаду голови ОТГ (палатки, листівки, зустрічі, реклама, соц.мережі);
3. аналіз передвиборчих програм кандидатів/кандидаток на посаду голови ОТГ;
4. фіксація форм роботи з виборцями кандидатів/кандидаток (особисті та групові зустрічі, менш вартісні зустрічі; від дверей до дверей (КВДД), «холодні»: банери, листівки, статті, соціальні мережі);
5. оцінка ставлення до себе як до кандидатки під час кампанії від мешканців громади, однопартійців, конкурентів/конкуренток;
6. виклики (перешкоди, труднощі), із якими зустрілися кандидатки під час виборчої кампанії (об'єктивні та особистісні).

Місцеве самоврядування за історію незалежної України показувало паритетні результати гендерного представництва сільських та селищних рад.

Зокрема, сільські ради мали представництво жінок у 2010 році – 51%, у 2015 році – 56%; селищні ради мали представництво жінок у 2010 році і у 2015 році – 46%. Наповнення новими можливостями, зокрема, фінансовими ресурсами новостворених ОТГ можуть спричинити додаткові виклики для жінок щодо їх участі у прийнятті рішень. Під час гендерного моніторингу було проведено 60 інтерв'ю із кандидатками на голови та ради у ОТГ у 12 областях України.

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ ГОЛІВ ТА РАД ОТГ кінця 2015-середины 2017 рр. у 12 областях

Андріана Костенко,
Ніна Світайло

Особливістю цієї, першої частини аналітичного звіту як складової гендерного моніторингу виборів у ОТГ є його **формування на основі аналізу вже завершених процесів** – першого етапу місцевих виборів, які відбулись впродовж 2015-2017 рр. Тому деякі складові I-го етапу моніторингу представлені у звіті по основним позиціям, оскільки можливість провести детальний аналіз процесів, особливо у невеликих громадах, через півроку-рік після виборів практично неможливо. Зокрема, це стосується аналізу передвиборних програм кандидатів/кандидаток.

Крім того, **масштаби та форми інформаційного та медійного супроводу** місцевих виборів у ОТГ суттєво відрізняються від інших типів виборів. У той же час кількісні показники щодо інших важливих характеристик (жінок-кандидаток та переможниць, співвідношення жінок-самовисуванець і висунених політичними партіями, їх середнього віку, освіти, сфери професійної зайнятості тощо) представництва жінок в радах ОТГ міського, селищного та сільського рівня, а також аналіз базових положень програм, які допомогли перемогти на виборах, із врахуванням важливих характеристик ОТГ є **достатніми для висновків щодо основних досягнень, тенденцій та ризиків**.

Звіт сформований на основі оприлюднених офіційних результатів із базою даних на відкритих ресурсах⁷ та сайтах (сторінках) нині діючих ОТГ, а також оприлюднених результатів моніторингу, проведеного громадською мережею ОПОРА та КВУ.

КОНТЕКСТ ТА ДИНАМІКА ВИБОРІВ

Місцеві вибори в об'єднаних територіальних громадах є логічним і важливим кроком у процесі реалізації реформи децентралізації влади до формування та набуття повноважень нових органів самоврядування. Ці вибори, хоча і проходили поетапно, у відповідності до об'єднувачих процесів, фактично були **першими у форматі ОТГ** і стали закономірним заключним етапом об'єднання територіальних громад та набуття новими органами самоврядування відповідних повноважень. До того ж після обрання місцевих рад були призначені вибори старостів сіл, які включені у відповідні громади.

У період з 25 жовтня 2015 року до 30 квітня 2017 року, який охоплюється даним моніторингом, в Україні перші місцеві вибори вже відбулися в 415 об'єднаних територіальних громадах. Дати проведення перших виборів та типи об'єднаних територіальних громад (ОТГ) вказано у наступній таблиці.

Дата перших виборів голів та місцевих рад	Міські ОТГ	Селищні ОТГ	Сільські ОТГ	Всього
25.10.2015	21	45	93	159
27.03.2016	3	4	3	10
24.04.2016	-	1	2	3
31.07.2016	1	2	2	5
28.08.2016	1	2	4	7
11 (18).12.2016	24	59	101	184
30.04.2017	9	9	29	47
Всього	59	122	234	415

Таблиця 1.

ДИНАМІКА ПРОВЕДЕННЯ
ВИБОРІВ ГОЛІВ ТА
МІСЦЕВИХ РАД В ОТГ

7. <http://info-vybory.in.ua/>; <http://decentralization.gov.ua/>; http://depsam.rada.gov.ua/depsam/control/uk/publish/article?jsessionid=255E2B4B68138D18CA240A5A5DC77BE7?art_id=50302&cat_id=50301

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ у ОТГ кінця 2015- середини 2017 рр. у 12 областях

Отже, перший етап виборів депутатів сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад і відповідних сільських, селищних, міських голів відбувся 25 жовтня 2015 року, а решта етапів, включаючи найбільш масовий 11 і 18 грудня, були розсосереджені впродовж 2016-17 років. Так, 11 грудня голосування було призначено у 41 територіальній громаді, з яких 3 – міські, 13 – селищних, 25 – сільських громад. 18 грудня виборці обирали органи місцевого самоврядування ще у 21 місті, 46 селищах, 76 селах.

**ЯК ЗАЗНАЧЕНО У МЕТОДОЛОГІЇ НАШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ, НА I-МУ ЕТАПІ ГЕНДЕРНОГО
МОНІТОРИНГУ ОХОПЛЕНО ПОЛОВИНА ОТГ (239).**

Поетапне проведення виборів визначалось процесами формування самих ОТГ і, як результат, їх (виборів) характером та рівнем – від обрання місцевих рад та голів великих міських громад до обрання старост сіл, що входять у ту чи іншу сільську чи селищну громаду. Відповідно, в ході моніторингу були проведені певні узагальнення процесів та результатів виборів по обраних областях, на основі яких зроблено загальні висновки щодо представленості жінок на кожному етапі та по кожній області, а також висновки щодо значимих для України в цілому тенденцій.

Список областей (12), на основі результатів виборів у ОТГ яких підготовлено даний гендерний моніторинг, формувався з врахуванням не лише територіальних особливостей, але й різної інтенсивності об'єднувачих процесів. Так, розпочатий у 2015 р. процес об'єднання відбувався нерівномірно серед регіонів країни (найбільша кількість новостворених громад утворилася в Тернопільській області (26 ОТГ), найменша кількість – у Київській, Миколаївській, Сумській і Херсонській областях (по 1 ОТГ), і така нерівномірність (як у часовому, так і у територіальному вимірах) спостерігається і сьогодні.

У цьому контексті базовим є рейтинг областей, сформований Міністерством регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України, в якому визначена інтенсивність процесів добровільного об'єднання громад станом на 10 жовтня 2017 року (Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 жовтня 2017⁸).

---

8. <https://www.google.com/url?q=http://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/5>

Таблиця 2.

РЕЙТИНГ ОБЛАСТЕЙ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ОТГ.
ЗАГАЛЬНИЙ РЕЙТИНГ ТА МІСЦЕ ЗА ПАРАМЕТРАМИ

область	загальне місце за параметрами				
	загальний рейтинг	1 кількість ОТГ	2 покриття площі покритості ОТГ	3 територіальні громади, що об'єдналися	4 кількість ОТГ з чисельністю менше 5 тис. осіб
Житомирська	1	2	1	1	11
Хмельницька	2	5	3	2	8
Чернігівська	3	6	4	3	13
Дніпропетровська	4	1	5	5	17
Волинська	5	5	6	6	12
Запорізька	6	6	2	4	21
Тернопільська	7	4	7	7	18
Чернівецька	7	11	10	8	7
Миколаївська	8	9	8	9	16
Сумська	9	10	9	10	14
Одеська	10	13	14	14	5
Полтавська	10	4	11	12	20
Рівненська	11	12	13	13	10
Херсонська	12	11	12	11	15
Івано-Франківська	13	14	15	16	2
Донецька	14	16	15	15	6
Львівська	14	7	19	17	9
Луганська	15	18	15	18	4
Харківська	16	17	21	21	1
Київська	17	17	23	23	3
Закарпатська	18	19	24	24	1
Вінницька	19	8	20	20	21
Черкаська	19	12	17	19	21
Кіровоградська	20	15	22	22	19

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ у ОТГ кінця 2015- середини 2017 рр. у 12 областях

Виходячи з зазначеного, для проведення моніторингу були обрані ОТГ Волинської, Житомирської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької, Чернігівської та Чернівецької областей, в яких впродовж березня 2016 – серпня 2017 рр. відбувались вибори. Таким чином, більшість громад, які у визначений період переживали процедуру виборів, не були надто масштабними – не було обласних центрів та міст обласного значення, великих промислових центрів. У середньому (за винятком Одеської області) від 35 до 50% новостворених громад мають менше 5 тис. населення⁹.

Таблиця 3.

РЕЙТИНГ ОБЛАСТЕЙ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ОТГ. ОСНОВНІ ПАРАМЕТРИ

область	ПАРАМЕТР 1. Кількість ОТГ				Площа області, кв.км	Параметр 2. ПЛОЩА ОТГ, кв.км	
	2015	2016	2017	Всього кількість ОТГ за 2015-2017 роки		Всього 2015-2017	
	кількість ОТГ	кількість ОТГ	кількість ОТГ, в т.ч. в яких призначено перші вибори			Площа ОТГ	%
Вінницька	1	19	13	34	26513	3895,788	14,7
Волинська	5	10	25	40	20144	9095,2	45,2
Дніпропетровська	15	19	22	56	31914	15370,47	48,2
Донецька	3	3	3	9	26517	3459,49	13
Житомирська	9	23	13	45	29832	16133,86	54,1
Закарпатська	2	1	3	6	12777	616,115	4,8
Запорізька	6	10	20	36	27180	13424,96	49,4
Івано-Франківська	3	8	12	23	13900	2324,14	16,7
Київська	1	1	7	9	28131	1661,138	5,9
Кіровоградська	2	3	8	13	24588	2149,657	8,7
Луганська	2	1	5	8	26684	4415,872	16,5
Львівська	15	7	13	35	21833	3466,701	15,9
Миколаївська	1	19	9	28	24598	8827,512	35,9
Одеська	8	3	14	25	33310	7205,6	21,6
Полтавська	12	6	21	39	28748	7169,08	24,9
Рівненська	5	13	7	25	20047	4696,5	23,4
Сумська	1	13	14	28	23834	7771,629	32,6
Тернопільська	26	10	4	40	13823	5394,9	39
Харківська	0	4	8	12	31415	3676,001	11,7
Херсонська	1	11	14	26	28461	7120,232	25
Хмельницька	22	4	13	39	20645	11099,62	53,8
Черкаська	3	3	20	26	20900	3729,8	17,8
Чернівецька	10	6	10	26	8097	2600,278	32,1
Чернігівська	5	11	21	37	31865	16396,04	51,5
ВСЬОГО	159	207	299	665	575756	161700,6	28,1

9. <http://decentralization.gov.ua/about>

Проте у всіх без винятку громадах вибори були конкурентними, за активної участі основних політичних партій та залученням найбільш активної частини місцевої громади, серед яких жінки були представлені досить помітно.

	кількість територіальних громад в області	Параметр 3. Територіальні громади, що об'єдналися		Параметр 4. Кількість ОТГ, з кількістю жителів мінше 5 тис. осіб		Місце по параметрам 1-4
		Всього за 2015-2017		Всього за 2015-2017		
		ТГ, що об'єдналися	%	Кількість ОТГ	%	
	707	101	14,3	17	50	19
	412	169	41	14	35	4
	348	165	47,4	25	44,6	5
	386	50	13	3	33,3	18
	631	328	52	16	35,6	2
	337	19	5,6	0	0	20
	299	133	44,5	16	44,4	6
	516	106	20,5	2	8,7	12
	659	49	7,4	2	22,2	19
	415	37	8,9	6	46,2	21
	332	46	13,9	2	25	17
	711	137	19,3	11	31,4	14
	313	103	32,9	12	42,9	10
	490	108	22	5	20	11
	503	145	28,8	19	48,7	14
	365	93	25,5	9	36	15
	419	131	31,3	10	35,7	9
	615	240	39	18	45	8
	458	57	12,4	0	0	16
	298	93	31,2	11	42,3	13
	605	320	52,9	9	23,1	7
	556	97	17,4	13	50	18
	271	94	34,7	6	23,1	7
	568	297	52,2	14	37,8	3
	11215	3118	27,8	240	35,3	

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ у ОТГ кінця 2015- середини 2017 рр. у 12 областях

ВИСУВАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ

Проведений аналіз виборів у ОТГ 12 областей дозволяє простежити певні позитивні зрушення як на рівні виборчих списків партій, так і на рівні отриманих результатів.

Так, місцеві вибори 25 жовтня 2015 р. були першими виборами в Україні, що проходили за існування гендерної квоти у виборчому законодавстві до міських, районних, обласних рад, хоча норма про квоту не передбачає чітких санкцій за її недотримання. За даними КВУ в середньому, рівень представництва жінок у списках до міських рад м. Києва та міст-обласних центрів по всій Україні дорівнював 32,1%. З 17278 зареєстрованих кандидатів 5545 – жінки. Норма про квоту була дотримана у 310 списках з 430, тобто у переважній більшості (72%).

У той же час вибори 2016-2017 рр. проходили на фоні накопичення певного досвіду децентралізації (у деяких випадках і негативного), усвідомлення викликів та ризиків, що навіть на фоні перспектив зростаючого фінансування та незалежності не сприяло суттєвому підвищенню участі жінок у виборчих процесах. За підрахунками ОПОРИ, у 161 з 257 виборчих списків кандидатів, висунутих місцевими організаціями політичних партій на виборах 11 та 18 грудня 2016 р., рівень представництва однієї статі становив 30% і більше. Таким чином, на основі аналізу виборчих списків до ОТГ на виборах 2016-2017 рр. можна зробити висновок, що **рівень дотримання норми про квоту має тенденцію до зниження** (загалом у порівнянні з виборами 25 жовтня 2015 р. цей рівень знизився від 72% до 63%). Менше 30% представництва однієї статі було зафіксовано у 96 виборчих списках. При цьому загалом по Україні у 56 з 257 виборчих списків кандидатів першими кандидатами були жінки (22%)¹⁰.

Зроблені на основі доступних сьогодні джерел підрахунки дозволяють стверджувати, що в середньому на виборах депутатів міських, сільських та селищних рад 2016-2017 років кандидатки склали 42-44% від їх загальної кількості. А серед усіх кандидатів на посади міських, сільських, селищних голів жінки склали біля 23%. При цьому переважна більшість кандидатів та кандидаток (більше 70%) були самовисуванцями. У цій категорії – кандидатів, які були самовисуванцями, жінки склали 22%.

Аналіз доступної інформації на час проведення I-го етапу моніторингу, а також зібрані матеріали спостерігачів ОПОРИ та КВУ щодо реєстрації кандидатів на виборах міських, сільських та селищних голів дозволяє впевнено говорити, що вибори до ОТГ продемонстрували організаційну слабкість місцевих **організацій політичних партій – як на рівні висування прийнятних для громад кандидатів, так на рівні супроводу виборчого процесу, оскільки не усі політичні партії мають розгалужено географічно партійні структури**. При цьому активність виборчого процесу була значно вищою і помітнішою у міських об'єднаних територіальних громадах і набагато слабшою на рівні сіл та селищ. Проте саме **у списках до рад цього рівня відсоток жінок був суттєво вищим**.

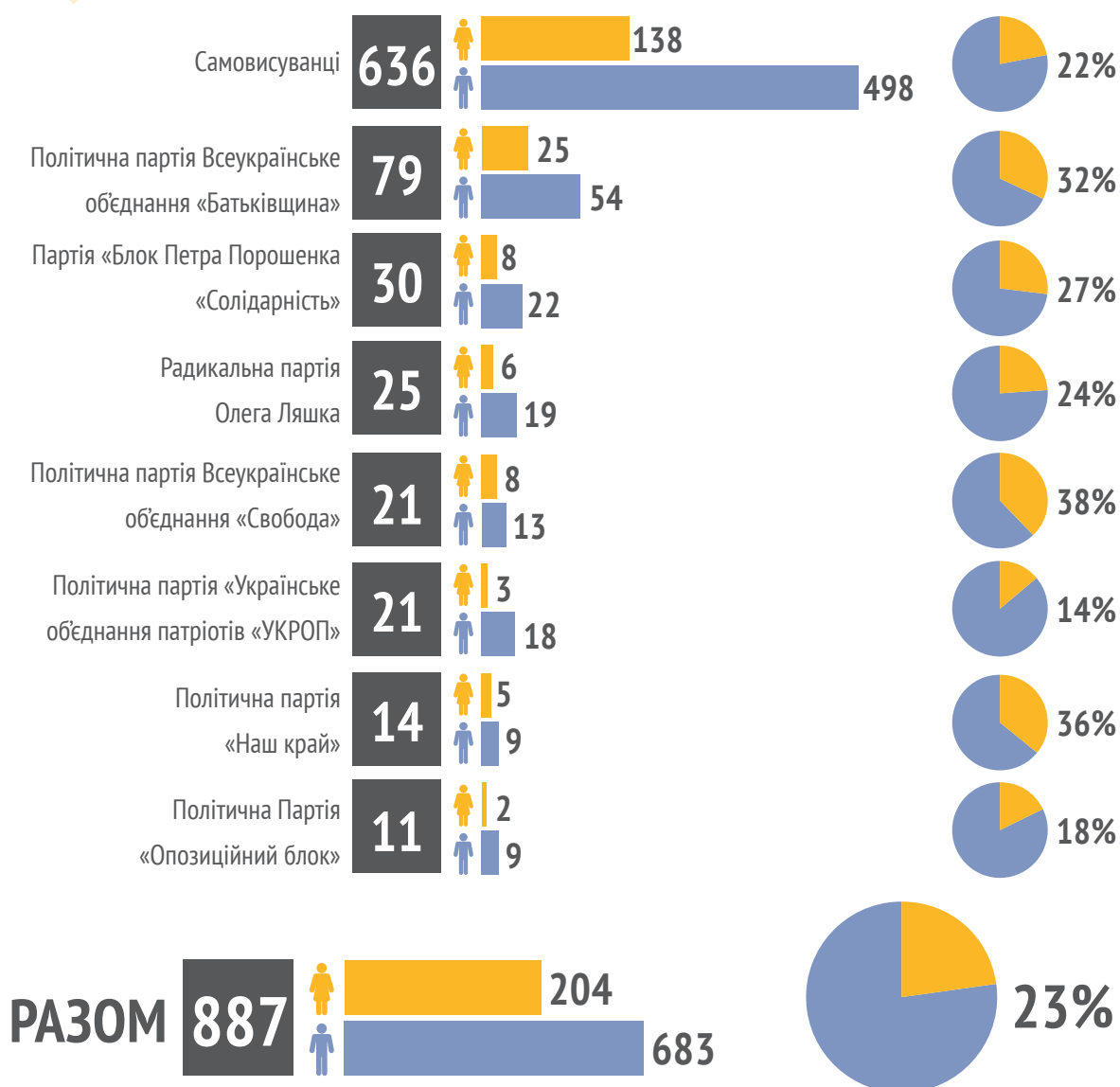
За підрахунками спостерігачів ОПОРИ, загалом по Україні на виборах міських, сільських та селищних голів жінки становили 23% кандидатів. Так, серед місцевих політичних партій, які були лідерами за кількістю кандидатів на перших місцевих виборах 11 та 18 грудня, найбільшу кількість жінок висунули ВО «Свобода» – 38%, «Наш край» – 36%, ВО «Батьківщина» – 32%.

10. <https://www.oporaua.org/vybory/zvity/43710-konkurentnist-vyboriv-hendernyi-aspekt-ta-pidhotovka-do-dnia-holosuvannia-na-pershykh-mistsevykh-vyborakh-11-ta-18-hrudnia-2016-r>

Найактивніше політичні партії висували кандидатів у міські ради. Лідером за кількістю кандидатів на виборах до 24 міських рад була ВО «Батьківщина», яка висунула виборчі списки до кожної з них і зареєструвала 625 кандидатів. Практично усі міські ради були охоплені міськими організаціями «Блоку Петра Порошенка «Солідарність» та Радикальної партії Олега Ляшка (596 та 537 кандидатів у виборчих списках до 23 міських рад відповідно). У порівнянні із місцевими організаціями парламентських партій представники Об'єднання «Самопоміч» балотувались у найменшу кількість міських рад (267 кандидатів до 14 рад).

Таблиця 4.

КАНДИДАТИ В МІСЬКІ, СЕЛИЩНІ, СІЛЬСЬКІ ГОЛОВИ НА ПЕРШИХ ВИБОРАХ 11 ТА 18 ГРУДНЯ 2016 РОКУ У РОЗРІЗІ СПОСОБУ ВИСУВАННЯ ТА ГЕНДЕРНОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ

У цілому ж самовисуванці на місцевих виборах були найбільшою категорією, хоча висунання від партій проходило активно. А доступна сьогодні інформація щодо форм роботи з виборцями та агітації у громадах дозволяє зробити висновок про високий рівень включення партій у виборчий процес на рівні ОТГ.

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ у ОТГ кінця 2015- середини 2017 рр. у 12 областях

У той же час, за результатами моніторингу агітації на підтримку чоловіків та жінок-кандидатів, аналітики КВУ зробили висновок, що переважна більшість політичних партій не докладали пропорційних зусиль для агітації на підтримку жінок зі своїх списків, у порівнянні з чоловіками¹¹.

За даними Управління по зв'язках з місцевими органами влади і органами місцевого самоврядування Апарату ВРУ, розрахованими на основі результатів виборів до ОТГ у грудні 2016 року, переважна більшість кандидатів працювали до обрання саме в органах місцевого самоврядування: міськими, селищними, сільськими головами в радах, які увійшли до утворених громад – 110 (77,5%), в органах місцевого самоврядування на інших посадах – 4 (2,8%), в органах виконавчої влади – 4 (2,8%), на керівних посадах підприємств – 7 (5,0%), в сфері сільського господарства – 4 (2,8%), в сфері освіти – 3 (2,1%), в сфері охорони здоров'я – 3 (2,1%), помічниками народних депутатів України – 2 (1,4%), приватними підприємцями – 1 (0,7%), спеціалістами підприємств – 1 (0,7%), пенсіонери – 1 (0,7%), тимчасово не працювали – 2 (1,4 %) ¹².

Таблиця 5.

ДО ОБРАННЯ ПРАЦЮВАЛИ

Міськими, селищними, сільськими головами в радах, які увійшли до утворених громад		110 (77,5%)
На керівних посадах підприємств		7 (5%)
В органах місцевого самоврядування та інших посадах		4 (2,8%)
В органах виконавчої влади		4 (2,8%)
В сфері сільського господарства		4 (2,8%)
В сфері охорони здоров'я		3 (2,1%)
В сфері освіти		3 (2,1%)
Помічниками народних депутатів		2 (1,4%)
Тимчасово не працювали		2 (1,4%)
Приватними підприємцями		1 (0,7%)
Спеціалістами підприємств		1 (0,7%)
Пенсіонери		1 (0,7%)

При цьому навіть побіжний аналіз виборчих списків говорить про значимість попереднього досвіду роботи для більшості жінок, які висувались до ради ОТГ чи на посаду голови. Найчастіше це був досвід роботи у сільській чи селищній раді (голови чи членкині комісії, економістки, секретарі тощо), досвід керівної роботи у сільгоспідприємствах, у сфері освіти та охорони здоров'я тощо.

11. <http://www.cvu.org.ua/nodes/view/type:news/slug:2015%D0%BF%D0%BF%D0%BF%D0%BF%D0%BF>

12. http://depsam.rada.gov.ua/depsam/control/uk/publish/article:jsessionid=255E2B4B68138D18CA240A5A5DC77BE7?art_id=50302&cat_id=50301

ПЕРЕДВИБОРЧА АКТИВНІСТЬ ТА АГІТАЦІЯ

Оскільки аналізований період є досить тривалим та включає вибори різного масштабу та значимості, передвиборча активність та агітація також мала різний рівень та масштаби. Із точки зору завдань даного моніторингу на особливу увагу заслуговує період перед найбільш масовим туром – в ході передвиборчої кампанії грудня 2017 року. Саме в цей період місцеві жителі і кандидати/кандидатки особливо **наголошували на важливості територіального аспекту**. До сільської чи селищної ради вони скоріше були готові підтримати тих, кого особисто знають, на чий авторитет покладаються, хто, з їх точки зору, дійсно знає місцеву ситуацію. За даними ОПОРИ більше 97% кандидатів/кандидаток на посади голів та депутатів рад були зареєстровані та проживали на території своїх громад.

Характерною особливістю, яка також визначала передвиборчу риторику та межі агітаційної активності, було **не надто жорстке позиціювання кандидатів та кандидаток стосовно власного членства у політичних партіях**. І рівень такого позиціювання мав тенденцію до зниження від міських рад та голів міських ОТГ, які відкрито фіксували свою партійність або ж підтримку партії, до сільських рад та особливо – старост, які такої прив'язки до партії найчастіше намагались уникати. Одним з основних аргументів кандидатів і кандидаток була популярна теза стосовно того, що місцеві вибори – це не зовсім політика. Це перш за все реальні повсякденні проблеми – доріг, садочків, лікарень, працевлаштування, каналізації, сміття тощо. Із цієї точки зору ті партії, які підійшли до організації передвиборчої роботи з врахуванням та знанням даної проблематики, мали більший успіх.

При цьому значних фінансових коштів (порівнюваних з тими, які вкладались у ході кампанії місцевих виборів жовтня 2015 року, коли були вибори мерів великих міст) та гучної реклами у переважній більшості ОТГ не спостерігалось. Більше того, у багатьох випадках була відсутньою навіть найнеобхідніша інформація. Для прикладу – враження кандидати у депутати Забродівської ОТГ, яка балотувалася від «Батьківщини» (Волинська область): «На жодній ділянці у Забродівській ОТГ ми не знайшли інформації для виборців, хоча, згідно із законом, вона мала би бути. «Раніше нам на виборах давали інформацію. А цього разу сказали: нема такого бюджету. Хочете самі в своєму селі зробити – будь ласка. Просіть у кандидатів фото, інформацію і робіть», – одногосно обурюються жінки з ДВК в Поступелі. На питання, чому ділянці не забезпечені інформаційними бюлетенями, в Забродівській сільській виборчій комісії нам запропонували написати запит про надання інформації. «Усю інформацію ми розмістили на сайті Ратнівської РДА та подали на сайт ЦВК. Скрізь у селах є інтернет, у кожного є діти з телефонами і планшетами. Ми живемо в XXI столітті!»¹³.

Як відзначали спостерігачі Громадянської мережі ОПОРА, голосування пройшло, в основному, без конфліктів з незначними порушеннями, які не мали заздалегідь спланованого характеру або цілеспрямованої фальсифікації результатів. Було зафіксовано лише 19 фактів порушення виборчого законодавства. При цьому спостерігачі відзначали загальний низький рівень правової компетентності та підготовки членів виборчих комісій. Зокрема, практикувалася видача бюлетенів особам без документів. Деякі члени виборчків мотивували це тим, що всіх знають виборців в обличчя і поіменно, а якщо виборця відправити додому за документами, назад на ділянку він вже не повернеться.

13 <https://www.volynnews.com/news/economics/vybory-v-obyednanykh-hromadakh-na-volyni-hroshi-proty-sovisti/>

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ у ОТГ кінця 2015- середини 2017 рр. у 12 областях

Під час гендерного моніторингу були виявлені підозри у застосуванні адміністративного ресурсу. Приклад – виборча кампанія кандидатки, яка перемогла на виборах і очолила Козелецьку міську ОТГ Чернігівська область): «Її фінансовий ресурс зовсім не гарантував їй перемогу. Однак вона досить ефективно зуміла використати свій адміністративний ресурс. Причому зауважу, що з нього можна було б вичавити і ще більше, не порушуючи чинного законодавства. Однак юридичне забезпечення і супровід її кампанії виглядали невпевнено»¹⁴.

Загалом же агітаційна активність місцевих організацій політичних партій та кандидатів на перших місцевих виборах 11-18 грудня 2016 року не була високою.

Найпоширенішим видом передвиборної агітації в ході місцевих виборів була пряма робота кандидаток з виборцями (зустрічі за місцем роботи або безпосередньо на вулиці, вуличні чи квартальні збори, кампанії «від дверей до дверей», спеціально організовані акції та заходи у навчальних закладах, будинках культури, клубах, бібліотеках, іноді – офісах агрофірм тощо.

Менш поширеною (і доступною) формою ведення передвиборчої роботи була підготовка і роздача друкованих агітаційних матеріалів, оскільки у більшості кандидаток (за винятком тих, які балотувались на пост голів міських та селищних голів від потужних партій) такого ресурсу не було. Це якісно відрізняє місцеві вибори від парламентської та президентської виборчих кампаній, де домінує медійна агітація та візуальна політична реклама. За даними спостерігачів ОПОРИ медійну агітацію переважно використовували кандидати і кандидатки, які були посадовцями органів місцевого самоврядування і мали доступ до комунальних ЗМІ, а також кандидати від місцевих організацій парламентських політичних партій.

Проведений аналіз доступної на час проведення моніторингу інформації дозволяє зробити висновок **щодо досить фрагментарного та несистемного відображення гендерної проблематики** у програмних документах та передвиборній агітації кандидатів, що висувались як до місцевих рад різного рівня, так і на посади голів ОТГ. Більш чітко, проте досить абстрактно для сприйняття більшістю виборців, ці позиції були зазначені у програмах кандидатів – висуванців провідних політичних партій. Питання гендерної рівності та прав людини не тільки не були визначальними і домінуючими, але й «загубились» на фоні більш важливих для громад питань реформування, об'єднання, земельних угідь, освіти, медицини, доріг та соціального забезпечення.

Так, окремі згадки про права жінок та питання гендерної рівності зустрічались найчастіше у якості аргумента щодо необхідності підтримати саме жінку на фоні досить схожої загальної риторики. У програмах та виступах кандидаток переважає проблематика, орієнтована на актуальні проблеми громади і спільна для більшості: розвиток території, чесність та відкритість у формування та реалізації бюджету, освіта та охорона здоров'я, соціальний захист малозабезпечених громадян. Загалом особливості та акценти у передвиборчих програмах і виступах багато в чому визначались передвиборчим досвідом кандидаток, а тому знаходились переважно у площині освіти-охорони здоров'я та наявності досвіду роботи у комісіях місцевих рад. Більш конкретне бачення перспектив громади було скоріше винятком – і не лише для жіночої частини кандидатів.

---

14. <http://otg.cn.ua/2017/05/08/news-wote/news-party/vybory-na-chernigivshhyni-poglyadom-poli/>

Наприклад, нині діюча голова Куцурубської об'єднаної територіальної громади (Миколаївська область). Це громада, що об'єднує більше половини населення Очаківського району (12 сіл, 8 тисяч населення), з бюджетом у 21 мільйон гривень у 2016 році, який сформований перш за все від оренди землі та відшкодувань із заробітної плати.

Програма кандидатки, яка до обрання була фельдшером амбулаторії, не включала спеціальних акцентів, які носили б виражені гендерні характеристики, а була спрямована перш за все на розвиток території: «Поєднати інтереси людей, держави та бізнесу, створити умови для нових робочих місць, залучити інвесторів в регіон для того, щоби кожному членові громади жилося краще». Серед пріоритетів – стимулювати економіку, і за рахунок збільшення надходжень підвищувати якість життя, адже особливістю громади є наявність потужних підприємств (порт Очаків як бюджетоутворююче підприємство Куцурубської ОТГ, потужна агрофірма КСП «Лиманський», ще декілька аграрних компаній, вітропарк «Очаківський»), зосередити увагу на розбудові туристичної інфраструктури, враховуючи унікальне географічне становище території¹⁵.

---

15. <http://decentralization.gov.ua/en/news/6602?page=42>

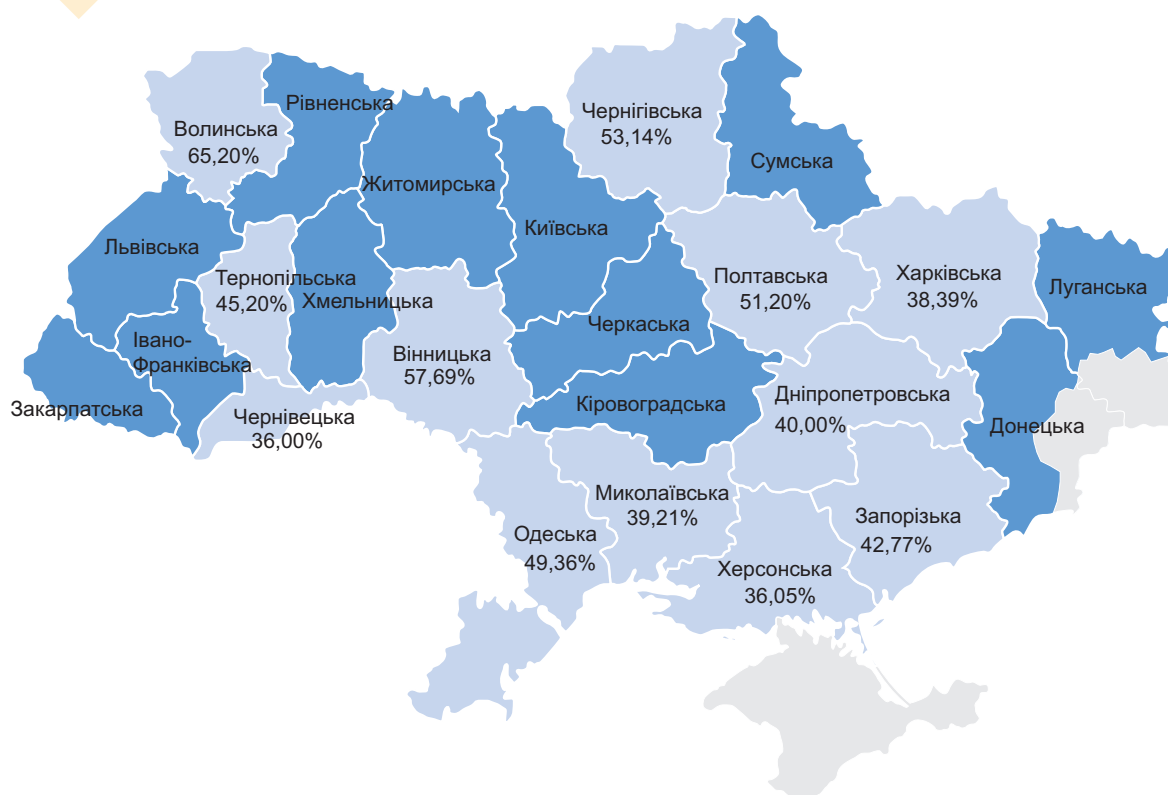
АКТИВНІСТЬ ВИБОРЦІВ

Роззосередженість виборчого процесу кінця 2015- середини 2017 рр. до ОТГ та суттєва різниця у масштабах цих виборів (від голів міських ОТГ до виборів старост у невеликих сільських громадах) зумовили і різний рівень активності виборців. Із точки зору завдань даного моніторингу на особливу увагу заслуговує період перед найбільш масовим туром – в ході передвибірчої кампанії грудня 2016 року. За результатами перших виборів 11 грудня 2016 року в ОТГ зафіксовано найвищу явку виборців на Волині – 65,2 %, найменшу – у Чернівецькій області – 36 %¹⁶.

За результатами виборів 18 грудня 2016 року найактивнішими були виборці у Закарпатській (79,23 %), Волинській (72,2 %) та Одеській (63,79 %) областях. У Запорізькій області явка становила 42,06%. Нижче Запорізької – вона в Луганській області – 30,9 %, Миколаївській – 34,3 %, Херсонській – 38,15 % і Дніпропетровській – 40,49 %.

Таблиця 6.

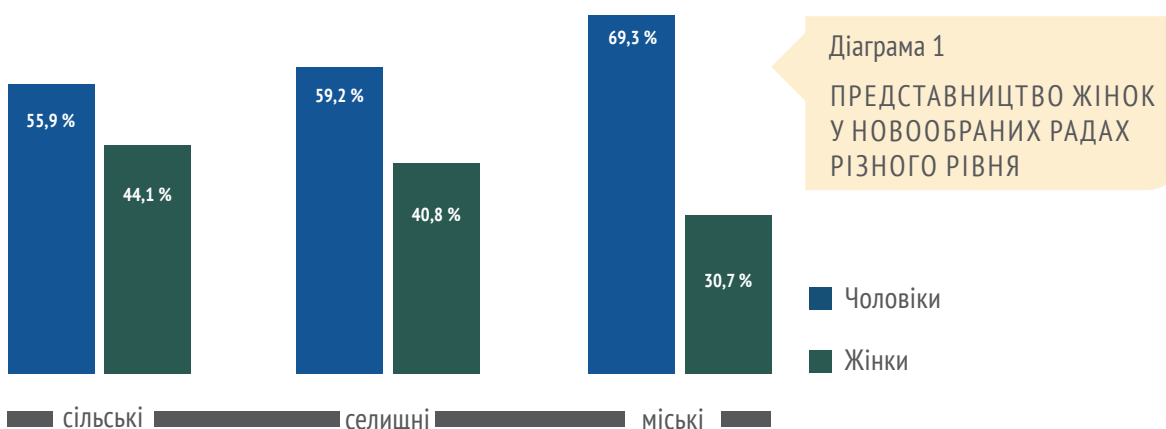
УЗАГАЛЬНЕНІ ПОКАЗНИКИ АКТИВНОСТІ ВИБОРЦІВ ПІД ЧАС ГОЛОСУВАННЯ НА ПЕРШИХ МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ 11 ГРУДНЯ 2016 Р. У РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

16. http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2624:mistsevi-vibori-v-otg-pershi-pidsumki&catid=8&Itemid=350

РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ

Загалом у ході виборів до рад ОТГ у період кінця 2015 року – середини 2017 року у 12 областях було обрано 5208 депутатів до рад різного рівня – міських, селищних, сільських. Із них 2168 – жінки, що складає 40,08% (262 жінки стали депутатками міських рад, 744 – селищних та 1162 – сільських). Наведена діаграма ілюструє результати.

Таким чином, представництво жінок є найнижчим у новообраних радах міських громад (30,7%) і найвищим – у радах сільських громад (44,1%). Із врахуванням зазначеного вище показника представленості жінок у списках (в середньому 43%), можна говорити про **досить високу результативність участі** жінок у областях, які попали у моніторингову вибірку.

У той же час більш детальний аналіз представництва жінок у депутатському корпусі різного рівня на основі результатів виборів кінця 2015 року – середини 2017 року не лише підтверджує **традицію більшого представництва жінок в радах нижчих рівнів**, але й значні відмінності в показниках представництва в різних областях.

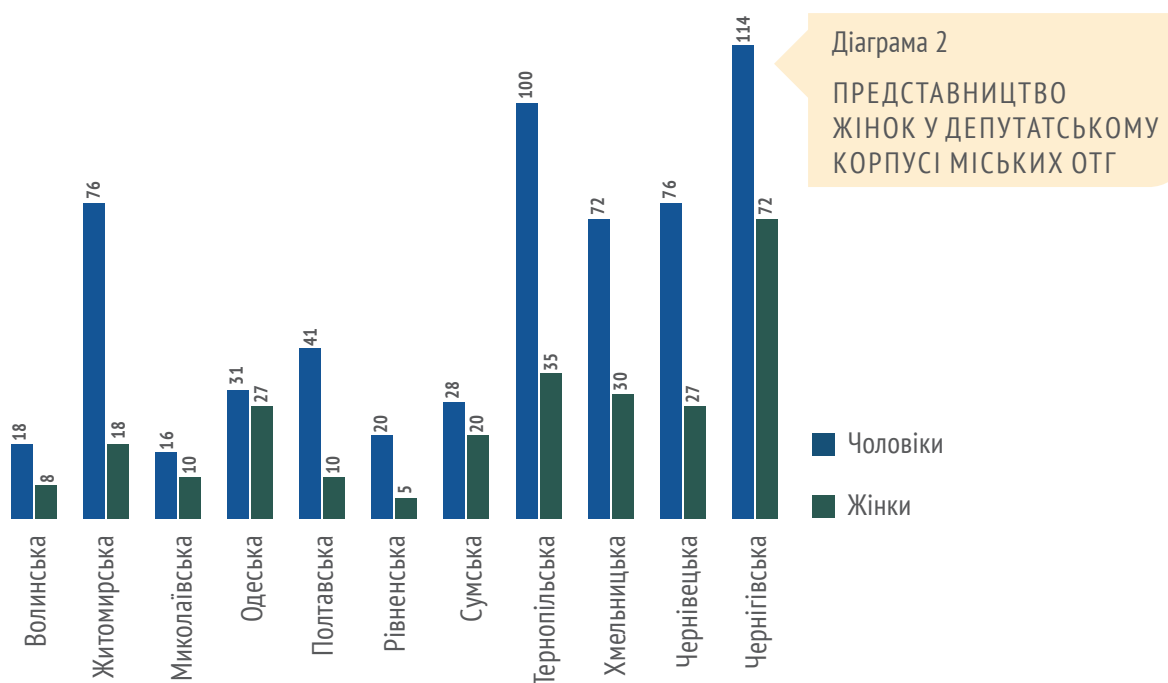
Зрозуміло, що наведені у абсолютних цифрах показники не можуть дати вичерпну характеристику ситуації у кожній області, проте у контексті даного аналізу **співвідношення чоловіків та жінок** по кожній області є показовим. До того ж наведені показники не можуть сприйматись як єдиний показник наявності чи відсутності гендерного балансу, оскільки абсолютні цифри демонструють скоріше насиченість виборчого процесу – тобто залежать і від кількості громад в області, у яких у цей період відбувались вибори.

Наведені нижче розрахунки зроблені на основі узагальнених результатів голосування у 30 міських, 74 селищних та 135 сільській територіальних громадах за весь період кінця 2015 року – середини 2017 року у 12 областях.

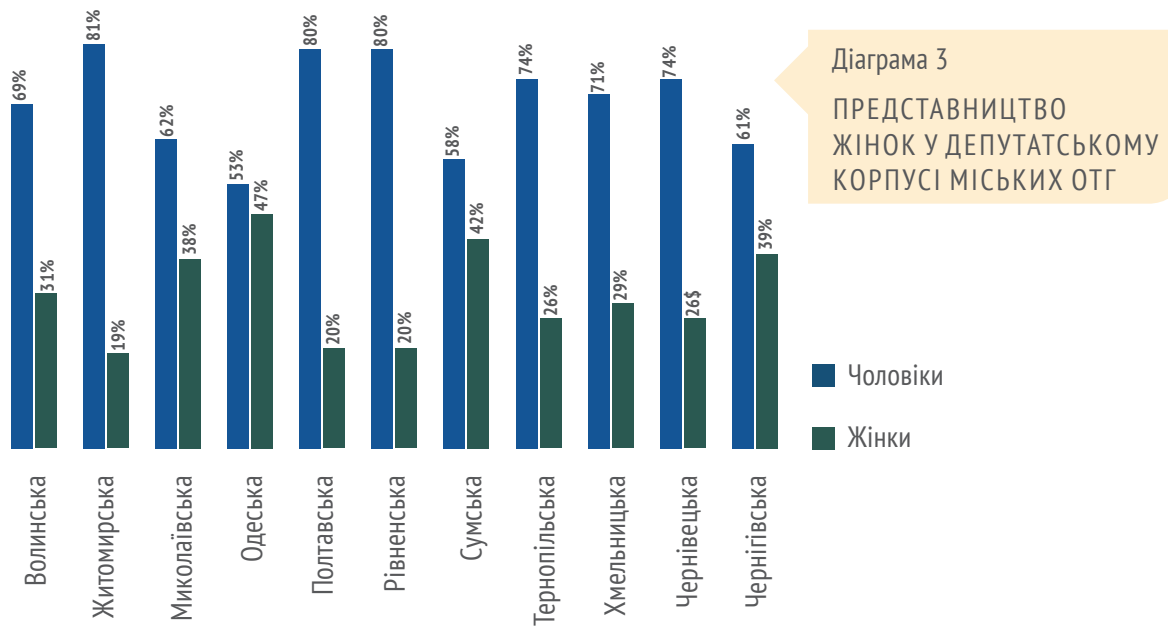
Рівень представництва чоловіків та жінок у депутатському корпусі 30 міських рад у розрізі областей ілюструє наведена нижче діаграма. Зазначимо, на Діаграмі відсутні дані по Херсонській області, оскільки в аналізований проміжок часу виборів у жодній міській громаді області не відбувалось.

Зазначимо, що при менших в цілому абсолютних показниках краще співвідношення в бік представленості жінок мають ОТГ Одеської, Чернігівської, Миколаївської та Сумської областей, тоді як у Житомирській та Полтавській областях це співвідношення є порівняно гіршим.

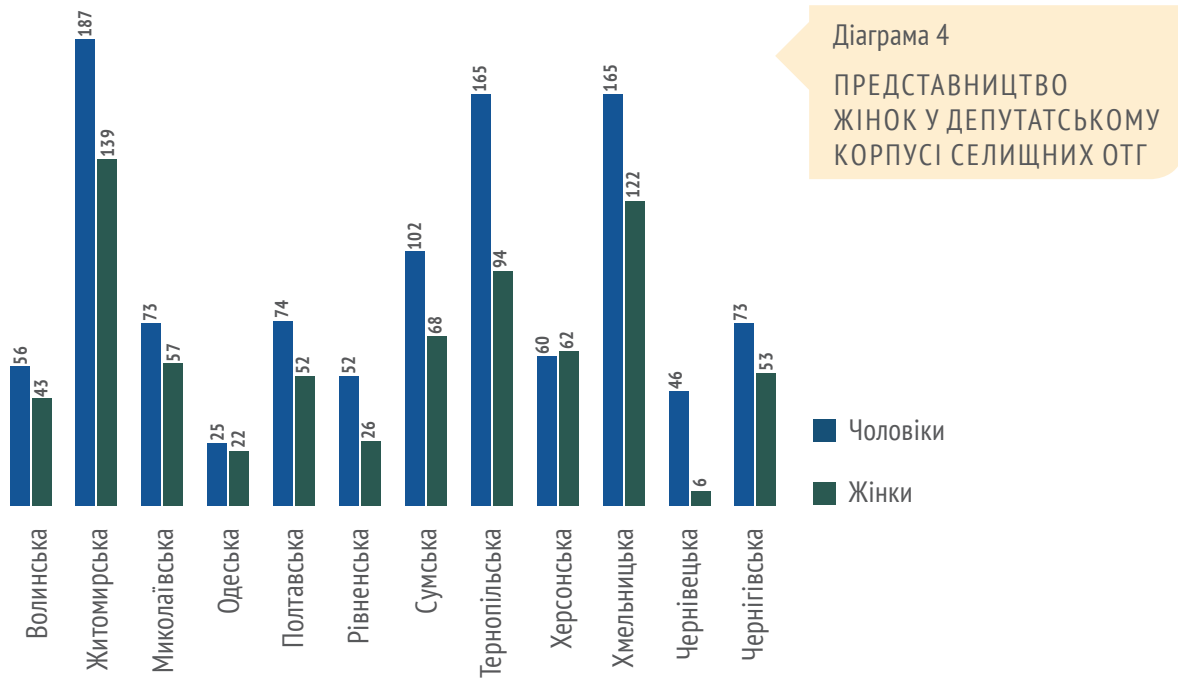
АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ у ОТГ кінця 2015- середини 2017 рр. у 12 областях

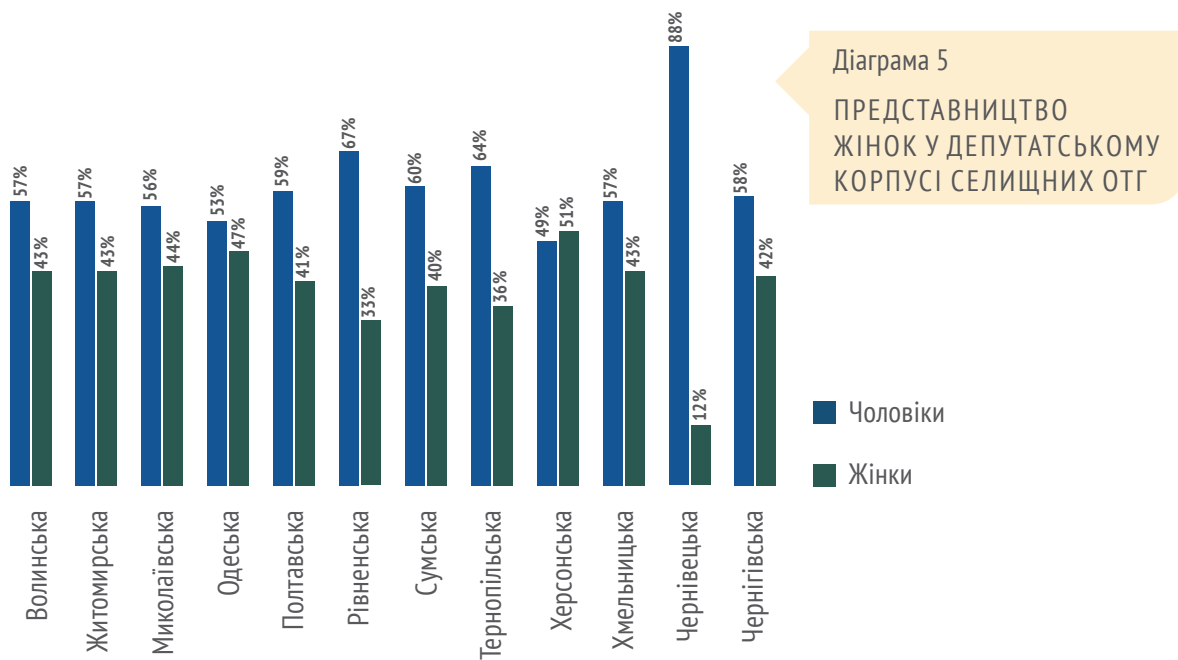
У відсотковому вимірі дані показники мають такий вигляд:

Наведена Діаграма ілюструє показники представленості жінок у радах 74 селищних ОТГ, і ці показники хоча й різняться по областях, проте вже є більш «паритетними», за винятком Чернівецької області.

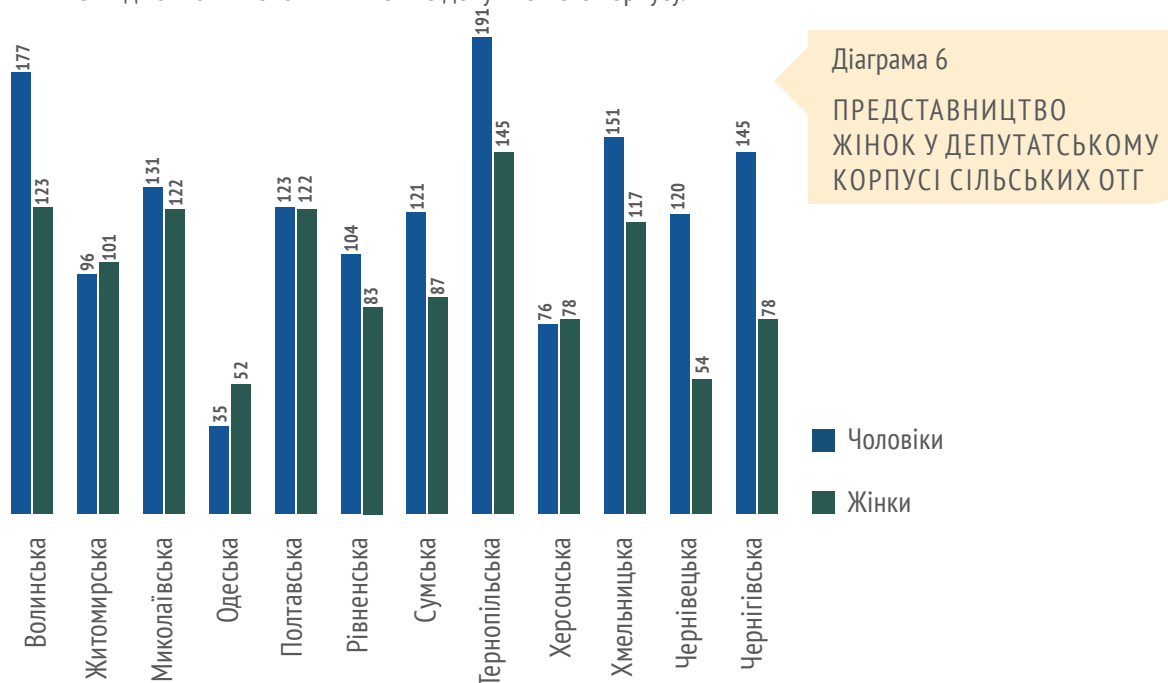

У відсотковому вимірі дані показники мають такий вигляд:

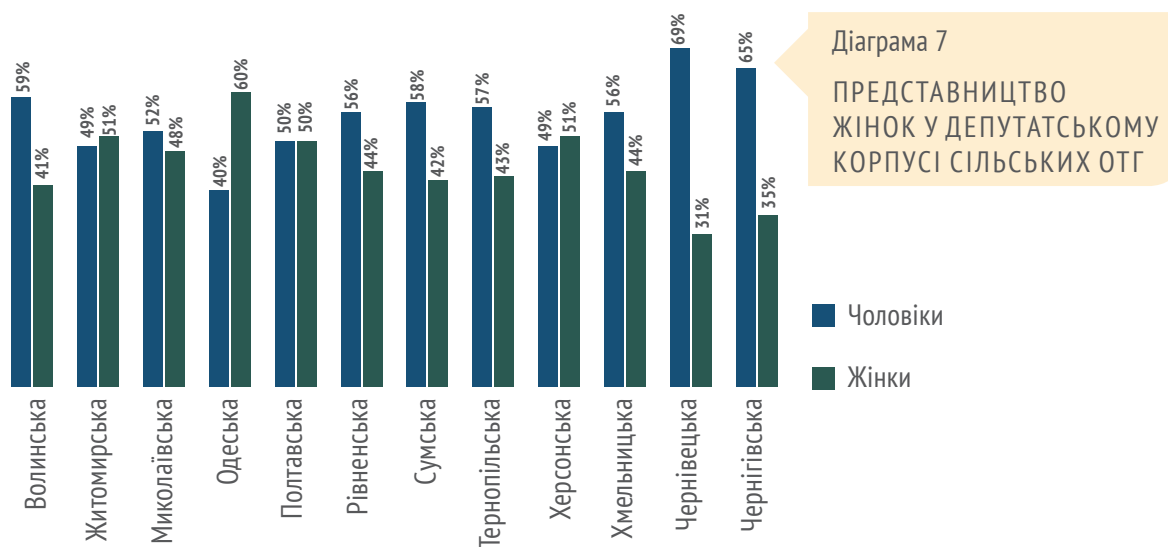

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ у ОТГ кінця 2015- середини 2017 рр. у 12 областях

Ще більш рівномірним є представництво чоловіків та жінок у депутатському корпусі 135 сільських рад, за винятком Чернівецької та Чернігівської областей. За винятком Чернівецької та Чернігівської областей, де жінки складають біля половини і менше депутатського корпусу.

У відсотковому вимірі дані показники мають такий вигляд:

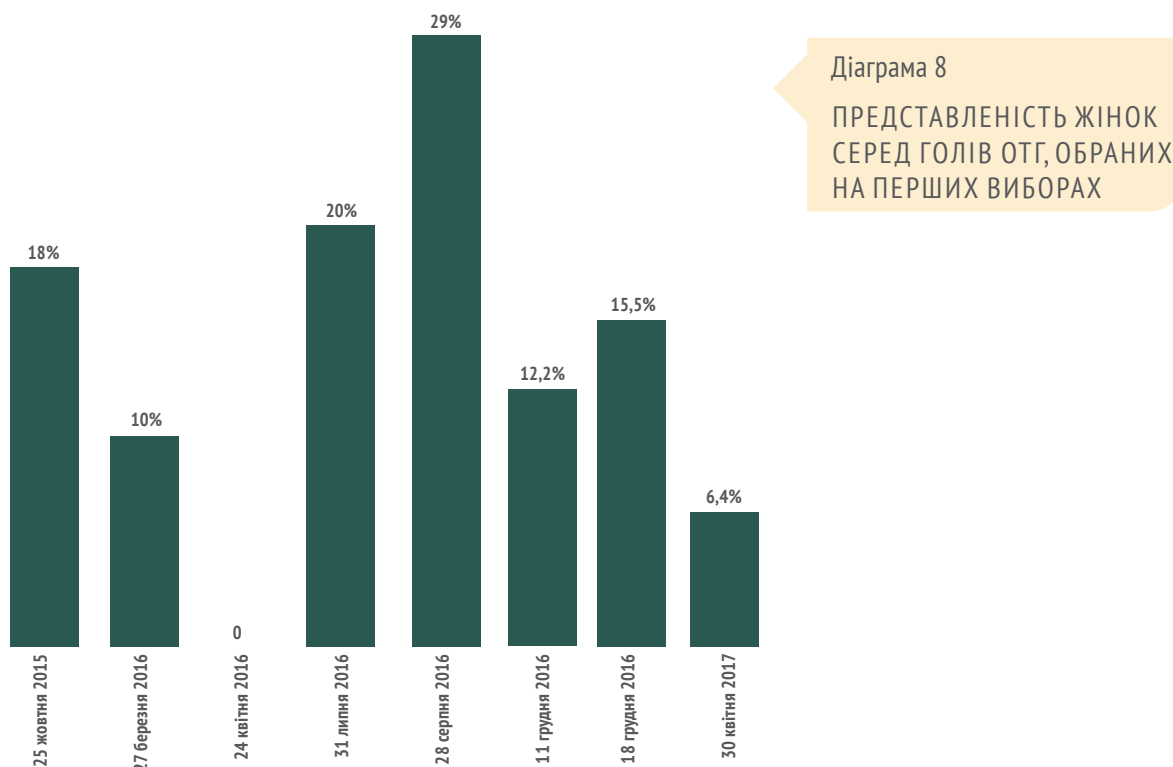
Загалом по Україні в ході виборів кінця 2015 року – середини 2017 року головами новостворених ОТГ було обрано 13,88% жінок. При цьому наведені у діаграмі показники¹⁷ також мають бути співвіднесені з особливостями виборчого процесу. Адже у порівнянні з першими виборами 25 жовтня 2015 року результати виборів липня-серпня 2016 року виглядають вражаючими з точки зору виражених у відсотках перемог жінок. Проте у реальному виразі (у липні-серпні 2016 року відбувались вибори відповідно у 5 та 7 громадах) ці показники є набагато скромнішими, а більш показовими є результати грудня 2016 року, розраховані на основі виборів у 184 громадах.

17. http://depsam.rada.gov.ua/depsam/control/uk/publish/article?jsessionid=255E2B4B68138D18CA240A5A5DC77BE7?art_id=50302&cat_id=50301

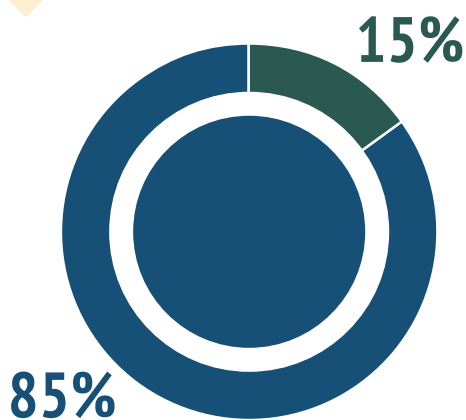

Тому з точки зору відстеження тенденцій, можливої динаміки важливо орієнтуватись виключно на загальний показник, який більш об'єктивно характеризує ситуацію. І з цієї точки зору ситуація в обраних для моніторингу областях є досить показовою і відображає загальну тенденцію. Так, загалом у обраних для аналізу 12 областях станом на початок жовтня 2017 року було обрано 248 голів ОТГ. Із них жінки склали 15% (37 жінок і 211 чоловіків).

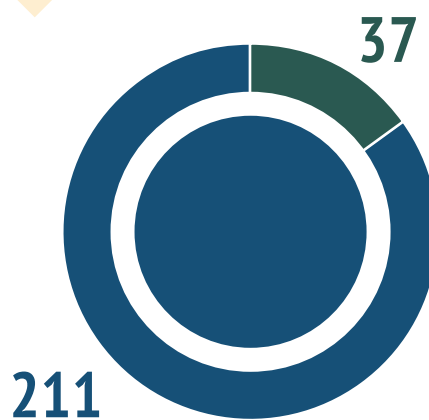
ВІДОМОСТІ ПРО ГОЛІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, ОБРАНИХ НА ПЕРШИХ ВИБОРАХ

Діаграма 9
ЖІНКИ СЕРЕД ОБРАНИХ ГОЛІВ ОТГ
У 12-ТИ ОБЛАСТЯХ (У ВІДСОТКАХ)

Діаграма 10
ОБРАНІ ГОЛОВАМИ ОТГ
(КІЛЬКІСНИЙ ПОКАЗНИК)

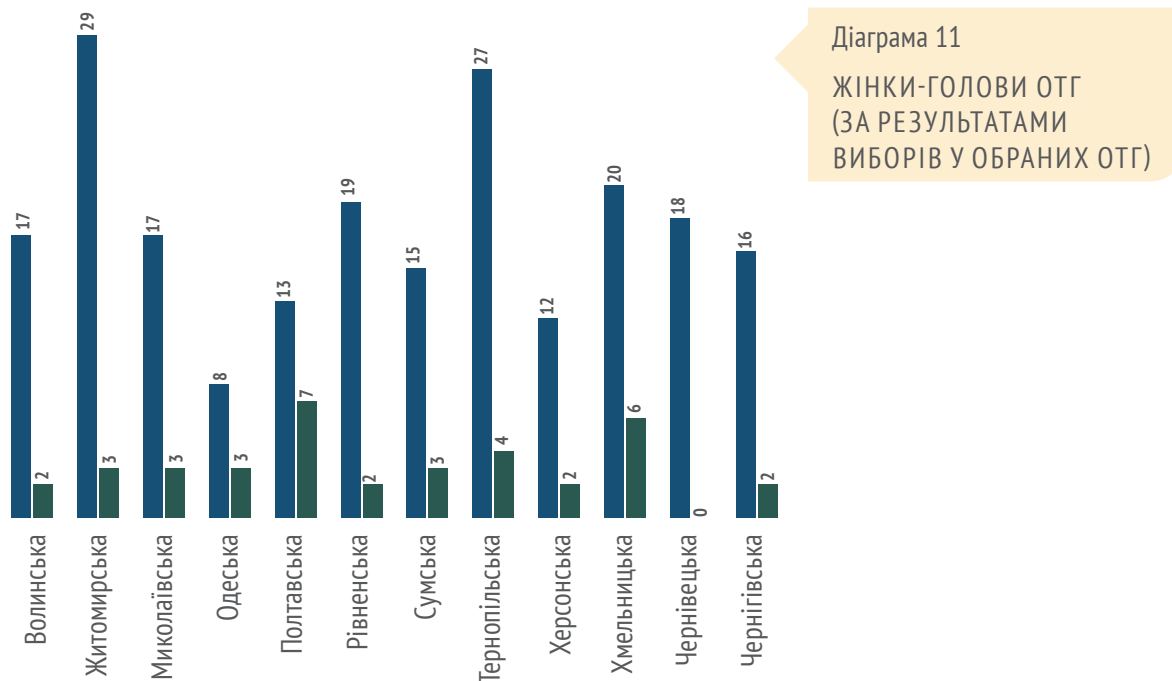
■ Чоловіки
■ Жінки

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ у ОТГ кінця 2015- середини 2017 рр. у 12 областях

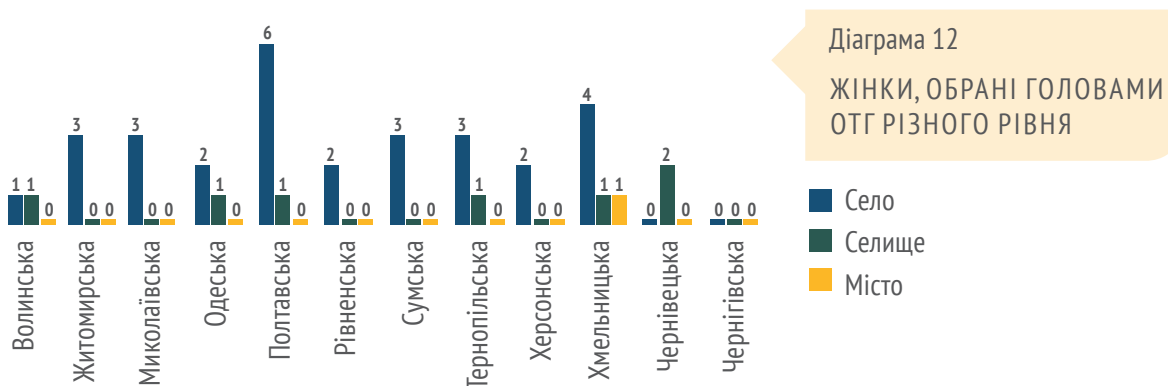
Конкуренція на посаду голів ОТГ була значно вищою, аніж до складу рад. Що й зрозуміло, оскільки в нових умовах ОТГ отримують серйозне фінансування і зосереджують великі ресурси, а значить, наростають і зміни в оцінках привабливості посад, на яких раніше чоловіків було значно менше, аніж на просадах вищого рівня. Сьогодні серед чоловіків зріс інтерес до керівництва сільськими і селищними громадами, і тому жінки, що висувались кандидатками на ці посади, витримали дуже серйозну конкуренцію.

Найактивніше висувала кандидатів у період найбільш масових виборів грудня 2016 року на посади міських, сільських та селищних голів партія ВО «Батьківщина» – більше 80. Дещо меншу активність (різну в різних областях) продемонстрували місцеві організації партій «Блок Петра Порошенка «Солідарність», «Українське об'єднання патріотів – УКРОП», ВО «Свобода», Радикальна партія Олега Ляшка, які висунули на посади міських, сільських та селищних голів від 20 до 30 кандидатур на цих виборах.

У розрізі областей ситуацію ілюструє наступна діаграма (абсолютні показники). Найбільше жінок обрано головами ОТГ у Полтавській (7) та Хмельницькій (6) областях. А от у Чернівецькій області станом на **середину жовтня 2017 року** не було жодної жінки-голови ОТГ.

За результатами виборів 2016-2017 років лише 1 жінка стала головою міської громади (на Хмельниччині).

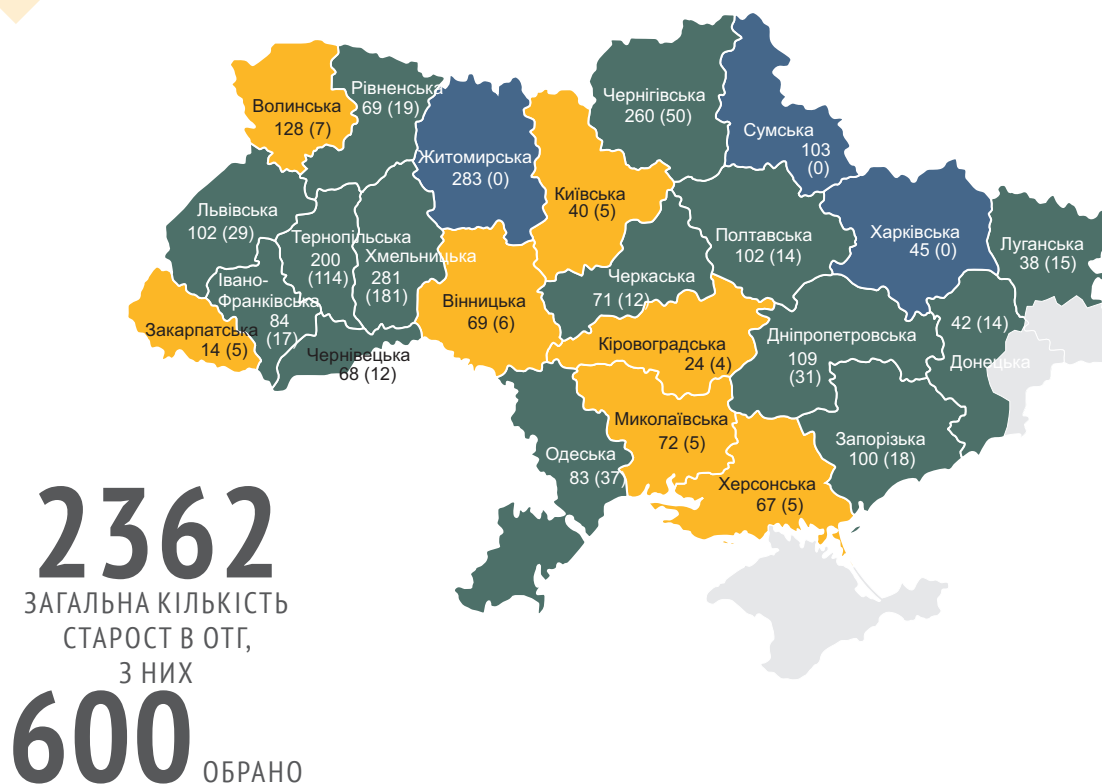

Поряд з обранням голів об'єднаних територіальних громад відбувались і вибори старост, які є новою фігурою у системі місцевого самоврядування і функцією яких є захист інтересів сіл і селищ, що ввійшли до складу нових об'єднаних громад. Згідно Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» староста є виборною посадовою особою місцевого самоврядування, яка обирається у селах та селищах, визначених рішенням місцевої ради об'єднаної територіальної громади, за винятком її адміністративного центру (Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР)¹⁸.

Станом на середину жовтня по Україні було обрано лише 600 старост із необхідних 2362¹⁹.

Таблиця 7.

ІНСТИТУТ СТАРОСТ В ОТГ

18. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

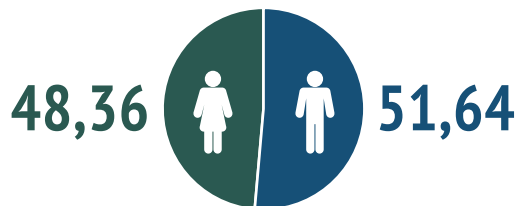
19. <http://decentralization.gov.ua/starosta#gallery>

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ у ОТГ кінця 2015- середини 2017 рр. у 12 областях

Процес обрання старост відбувається повільніше на всіх етапах – висування, проведення підготовчої роботи, навчання і навіть самої процедури виборів, яку досить важко організувати на рівні невеликого села. Особливо, якщо власного досвіду і партійної підтримки немає.

Як показують результати виборів у першій половині 2016 року, абсолютна більшість обраних старост (435, або 95%) були безпартійними і номінувалися на вибори шляхом самовисування. Натомість формальний зв'язок із політичними партіями має лише 21 староста. Решта «партійних» старост, навпаки, є членами відповідних партій, проте номінувалися на вибори шляхом само висування²⁰.

Станом на кінець жовтня 2016 року вибори старост пройшли у 90 об'єднаних громадах України зі 177 ОТГ, утворених на цей момент. За їх підсумками обрано 457 старост. Серед новообраних старост дещо переважають чоловіки: 236 проти 221 жінок (51,64% – чоловіки, 48,36 – жінки).

Діаграма 13

ОБРАНІ СТАРОСТАМИ
(ЗАГАЛОМ ПО УКРАЇНІ НА
КІНЕЦЬ 2016 РОКУ)

Однак перевага чоловіків не є загальним правилом, і на рівні окремих громад є чимало випадків, коли жінок-старост значно більше за чоловіків (зокрема, у Балтській, Берездівській, Наркевицькій, Чорнострівській, Мельнице-Подільській, Китайгородській, Розквітівській, Сатанівській, Терехівській та деяких інших громадах). До того ж, у декількох громадах взагалі немає старост-чоловіків, наприклад, у Старобогородчанській, Гніздичівській чи Клесівській. А в Дунаєвецькій міській ОТГ на Хмельниччині, яка нині нараховує найбільшу кількість старост, 23 старости – це жінки, і лише 4 – чоловіки²¹.

Характерні приклади: Серед обраних старост (там, де вибори вже відбулись) жінки представлені досить вагомо, іноді до 100%). – Лосинівська селищна громада – всі 5 старост – жінки, Іванівська сільська громада – 3 з 4-х, Мринська сільська ОТГ – 2 з 4-х (Чернігівська область). Така ситуація диктується характером вимог, які висуваються до старости: представляти інтереси жителів села у виконавчих органах ради ОТГ, допомагати жителям у підготовці документів, що подаються до органів місцевого самоврядування, брати участь у підготовці проекту бюджету, вирішувати масу поточних питань, які стосуються життя села чи селища (мікрорайону). Із точки зору необхідних характеристик та комунікаційних здібностей старостою громади більшість жителів бачить саме жінку, яку й обирають.

Характерно, що іноді таке стереотипне уявлення зафіксоване і візуалізоване навіть у офіційних матеріалах²², які можуть бути зразком певної дискримінації.

20. Колесников О.В. Перші вибори старост в об'єднаних територіальних громадах України: проміжні підсумки // ВІСНИК Центральної виборчої комісії № 2 (34) 2016 р. Місцеве самоврядування www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/...2/visnyk_2_2016_st_21.pdf

21. www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/...2/visnyk_2_2016_st_21.pdf

22 <http://decentralization.gov.ua/starosta#gallery>

СТАРОСТА

обирається у селах і селищах об'єднаної громади*

ХТО ВІН?

- Лідер, якому громада села виказала довіру на прямих виборах
- Обирається на 5 років
- Член виконавчого комітету об'єднаної громади за посадою
- Представляє інтереси жителів села (старостинського округу**) у об'єднаній громаді
- Здійснює ефективну комунікацію між місцевою владою та жителями округу

КОМПЕТЕНТНИЙ

Знає:

- Законодавчу базу діяльності органів місцевого самоврядування
- Власні та делеговані повноваження
- Стратегічні та поточні плани об'єднаної громади

Має:

- Окремі компетенції, якими наділяє рада об'єднаної громади щодо нотаріальних дій, реєстрації тощо

ЗАВЖДИ ПОРУЧ

- Має робоче місце на території старостинського округу
- Має чіткий графік прийому, зручний для жителів
- Організовує заходи в окрузі
- Відслідковує проблеми громади та пропонує варіанти їх вирішення

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ

- Є підзвітним, підконтрольним і відповідальним перед виборцями та перед радою об'єднаної громади, її виконкомом
- Публічно звітує перед виборцями та перед радою громади
- Не може суміщати службу з іншою посадою або підприємницькою діяльністю
- У випадку невиконання обов'язків достроково позбавляється повноважень за ініціативою жителів або місцевої ради.

ДОСЛУХАЄТЬСЯ ДО ЛЮДЕЙ

- Відповідає за активізацію громади округу у прийнятті рішень
- Працює із громадськими об'єднаннями

* Діяльність регламентується законом «Про місцеве самоврядування», Статутом громади та Положенням про старосту, затвердженими радою об'єднаної громади

**Старостинський округ – одне або декілька сіл (селищ) на території об'єднаної громади, інтереси жителів яких представляє староста

ВІДСТОЮЄ ІНТЕРЕСИ ЖИТЕЛІВ СЕЛА

Представляє інтереси жителів сіл свого округу у раді об'єднаної громади та її виконкомі

Бере участь у підготовці бюджету громади в частині фінансового забезпечення округу

Має гарантоване право голосу у раді громади у питаннях, що зачіпають інтереси громади округу

Бере участь у підготовці проектів рішень ради, що стосуються майна громади округу, розташованого на території округу

Контролює використання об'єктів комунальної власності, благоустрій сіл округу

Взаємодіє і може отримувати потрібну та для його роботи інформацію від усіх організацій, що працюють в окрузі.

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ВИБОРІВ у ОТГ кінця 2015- середини 2017 рр. у 12 областях

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ І ЕТАПУ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ (КІНЦЯ 2015 РОКУ – СЕРЕДИНИ 2017 РОКУ У 12 ОБЛАСТЯХ) МОЖЕМО ЗРОБИТИ НАСТУПНІ ВИСНОВКИ:

- 1** Із загальної кількості зареєстрованих кандидатів (17278 кандидатів/ток), які взяли участь у вибарах до рад ОТГ усіх рівнів, жінки склали 32% (5545 кандидаток).
- 2** На виборах міських, селищних та сільських голів жінки становили лише 23%.
- 3** Аналіз виборчих списків свідчить про значимість попереднього досвіду роботи для більшості жінок, які висувались до ради ОТГ на посаду голови. Найчастіше це був досвід роботи у сільській чи селищній раді (голови чи членкині комісій, економістки, секретарі тощо), досвід керівної роботи у сільгоспприємствах, у сфері освіти та охорони здоров'я тощо.
- 4** Найпоширенішим видом передвиборної агітації в ході місцевих виборів була пряма робота кандидаток із виборцями (зустрічі за місцем роботи або безпосередньо на вулиці, вуличні чи квартальні збори, кампанії «від дверей до дверей», спеціально організовані акції та заходи у навчальних закладах, будинках культури, клубах, бібліотеках, іноді – офісах агрофірм тощо. Менш поширеною (і доступною) формою ведення передвиборчої роботи була підготовка і роздача друкованих агітаційних матеріалів, оскільки у більшості кандидаток (за винятком тих, які балотувались на пост голів міських та селищних голів від потужних партій) такого ресурсу не було.
- 5** Загалом у ході виборів до ОТГ у період кінця 2015 року – середини 2017 року у 12 областях було обрано 5208 депутатів/ток до рад різного рівня – міських, селищних, сільських. Із них 2168 – жінки, які складають 40,08%. Традиційно більше представництво жінок в радах «нижчих» рівнів.
- 6** Загалом по Україні в ході виборів кінця 2015 року – середини 2017 року головами новостворених ОТГ було обрано 13,88% жінок. Конкуренція на посаду голів ОТГ була значно вищою, ніж до складу рад, оскільки в нових умовах ОТГ отримують серйозне фінансування і зосереджують великі ресурси, а значить, зростає привабливість посад, на яких раніше чоловіків було значно менше, ніж на посадах вищого рівня.

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ПРОВЕДЕННЯ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ У 60-ТИ ОТГ 12 ОБЛАСТЕЙ

29 жовтня 2017 року

Андріана Костенко,
Ніна Світайло

ЖОВТЕНЬ 2017

29 жовтня - вибори ГОЛОВИ ТА ДЕПУТАТІВ ЖИДИЧИНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

КАНДИДАТИ В ДЕПУТАТИ ЖИДИЧИНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

 <p>Орйнтсева Ольга Вікторівна Округ №1 (с. Довбиш)</p> <p>Народилася в селі Липляни, Ківерцівського району 2 січня 1967 року. У 2006 році закінчила медичний коледж «МОНАДА», а в 2015-му – Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки за спеціальністю «Педагог молодших класів». Виконує доньку. З 2007 до 2009 року працювала секретарем-референтом профкому студентів Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. З 2010 року й донині провадить підприємницьку діяльність. У 2015 році була обрана депутатом Жидичинської сільської ради.</p>	 <p>Матвіюк Марія Ростиславівна Округ №2 (с. Липляни)</p> <p>Народилася в селі Липляни Ківерцівського району 21 вересня 1977 року. У 1995 році закінчила Луцьке вище професійне училище №110, де здобула спеціальність кукарка. Заміжня. З 1997 року й донині працює кухарем у Липлянській спеціальній загальноосвітній школі-інтернаті.</p>	 <p>Стедник Ольга Федорівна Округ №3 (с. Базилівка)</p> <p>Народилася в селі Базилівка Ківерцівського району 10 червня 1968 року. У 1989 році здобула спеціальність фрезерувальника в Луцькому професійно-технічному училищі. Заміжня. У 1975 році й донині працює в КП «Луцькарадіомонтаж» територіально-обчислюв. машин.</p>
 <p>Денисюк Валерій Петрович Округ №4 (с. Жидичин)</p> <p>Народився в селі Жидичин Ківерцівського району 5 квітня 1983 року. У 2001 році закінчив Вище професійне</p>	 <p>Ястребова Олесья Володимирівна Округ №5 (с. Жидичин)</p> <p>Народилася в місті Луцьку 10 вересня 1985 року. У 2004 році закінчила Луцьке</p>	 <p>Войтович Ольга Степанівна Округ №6 (с. Жидичин)</p> <p>Народилася в селі Жидичин Ківерцівського району 6 вересня</p>

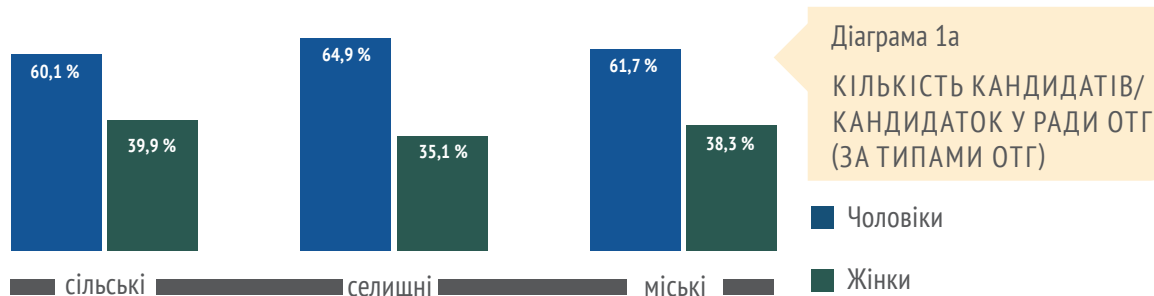
АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ПРОВЕДЕННЯ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ у 60-ти ОТГ 12 областей 29 жовтня 2017 року

II-ий етап гендерного моніторингу, який проводився за результатами виборів в новостворених ОТГ 29 жовтня 2017 року у 12 областях, які входять до ПУЛу. Зокрема, у цей час вибори відбулися у Волинській області – в 19 ОТГ, у Житомирській області – в 13 ОТГ, у Миколаївській області – в 1 ОТГ, в Одеській області – в 11 ОТГ, у Полтавській області – в 12 ОТГ, у Рівненській області – в 5 ОТГ, у Сумській області – в 9 ОТГ, у Тернопільській області – в 4 ОТГ, у Херсонській області – в 10 ОТГ, у Хмельницькій області – в 7 ОТГ, у Чернівецькій області – в 4 ОТГ, у Чернігівській області – в 14 ОТГ.

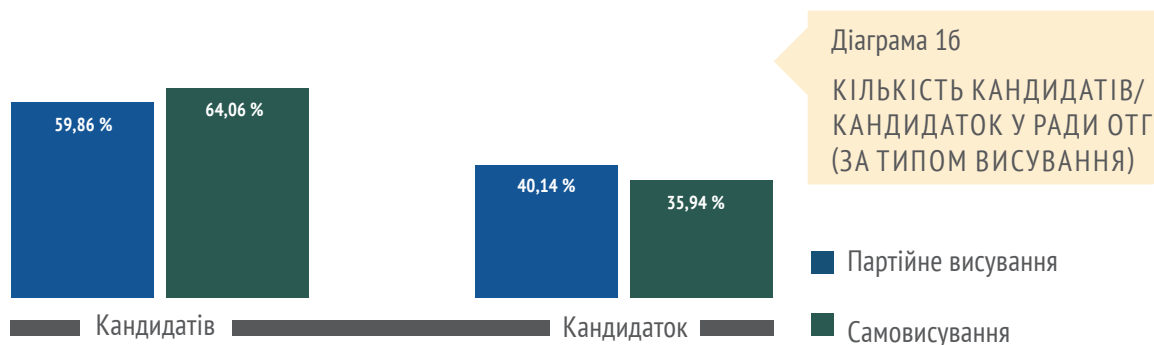
Результати II-го етапу моніторингу виборчих списків демонструють, що **політичні сили більш активно** долучають до передвиборчої гонки жінок та включають їх до виборчих списків. Так, в 12-ти областях, де проводилося дослідження, було зафіксовано 38,29% кандидаток та 61,71% кандидатів, які балотувалися до рад ОТГ (Діаграма 1).

При цьому тип ОТГ (сільський, селищний чи міський) суттєвим чином не впливав на співвідношення кандидатів та кандидаток у виборчих списках (Діаграма 1а).

Аналіз співвідношення чоловіків та жінок серед самовисуванців та кандидатів від партій показує, що жінки частіше висувуються від політичних партій. Взнявши за 100% жінок-кандидаток, маємо таке відсоткову пропорцію (Діаграма 1б):

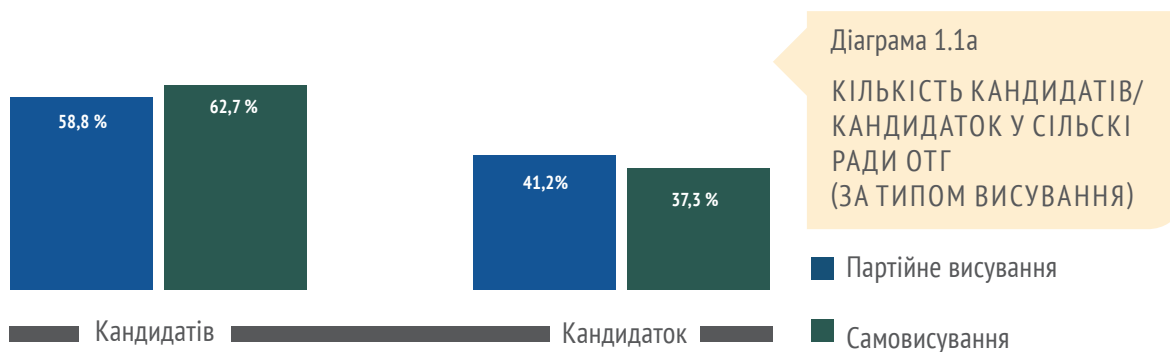

Ця тенденція може свідчити як про спробу з боку політичних партій дотримуватися гендерної квоти, так і про певне зростання інтересу жінок до процесів у громадах, зростання їх суспільно-політичної активності.

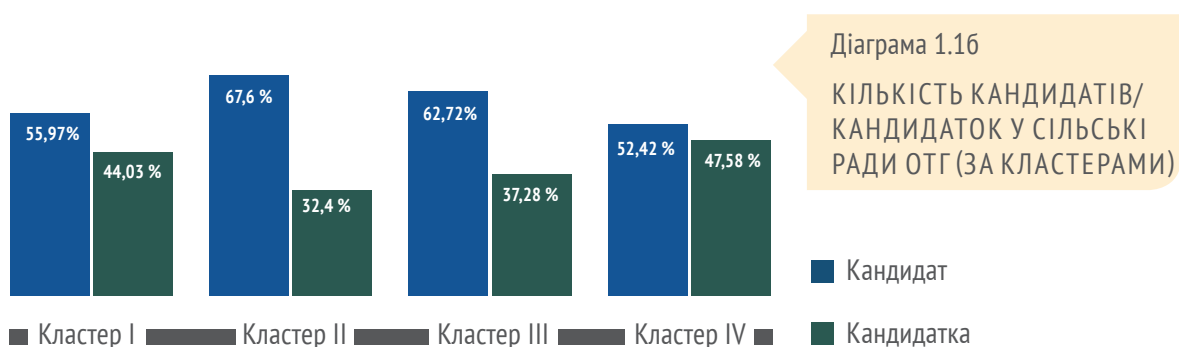
Глибший аналіз дає можливість простежити динаміку гендерного представництва серед кандидатів та кандидаток за типами ОТГ.

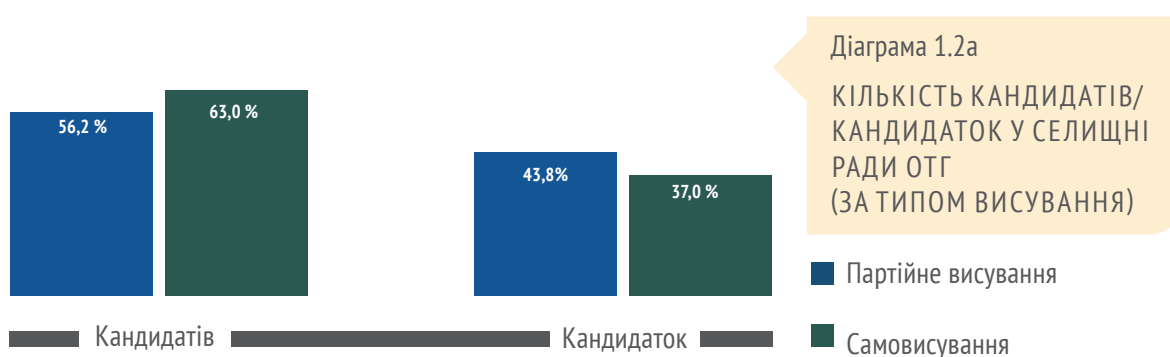
Так, у сільські ради серед самовисуванців переважають чоловіки (62,7% та 37,3% жінок), тоді як партії дещо активніше висували жінок (58,8% чоловіків та 41,2% жінок) (Діаграма 1.1а).

Спостерігаються регіональні відмінності у балотуванні кандидатів та кандидаток у сільські ради ОТГ. Так, найвищий відсоток жінок-кандидаток було представлено у IV кластері (Одеська, Херсонська та Миколаївська області), а найнижча у II кластері (Хмельницька, Тернопільська та Чернівецька області) (Діаграма 1.1б).

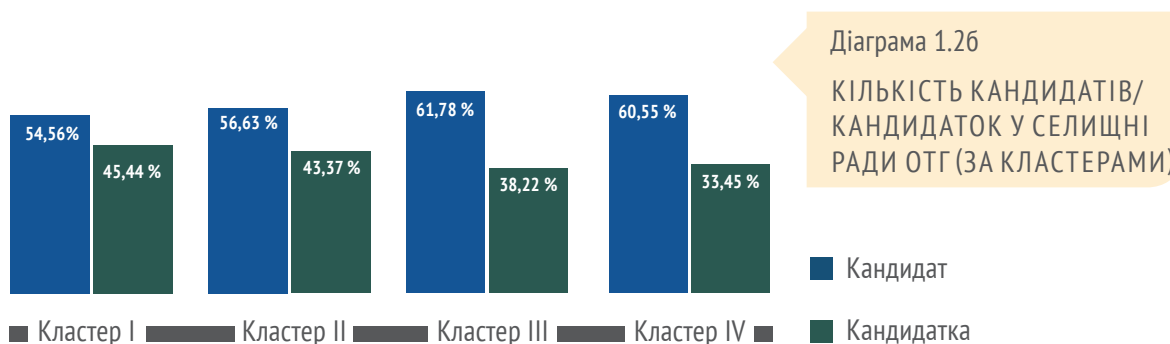

Що стосується кандидатів жінок та чоловіків у селищні ради ОТГ, то тенденція спостерігається така ж: чоловіки активніше балотуються у якості самовисуванців, тоді як жінки – від політичних партій (Діаграма 1.2а).

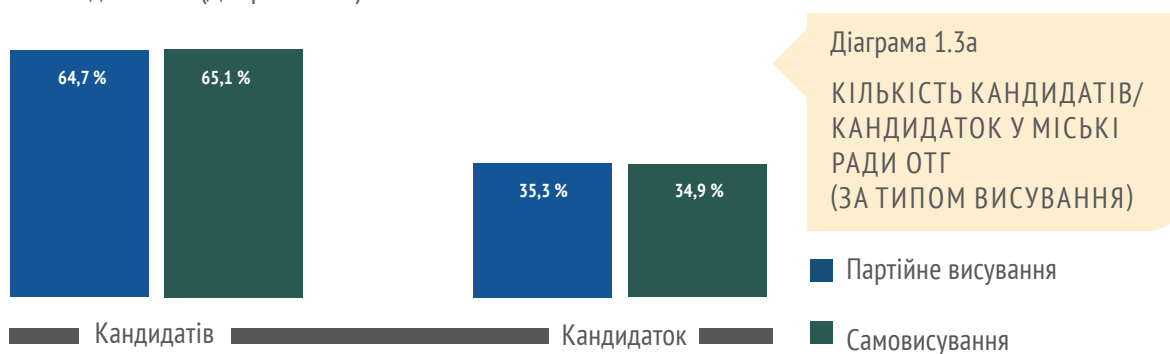

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ПРОВЕДЕННЯ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ у 60-ти ОТГ 12 областей 29 жовтня 2017 року

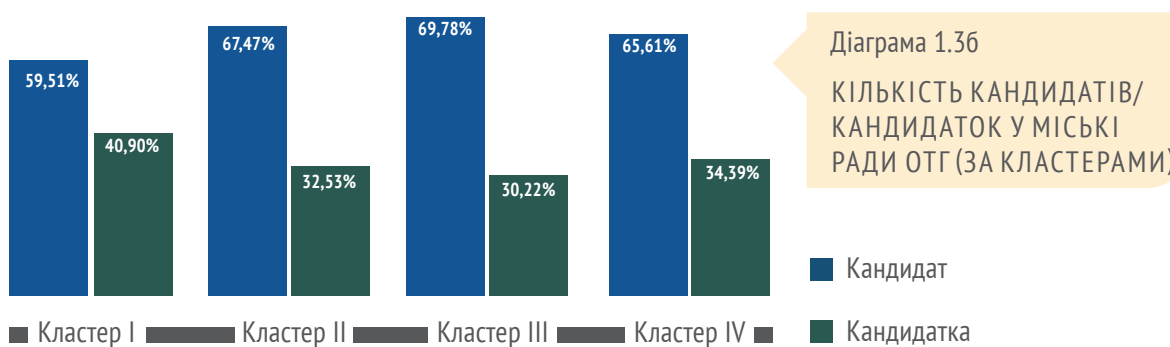
Найвищий відсоток жінок балотувалося у I кластері (Сумська, Полтавська, Чернігівська області), а найнижчий – у III кластері (Волинська, Рівненська та Житомирська області) (Діаграма 1.26).

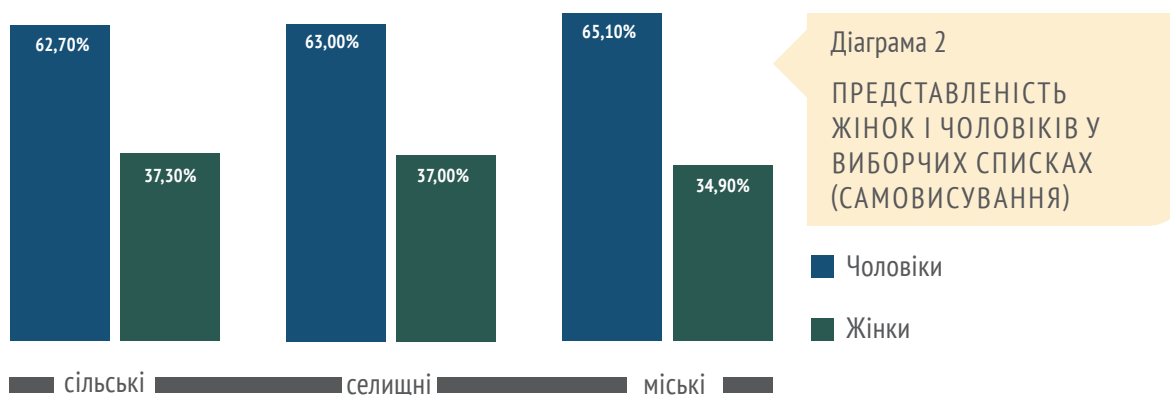
Співвідношення кандидатів жінок і чоловіків у міські ради ОТГ за партійною приналежністю та безпартійною є однаковим (Діаграма 1.3а).

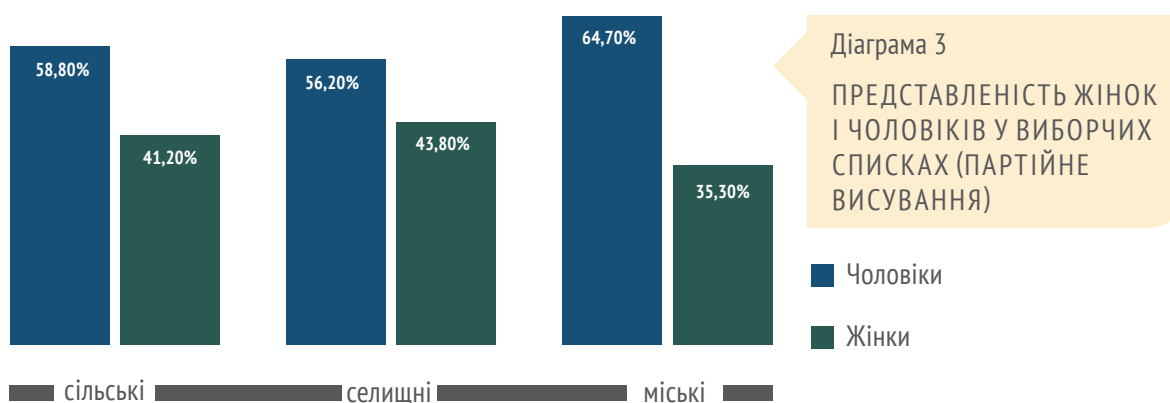
Проте аналіз за кластерами демонструє високий відсоток жінок кандидаток до міських рад у I кластері та низькі у III кластері (Діаграма 1.36).

При чьому наведені нижче діаграми ілюструють загальну тенденцію, характерну для усіх попередніх виборів: чим більша кількісна громада, тим менше партії висувають жінок на вибори.

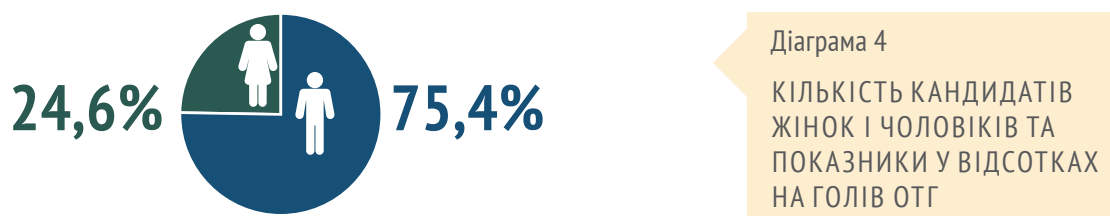
Якщо серед самовисуванців/висуванок відсотки є близькими, то у виборчих списках від політичних партій до міських рад спостерігається різке зниження відсотків жінок і, відповідно, зростання відсотків чоловіків.

Ще більш вираженою зазначена тенденція простежується щодо списків кандидатів на посади голів ОТГ.

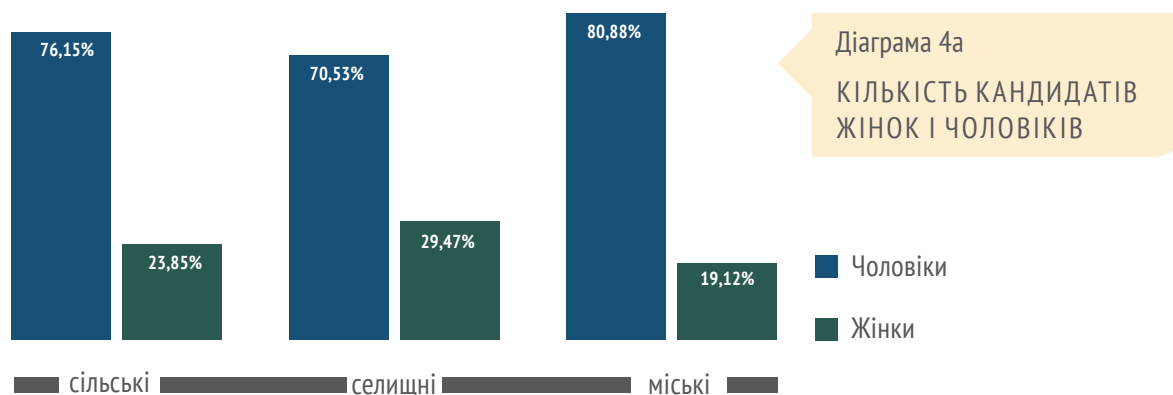
Якщо кількість кандидатів та кандидаток у ради ОТГ була в межах гендерної квоти, то відповідний показник на посади голів ОТГ демонструє нижчий відсоток жінок у цій категорії.

Так, на посаду голів ОТГ балотувалося 75,4% чоловіків та 24,6% жінок (Діаграма 4).

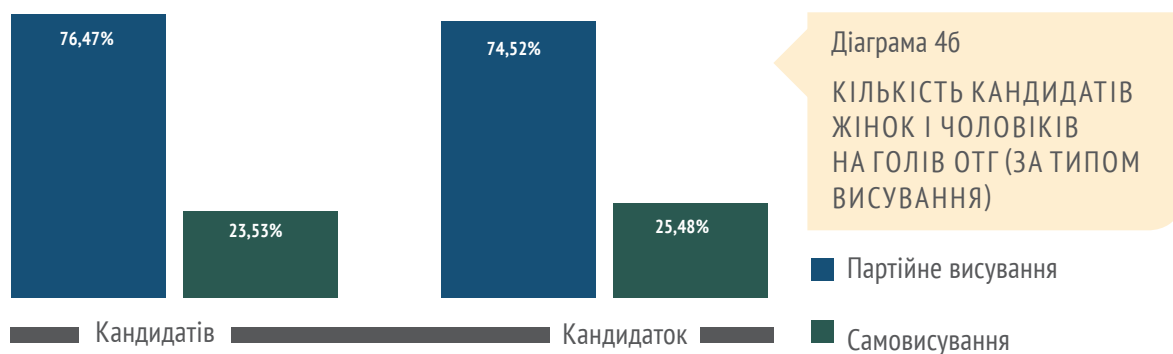

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ПРОВЕДЕННЯ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ у 60-ти ОТГ 12 областей 29 жовтня 2017 року

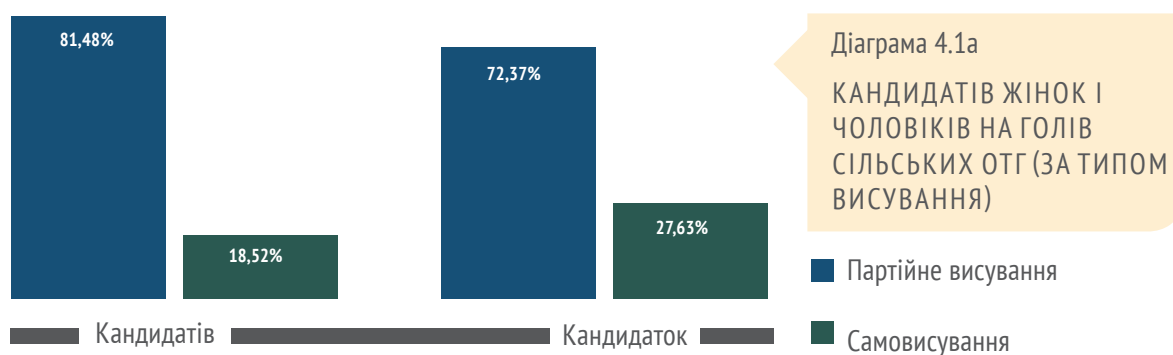
При чому відстежується динаміка зменшення кількості жінок кандидаток на посаду голів ОТГ відповідно до типу ОТГ. Найменша кількість жінок балотувалася на посаду міських голів ОТГ (Діаграма 4а).

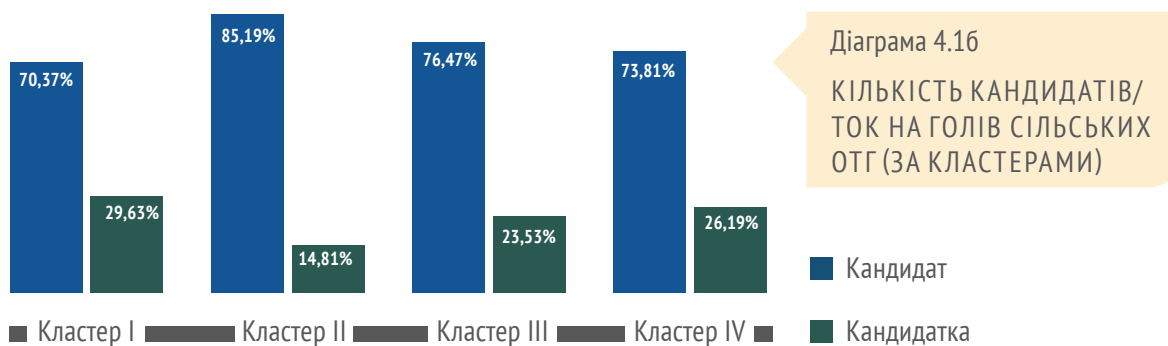
Стосовно партійного висування та самовисування, то відмінностей серед жінок та чоловіків не відстежено (Діаграма 4б).

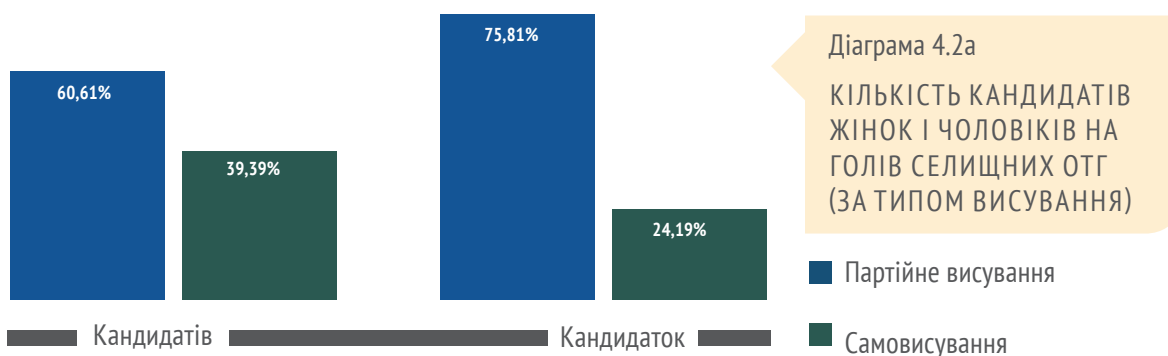
На посади сільських голів ОТГ саме чоловіки активніше балотувалися від політичних партій, тоді як жінки йшли самовисуванцями (Діаграма 4.1а).

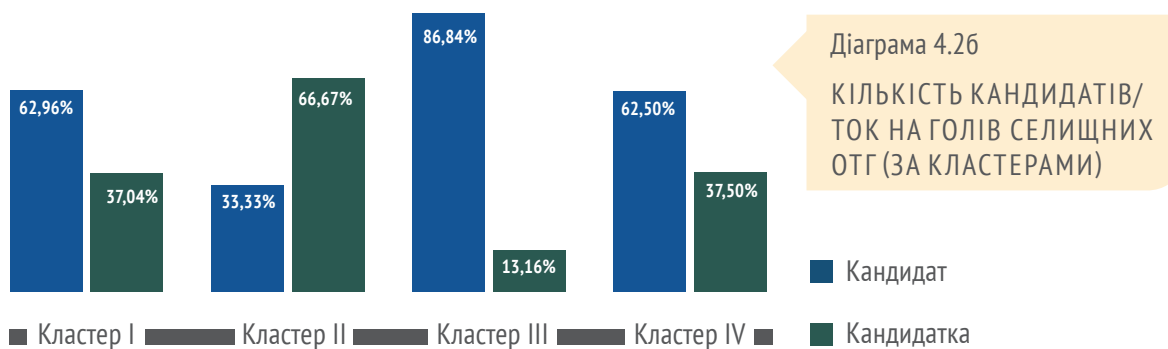
Найбільше жінок кандидаток на посаду сільського голови ОТГ балотувалося у I кластері, а найменше – у II кластері (Діаграма 4.16).

На посади селищних голів ОТГ чоловіки частіше балотувалися як самовисуванці, а жінки йшли від політичних партій (Діаграма 4.2а).

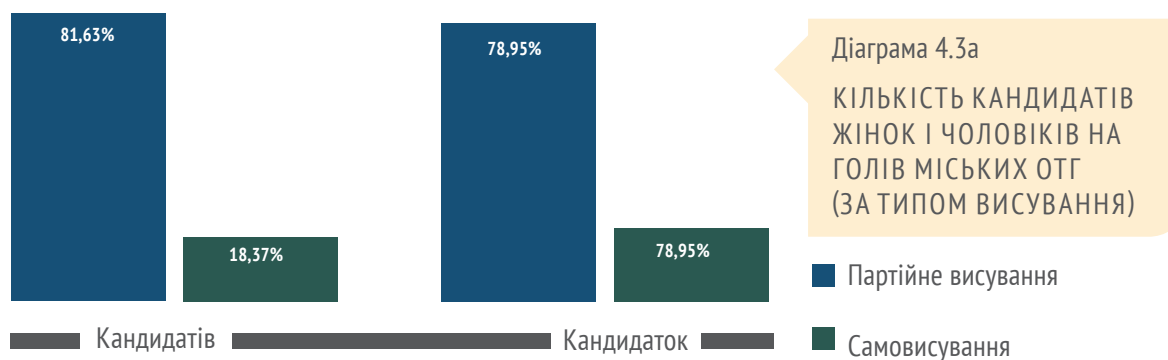

Найактивніше жінки балотувалися на посади голів селищних ОТГ у II кластері, а найменш активніше у III кластері (Діаграма 4.2б).

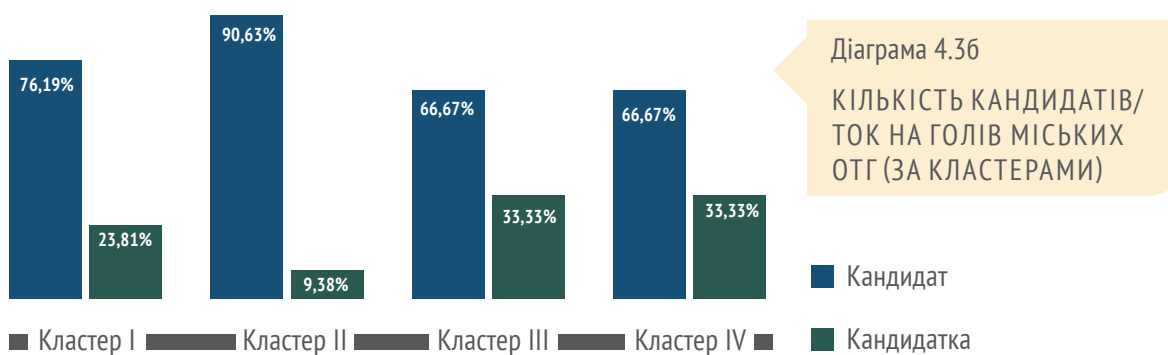

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ПРОВЕДЕННЯ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ у 60-ти ОТГ 12 областей 29 жовтня 2017 року

Найнижчий відсоток жінок балувалися на посади міських голів ОТГ, при чому відсоток кандидаток та кандидатів, які мали партійну приналежність суттєво не відрізнялися.

У II кластері критично низький показник кандидаток на посаду міського голови ОТГ (Діаграма 4.3б).

ВИБОРЧА КАМПАНІЯ

Спостереження за ходом виборчої кампанії II-го етапу гендерного моніторингу свідчить про її інертність, що може бути пояснене короткими термінами її проведення та низькою активністю виборців. Так, виборча кампанія в ОТГ більш-менш активно розпочалася в останні два тижні. Наприклад, в одному з сільських ОТГ Житомирської області монітори зазначали, що агітаційна робота щодо кандидатів розпочалася лише за 3 дні до виборів. Мешканці громади до останнього дня не мали повної інформації про кандидатів. Багато, хто із виборців не міг розібратися, хто з кандидатів, які виявляли активність претендують на посаду голови, а хто на депутатський мандат.

Монітори відзначили слабку виборчу агітацію, оскільки ресурси мали в основному лише партійні кандидати парламентських партій, які мають державне фінансування. Та й партії її виготовляли для усього списку, а не індивідуально.

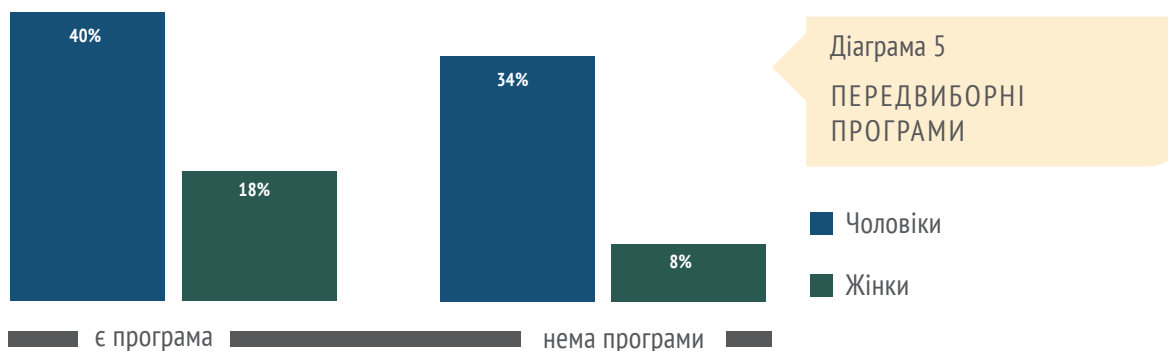
Виборча кампанія в ОТГ вирізнялась агітаційною стриманістю. Переважно під час передвиборчої агітації використовувались листівки, газети та зустрічі з виборцями. Кандидати, чинні голови сільської ради, переважно зустрічалися з мешканцями сіл особисто (батьківські збори у школах та дитячих садочках, у сільських радах).

Монітори зазначали, що навіть у міських ОТГ про вибори свідчили лише поодинокі білборди, а інших типових ознак передвиборчого процесу потрібно було шукати. Спостерігалася відсутність будь-якої конкретної інформації у центрі міста, у міській та районній радах та навіть у виборчих комісіях

Наявний скромний обсяг агітаційних матеріалів переважно відображав чоловіче представництво кандидатів. Навіть на виборчих дільницях матеріалів про кандидатів/-ток або не було взагалі, або були наявні лише в кількох примірниках.

Причому у міських ОТГ передвиборча кампанія була скромнішою, ніж у сільських і селищних, не дивлячись на те, що нечисельна агітація на білбордах була лише у міських ОТГ. На рівні сільських і селищних ОТГ агітація розміщувалась переважно на парканах/стовпах. Водночас лише у селі та селищах зустрічалися оголошення про зустрічі кандидатів/-ток з виборцями/-чинями.

За оцінкою моніторів лише у 40% кандидатів та 18% кандидаток на посаду голів ОТГ були передвиборні програми. Немає таких програм у 34% кандидатів та 8% кандидаток. Проте, під час моніторингових візитів, ознайомитися з передвиборчими програмами було складно через відсутність таких навіть у самих кандидаток та кандидатів.

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ПРОВЕДЕННЯ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ у 60-ти ОТГ 12 областей 29 жовтня 2017 року

Часто наявні агітаційні буклети та програми не були персональними, а відображали позиції партії та всю команду кандидатів/-ток. Агітаційні матеріали у самовисуванців було значно менше, ніж у кандидатоів/ток, які йшли за підтримки політичних партій.

Звертала на себе увагу майже повна відсутність передвиборчої кампанії на рівні міста. Жіночі постаті у агітаційній продукції не були у центрі уваги – виключно у масовці. Наприклад, в ОТГ Сумської області дещо дивно виглядає ситуація, за якої єдина кандидатка на посаду голови ОТГ, фактично стала обличчям іншого кандидата – свого чоловіка, який у прямому сенсі «стояв» за всім, що стосувалося її передвиборчої кампанії, пояснюючи це рішення тим, що у жінки гарна репутація. При чому цей факт був широко відомим. На цьому фоні кандидатка виглядала керованою, не надто впевненою в собі.

Кампанія провладних кандидатів на посади сільських, селищних та міських голів велася більш активно. В більшості радах ОТГ перемогли чинні голови. Це може свідчити і про те, що з одного боку виборці надають перевагу «перевірним» кандидатам, які змогли себе проявити, а з іншого боку - провладні кандидати мали доступ до адміністративного ресурсу, до якого часто і зверталися.

Як бачимо з рекламних буклетів провладних кандидатів, акцент в своїй виборчій кампанії вони робили на зустрічі з трудовими колективами для нібито «своїх звітності».

Завжди працюю за людьми та для людей! - Сергій Сокальський

Розкажіть про Ваші досягнення на посаді Глибочицького сільського голови із 2006 року. Пройдено невеликий шлях, було троє-чотири. Газифікували 4 села - Глибочицю, Гадзинку, Нову Виноду, Березину. Всі вулиці на території сільської ради повністю освітлені, а це 50 кілометрів протяжності. Усі дороги комунальної власності (50 кілометрів) відремонтовані. Ми збудували у 2013 році новий спортивний комплекс імені В.І. Мещенка (футбольне поле, волейбольна площадка, трибуни, роздягальні). Об'єкти соціальної сфери знаходяться в доброму стані, постійно проводимо поточні ремонти для їх належного функціонування. З метою збереження історії і традицій вперше відкрили музей селі Глибочицької сільської ради та видали книгу "Літопис землі Глибочицької", де висвітлено історичні події нашої громади.

Для мене, як керівника, важливо, що люди із сім'ями за останні 8 років повертаються жити в Глибочицю, Гадзинку, Нову Виноду, Березину, підвищується рівень народжуваності дітей. Безумовно, такий результат є підтвердженням того, що умови для життя, які ми створюємо, подобаються людям. Маємо нові цілі та плани.

У разі обрання Вас головою Глибочицької об'єднаної територіальної громади, на основі яких головних принципів діяльності плануєте забезпечувати розвиток сіл?

Головний принцип моєї роботи - це спільна командна діяльність професійних фахівців з лідерськими якостями. Будемо працювати згідно діючого законодавства України та на благо нашої громади. Для мене особисто основними напрямками будуть: розвиток інвестиційної діяльності і сільського туризму (створення робочих місць та сплата податків в місцевий бюджет об'єднаної громади); розвиток закладів дошкільної освіти, загальноосвітніх шкіл, закладів охорони здоров'я та культури; підтримка спортивної сфери; робота з дітьми і молоддю. Діти - це наше майбутнє, а молоді - найближче майбутнє, тому працюємо заради сьогоднішнього, а також перспектив нашої громади та України в цілому.

Ми знаємо, що Ви приділяєте значну увагу спорту та самі граєте у футбол, а також підтримуєте дітей і молоді, сприяєте їх особистому становленню.

Діти, маю перший розряд по футболу, а у свій час виступав за місцеву команду "Колос", тоді вона так називалася, та деякі аматорські футбольні команди Житомира. Сьогодні розвиваю дитячий футбол. Підтримуємо розвиток настільного тенісу та дорослого футболу. У дітей і молоді має бути все необхідне для їх кращої перспективи.

Відродимо наше село разом. Заради майбутнього оберемо достойного.

№4

містків через р. Ворскла та р. Ворона, ліквідувати 5 несанкціонованих сміттєзвалищ.

Завдяки німецько-українському проекту "GIZ" облаштували місце відпочинку, де встановили пам'ятний знак гетьману України Івану Мазепі. Встановили автобусні зупинки по вул. Чкалова, Центральна та пров. Комунальному, розмістили установки для технічної допомоги велосипедистам.

- здійснити ряд заходів по енергозбереженню в дошкільних навчальних закладах №1 «Сонечко» та №2 «Лелеченька»: ремонт опалювальних систем та утеплення фасадів. Змогли фінансово підтримати дошкільні навчальні заклади, Новосанжарський НВК, Центр культури і дозвілля;

- підтримати обдарованих дітей, ветеранів війни, праці та соціально незахищені категорії населення (єсі, хто звертався до селищної ради за фінансовою допомогою, отримали її);

Усе це сталося, дякую нашим спільним постійній підтримці вам, а справами бачити до становлення прекрасного селища.

Тож давайте і надіємося, що всі проблеми, які є, що ваша довіра - це ваші серйозні виклики серйозним зом з вами ми працюємо для подальшої жартівської об'єднаної мами. Сподіваюсь, взаєморозуміння

РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ 29 ЖОВТНЯ 2017 РОКУ

За результатами виборів 29 жовтня 2017 року по 12-ти областях 60,23% обрано до рад депутатів-чоловіків та 39,77% депутаток-жінок (Діаграма 6).

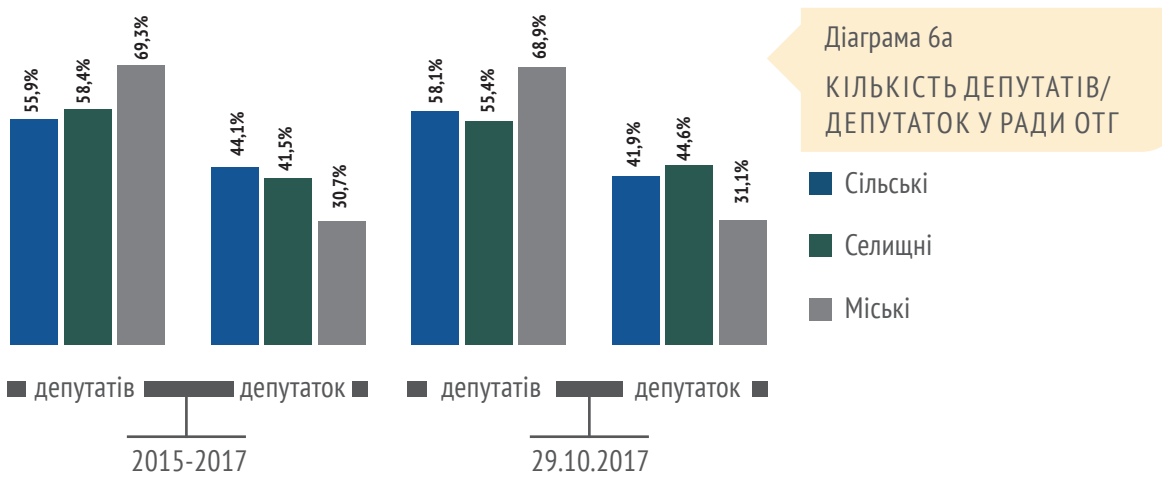
Діаграма 6

КІЛЬКІСТЬ ОБРАНИХ
ДЕПУТАТІВ/ДЕПУТАТОК У
ВСІ РАДИ ОТГ

Загалом такі показники свідчать про рівний рівень ефективності участі як чоловіків, так і жінок. Нагадаємо, у виборчих списках було 38,29% кандидаток та 61,71% кандидатів.

Дещо вищі показники представництва жінок у радах ОТГ, порівняно з попереднім періодом гендерного моніторингу не може розглядатися як приклад позитивної динаміки в напрямок зростання представництва жінок в ОТГ. Оскільки на II-му етапі гендерного моніторингу переважали саме сільські та селищні ОТГ, де традиційно жінки-депутаток більше. Крім того робити висновки зміни динаміки гендерного представництва на основі порівняння тривалого виборчого періоду (кінця 2015 року-середини 2017 року) та одних виборів (29 жовтня 2017 року) є не коректним. Протягом усього виборчого перводу спостерігається коливання представництва жінок у радах та на посадах голів в межах 1-2%.

Якщо в цілому за результатами моніторингу представництво жінок у новообраних радах ОТГ є суттєвим, то показники представленості у радах різного рівня відрізняються. Найбільше представництво (44,61%) по 4-з кластерах є у селищних радах і найнижче – у найбільших, міських ОТГ (31%). (Діаграма 6а).

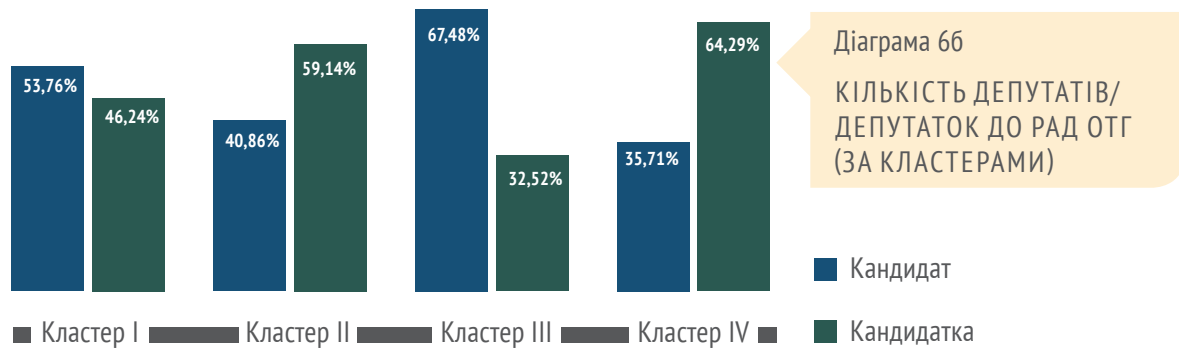
Діаграма 6а

КІЛЬКІСТЬ ДЕПУТАТІВ/
ДЕПУТАТОК У РАДИ ОТГ

- Сільські
- Селищні
- Міські

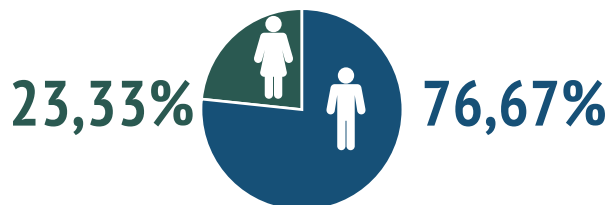
АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА ПІДСУМКАМИ ПРОВЕДЕННЯ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ у 60-ти ОТГ 12 областей 29 жовтня 2017 року

Відповідно по кластерам, то найвищий відсоток депутаток у IV кластері, а найнижчий у III кластері (Діаграма 66).

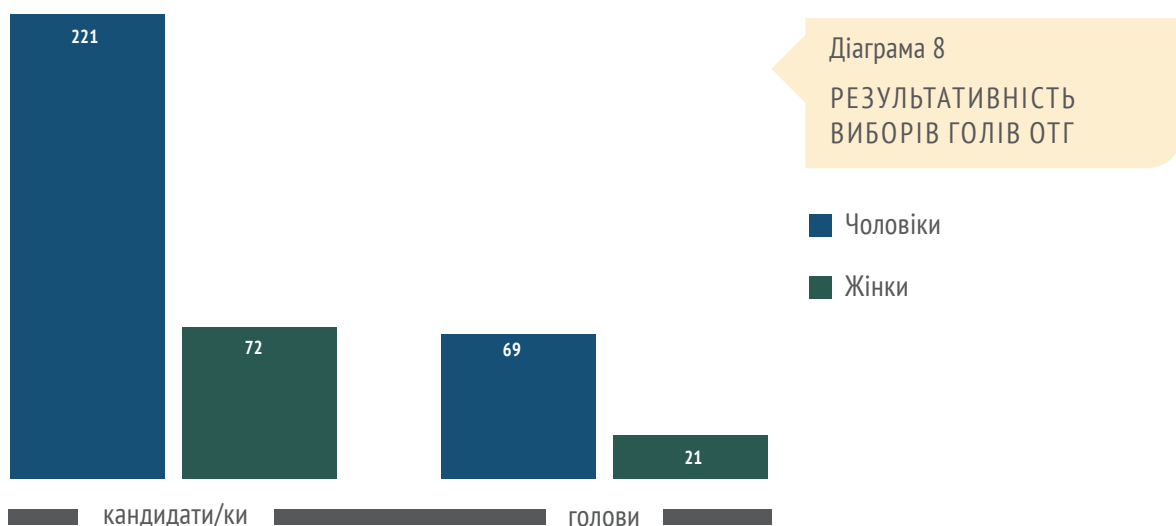
Одним із завданням гендерного моніторингу є перевірка тези про те, що гендерні квоти негативно впливають на результативність виборчої кампанії для політичних партій. Така гіпотеза була сформована на основі тез окремих представників політичних партій, які під час моніторингу заявляли, що гендерні квоти заважають їм отримувати гідних результатів, оскільки жінки менш активні та за них не готові голосувати виборці. Тому під час гендерного моніторингу було проведено співвідношення кількості кандидатів/кандидаток та обраних депутатів/депутаток, що дало можливість визначити ефективність та результативність участі чоловіків та жінок у виборах. Такий аналіз засвідчив, що ефективність виборчої кампанії не залежить від статі кандидатів. Виборці готові підтримувати в рівній мірі як чоловіків-кандидатів так і жінок-кандидаток. Кожного/кожну 6 кандидата/кандидатку було обрано до ради.

За результатами виборів голів ОТГ балотувалося 75,4% чоловіків та 24,6% жінок, а обрано головами 76,67% чоловіків та 23,33% – жінок (Діаграма 7).

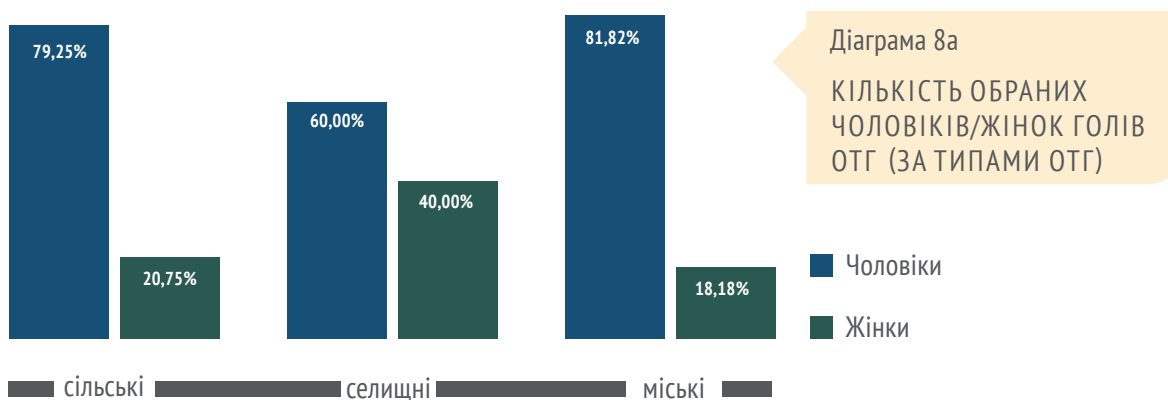

Діаграма 7
КІЛЬКІСТЬ ОБРАНИХ ЧОЛОВІКІВ/ЖІНОК ГОЛІВ ОТГ

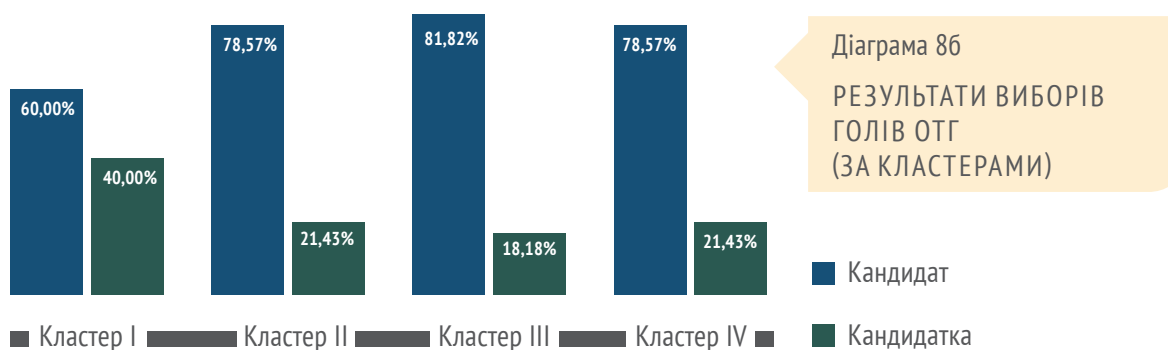
Аналіз ефективності виборчої кампанії на посаду голів ОТГ також не засвідчив про гендерні відмінності у цьому критерію. Так, кожного/кожну 3 кандидата/кандидатку було обрано головою ОТГ.

Найнижчий відсоток обраних голів-жінок серед міських ОТГ (Діаграма 8а). Це досить суттєвий показник із точки зору вже зазначених вище особливостей висування та тенденцій: жінки значно рідше висувались кандидками на цьому рівні (як від партій, так і саморвисуванням), і ефективність їх участі на цьому рівні загалом є нижчою.

Найбільше голів-жінок ОТГ обрано у I кластері, а найменше – у III кластері (Діаграма 8б).

**ТАКИМ ЧИНОМ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ІІ-ГО ЕТАПУ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ
29 ЖОВТНЯ 2017 РОКУ МОЖЕМО ЗРОБИТИ НАСТУПНІ ВИСНОВКИ:**

- 1** Політичні сили активніше включають до виборчих списків жінок-кандидаток, при цьому спостерігаються регіональні відмінності у балотуванні кандидатів та кандидаток у ради ОТГ. Так, найвищий відсоток жінок-кандидаток було представлено у ІV кластері (Одеська, Херсонська та Миколаївська області), а найнижча у ІІ кластері (Хмельницька, Тернопільська та Чернівецька області).
- 2** Відсутній гендерний баланс у виборчих списках на посаду голів ОТГ, лише 24,6% складають жінки-кандидатки. При чому відстежується динаміка в напрямку зменшення кількості жінок-кандидаток на посаду голів міських ОТГ.
- 3** Низький рівень агітаційної активності, відсутність повної інформації та незначні ресурси суттєво вплинули на хід виборчої кампанії та перемогу у більшості випадків саме провладних кандидатів. Лише 18% кандидаток на посаду голів ОТГ мають передвиборні програми, а найбільш поширеною формою агітації жінок-кандидаток є зустрічі із виборцями.
- 4** До рад ОТГ, які були піддані моніторингу, було обрано 60,23% депутатів-чоловіків та 39,77% депутаток-жінок, тоді як головами ОТГ – 76,67% чоловіків та лише 23,33% – жінок.

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ 60 ІНТЕРВ'Ю
ІЗ КАНДИДАТКАМИ НА ПЕРШИХ
МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ ДО ОТГ

29 жовтня 2015 року

Наталія Богренцова

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ 60 ІНТЕРВ'Ю ІЗ КАНДИДАТКАМИ НА ПЕРШИХ МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ ДО ОТГ 29 ЖОВТНЯ 2015 РОКУ

Одним із елементів гендерного моніторингу перших місцевих виборів, які відбулись 28 жовтня 2015 року до об'єднаних громад, було 60 інтерв'ю, що проведені з кандидатками із 12 областей: Волинської, Житомирської, Одеської, Миколаївської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Херсонської, Чернігівської та Чернівецької. Із 60 інтерв'ю 30 – із кандидатками на голову ОТГ: 7 кандидаток на посаду міського голови, 9 – селищного голови, 14 – сільського голови та 30 інтерв'ю із кандидатками у депутатки місцевих рад – 7 до міських рад, 7 – до селищних рад та 16 – до сільських рад.

У фокусі інтерв'ю, окрім загальних даних, бралась до уваги їхня мотивація щодо участі у виборах, досвід, партійна приналежність, погляд на активну участь жінок у політиці та ін. Наші монітори ставили кандидаткам по 10 питань, що розкривають різні аспекти життя, діяльності та світогляду жінок, які є активними учасницями громадсько-політичного життя у своїх громадах. Таким чином, ми отримали уявлення, хто становить жіночу складову на рівні місцевої політики в регіонах, наскільки вони професійні, конкурентоздатні та відповідають викликам сучасності щодо реалізації реформ місцевого самоврядування та розвитку новостворених громад.

Ми побудували свій аналіз згідно типу громади: міська, селищна, сільська ОТГ. Для забезпечення конфіденційності, ми будемо вказувати лише регіон, у якому вони проживають.

I. ПАРТІЙНА СКЛАДОВА РЕСПОНДЕНТОК У 60-ТИ ОТГ 12 ОБЛАСТЕЙ:

Міські ОТГ:	На виборах міських голів із 7 кандидаток п'ятеро представляють політичні сили, серед них: Партія «Батьківщина» – 1, «Свобода» – 1, «Самопоміч» – 1, «Опозиційний Блок» – 1, Аграрна партія – 1. Дві не асоціюють себе з жодною політичною силою. Серед кандидаток до міських рад маємо представниць таких партій: «Батьківщина» – 3, «Сила людей» – 1, Блок Петра Порошенка «Солідарність» – 1, Радикальна партія Олега Ляшка – 1.
Селищні ОТГ:	На рівні селищних територіальних громад – серед 9 кандидаток на посаду селищного голови, 6 не асоціюють себе з жодною політичною силою, одна представниця партії «Народний фронт» та дві представниці Блоку Петра Порошенка «Солідарність». Кандидатки до селищних рад представляють різні партії – «Самопоміч» – 3, Блок Петра Порошенка «Солідарність» – 1, «Батьківщина» – 1. І дві кандидатки, яка не мають стосунку до партій.
Сільські ОТГ:	На рівні сільських об'єднаних громад із 14 кандидаток на посаду голів 12 позиціонують себе як незалежні, і лише дві висувались від партій – «Самопоміч» та Демократична партія України. До сільської ради 6 кандидаток йшли самовисуванням, вони не мають партійної приналежності. Від «Батьківщина» – 4, від Блоку Петра Порошенка «Солідарність» – 3, і по одній від «Опозиційного Блоку», «Свободи», «Справедливість».

Таким чином, спостерігаємо більшу партійну належність на рівні міст, оскільки це умови виборчої системи. Проте, наміри партій підтримати кандидаток в депутатки на всіх рівнях простежується. На рівні селищ і сіл кандидатки дистанціюються від політичних сил, в інтерв'ю вони підкреслювали свою незалежність від політики, позиціонують себе як представниць волі народу, намагаються наблизити себе до громади.

II. ДОСВІД УЧАСТІ У ВИБОРАХ, ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНОЇ, КЕРІВНОЇ, ГРОМАДСЬКОЇ РОБОТИ РЕСПОНДЕНТОК

Міські ОТГ:	Переважна більшість кандидаток (крім двох) на посаду голів міських об'єднаних громад та кандидаток до рад цих громад відповіли, що мають значний досвід участі у виборах, є активними членкинями партійних осередків, були депутатками місцевих рад, мають досвід керівної роботи в органах місцевого самоврядування. За професіями це – бухгалтери-економістки, юристки, педагоги, працівниці сфери культури, освіти, волонтерки. Із інтерв'ю видно, що кандидатки є авторитетними, впливовими та пізнаваними в своїх громадах.
Селищні ОТГ:	На рівні селищних громад кандидатки всі, без винятку, мають значний досвід участі у виборах, були депутатками місцевих рад, обіймали виборні посади. Щодо досвіду керівної роботи, то у нашому списку є керівниці промислових та комунальних підприємств, голова районного відділення великого банку, дві заступниці голів РДА, керівниці освітніх закладів, селищні та сільські голови, секретар селищної ради, начальник районного відділу культури, директорка Будинку культури. Всі вони активні громадянки і беруть активну участь у громадському житті.
Сільські ОТГ:	На рівні сільських громад серед кандидаток значна більшість (крім трьох), для кого це не перша виборча кампанія, і лише одна кандидатка не має досвіду керівної та громадської роботи. На посаду сільського голови претендували сім діючих сільських голів (з 14), також були і працівниці органів місцевого самоврядування – секретарі сільських рад (6), директорки шкіл, завідувачка дитячого садка, державні службовці у сфері соціального захисту, завідувачка Будинку культури, завідувачка поштового відділення. Із них – 5 депутаток сільських рад. Всі кандидатки мають значний досвід громадської діяльності і активну громадянську позицію.

Таким чином, простежується тенденція, що жінки беруть на себе сміливість на участь у виборах, особливо на очільницю громади, лише отримавши відповідний досвід. Тільки одиниці стартують, опираючись лише на власне бажання.

III. МОТИВАЦІЯ РЕСПОНДЕНТОК ДО УЧАСТІ У ВИБОРЧИХ ПЕРЕГОНАХ

Міські ОТГ:

На рівні міських громад відповіді були такими, що головними аргументами послужили знання проблем громади, бачення шляхів їх вирішення, наявність досвіду роботи в органах місцевого самоврядування. Важливим мотивом у кандидаток було бажання підвищити якість життя у громадах, зробити його більш комфортним.

Також, звучало у відповідях і бажання реалізувати свій внутрішній потенціал: *«Спочатку хотіла подивитись, як будуть боротись за владу два інших кандидати один досвідчений, інший молодий. Кандидатура була висунута для цього. Зараз бачу, що я можу виграти ці вибори»* (кандидатка з Чернігівської області).

Вказували кандидатки і на бажання підтримати прогресивні, на їхній погляд, починання, які вже відбуваються в громаді на чолі з діючим керівництвом, так, кандидатка в депутати в міську раду Хмельницької області, підкреслила: *«Я б не хотіла, щоб у депутати пройшов хтось, хто буде ставити палки в колеса нашому чинному меру»*.

А кандидатка-волонтер заявила: *«Я побачила, що часто громадські активісти та волонтери роблять роботу, яку мають робити чиновники. Тому для себе вирішила: замість того, щоб витратити сили на те, аби постійно підштовхувати владу, треба йти туди самій»*.

Підсумувати відповіді кандидаток цього рівня можна цитатою однієї із кандидаток на посаду голови міської ОТГ у Волинській області: *«Знаю проблеми міста і села і йду для того, щоб права жителів сіл і міст були рівними. Моєю тезою в передвиборчій програмі є створення робочих місць... Мотивацій йти на вибори багато. Обдумувала все. Я була працівником сільради, знала як і що працює. Постійно бачила ті проблеми. І хочеться їх вирішити таким шляхом, щоб воно було законно і справедливо»*.

Селищні ОТГ:

Мотивами до участі у виборах на рівні селищних громад стали бажання створити найкращі умови життя для людей, реалізувати свій досвід і знання в управлінській діяльності на користь розвитку громади, подолати спротив влади на місцях у реалізації та просуванні реформ, залучення інвестицій для розвитку системи освіти, реалізувати себе у політиці, забезпечити гендерну квоту, щоб було більшим представництво жінок у раді.

Так, кандидатка на посаду селищного голови з Сумської області сказала: *«Після 19-ти років керування своєю громадою вже не збиралась балотуватись, але колеги і однопартійці переконали, підтримали. Я погодилась, тому що знала, що мене підтримує багато людей. Я чесно люблю людей, незалежно від їхнього стану, статків і т.д. До нас же звертаються в основному знедолені... Як уявила, що без всієї цієї роботи залишусь, то стало не по собі»*.

Ще один аргумент для висунування своєї кандидатури назвала кандидатка з Чернігівської області: *«Декілька місяців тому у мене виник конфлікт з нинішнім головою селищної ради, окрім того, почувши від людей багато негативних відгуків у його бік, я зрозуміла що ця людина не повинна бути на цій посаді. Можу твердо заявити, що таких керівників я не поважаю, і саме цей випадок спонукав мене до рішучих дій»*.

Сільські ОТГ: У сільських громадах треба відмітити, що мотивація була досить конкретна, наближена до місцевих потреб. Так, кандидатки зауважували на бажанні вирішувати такі питання: працювати над раціональним та виваженим використанням бюджету сільської громади, забезпечити якісні медичні послуги на селі, забезпечити достойний рівень освіти для сільських дітей, вирішувати інфраструктурні питання, бажання створити дієву команду у своїй сільській громаді. Узагальнено можна сформулювати так – *«покращити умови життя людей в селі та разом з громадою будувати майбутнє»*.

Кандидатка з Рівненщини, крім інших впливових мотивів, заявила і про бажання створення стратегічного плану розвитку своєї сільської громади.

Ще один вагомий аргумент – це збереження цілісності своєї громади, про це розповіла кандидатка в депутати сільської ради з Житомирщини: *«Якщо мене оберуть, буду прагнути збереженню цілісності громади і її меж, адже це достатньо проблемне питання, бо ми поруч із м. Житомир знаходимося»*.

Волинська кандидатка-волонтер мала таку мотивацію: *«Наша країна з 2014 року, перебуває в стані війни і хлопці сьогодні там на передовій боронять нашу країну. Я не можу взяти автомат і там допомогти, але на своєму місті можу щось робити. Мотивом було те, що ми хочемо боротися за свою країну. Намагаємося змінювати її тут з середини і це є дуже складним завданням бо система вже сформована. Якщо є бажання і люди які допомагають то все можна зробити»*.

А ось цитата кандидатки до сільської ради з Одещини: *«Необхідність підвищення рівня життя в моєму селі та всій громаді, відкриття дитячого садку в селах Куяльник та Малий Куяльник, що дозволить створити нові робочі місця, а також дасть змогу молодим матерям вийти на роботу»*.

Кандидатка з Чернівецької області пояснила, що її мотивувала до участі у виборах сама громада: *«Довіра рідної громади і власне бажання змін були основними мотиваційними чинниками участі у виборах. Завжди внутрішній голос казав: «Якщо не я? То хто?»*.

Необхідно зазначити, що до балотування іноді спонукають чоловіки, про що розповіла кандидатка з Одещини: *«Главным посылом для меня стала поддержка мужа, который, зная мою активную жизненную позицию, выразился просто и четко – иди в депутаты сельсовета, чтобы решать насущные проблемы села и односельчан. Я и пошла»*.

А кандидатка з Полтавської області відповіла лаконічно: *«Привнести позитив»*.

Таким чином, жінки мотивовані йти на вибори задля змін у громаді, опираючись при цьому як на власну мотивацію до зайняття менеджерської посади, а також погоджуючись на пропозицію членів громади, які їм довіряють.

ІV. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ (ЧИ САМОСТІЙНО ВИ БУДУВАЛИ СВОЮ ВИБОРЧУ КАМПАНІЮ? НА ЧОМУ РОБИЛИ ОСНОВНИЙ АКЦЕНТ?)

Міські ОТГ:

На рівні міських громад 6 кандидаток на посаду міського голови говорили про те, що будували свою виборчу кампанію спільно з партійними осередками, базуючись на програмах партій та головних завданнях, які ставляться на місцевому рівні. Одна з кандидаток на посаду міського голови спиралась у своїй передвиборчій кампанії на Товариство «Земля і воля», а не на партійний осередок, який її висунув (Аграрна партія). А серед 7 кандидаток до міських рад 5 теж спирались на підтримку партій, у списках яких йшли на вибори. Дві кандидатки, не дивлячись на те, що балотувались по партійних списках, вели свої кампанії самотужки.

Основні акценти у розробці кампаній робились на потреби громад, про що у той чи інший спосіб наголошували кандидатки. Троє вказували на те, що будували кампанію на безпосередньому спілкуванні з виборцями, використовували методичку «від дверей до дверей». Вагомим аргументом вважають пізнаваність, так кандидатка з Одещини зауважила: *«Ось, наприклад, учора я зайшла в магазин, я мешкаю на житловому масиві, мені продавщиця каже, що: «Я відкрила газету і бачу, що таке знайоме обличчя, десь Вас бачила», тобто люди впізнають, ми один одного знаємо, це має дуже велике значення».* А кандидатка з Чернівецької області обрала для себе такий слоган: *«З турботою про людей – довіра від людей».*

Кандидатка на посаду міського голови з Полтавщини озвучила важливе питання, на якому робила акцент у передвиборчій кампанії: *«Особлива увага буде приділена питанню інвентаризації земель. У нас дуже багато випадків, що на одному й тому самому паю і два, і три власника. Дуже багато накладень, тобто треба робити інвентаризацію земель, як і в місті, так і поза межами міста. Стратегію розробляли разом з моєю командою протягом трьох років».*

Селищні ОТГ:

У селищних громадах кандидатки на посаду селищного голови виборчі кампанії здебільшого будували самостійно, про це сказали 8 із 9 кандидаток. Серед кандидаток в депутатки селищних рад більшість (6 із 7) теж вели свої кампанії самостійно.

Щодо акцентів, які робились під час агітаційної кампанії, то тут можна відзначити різноманіття підходів. Наприклад, кандидатка з Житомирщини висловила так: *«...спершу потрібно спланувати доходи, а потім спланувати витрати. Я говорю правду в очі, я нічого не обіцяю, але буду старатися зробити все найкраще для людей».*

А кандидатка з Рівненської області застосувала інший підхід: *«Програми ніякої не складала, а спілкувалася з людьми. Знаю, які є проблеми у людей та й вихід бачить. Тому, якщо пройде у раду, то матиме про що говорити на сесіях, знає, які питання піднімати, та як вирішувати. Не оминає і питань по збереженню культури в громаді».*

Кандидатка з Сумщини: *«Акцент роблю на тому, що добре знаю свою справу – як керувати громадою».*

Кандидатка з Чернівецької області: *«Я – самостійна жінка, але цього разу допомагала партія, від якої я балотувалася. Висловили свою підтримку в сумі 500 тис.грн., які були спрямовані на пріоритетні потреб громади. Пізніше, на умовах співфінансування, буде виділено ще 750 тис.грн. Загальна вартість футбольного поля складає 1,5 млн.грн. У цій виборчій компанії пафосні моменти відкинули. Найкраща агітація – це твої справи. Громада мене знає з виборів попереднього скликання. Як сільський голова проходила люстрацію. Тому знала, що вибори має виграти жінка».*

Сільські ОТГ: У сільських громадах кандидатки на посаду сільського голови у своїй більшості (13 з 14) вели самостійно виборчу кампанію. Серед кандидаток до сільських рад лише 4 з 16 мали підтримку від місцевих партійних осередків.

Застосовували більш прагматичний підхід до виборчої риторики, робили акценти на потреби громади, називали конкретні питання, які потребують нагального вирішення, наголошували на необхідності створення стратегій розвитку громади.

Особливості програмних засад зумовлювались практичними потребами. Так, кандидатка з Херсонщини відповіла, що *«основний акцент робила на створенні доступної медицини у громаді та гідних умови для роботи сімейних дитячих консультацій. Також потрібно змінювати матеріальну базу медичних закладів та залучати молодих спеціалістів створивши їм гідні умови праці».* А кандидатка з Житомирщини проголошувала такі пріоритети: *«зберегти цілісність ОТГ; сприяти розвитку малого та середнього бізнесу; намагатись максимально використовувати всі можливості для покращення соціальної інфраструктури; дбати про благоустрій населених пунктів; прийняти заходи щодо поліпшення охорони здоров'я мешканців».*

Кандидатка ж з Сумщини заявила: *«Я роблю ставку на участь у конкурсах, грантах для ОТГ».* Кандидатка з Волині: *«Акцент роблю на тому, що має бути комфортно мені, моїм дітям, моїм сусідам».*

Кандидатка з Рівненської області поділилася тим, що не робила активної агітаційної кампанії, але: *«Місцева газета «Наше дзеркало» розмістила обширну статтю про мій життєвий шлях та здобутки в ролі сільської голови. Але сподівалася в душі, що вирішальною для вибору громади буде моя репутація».*

Деякі кандидатки не проводили як такої агітації, так з Чернівецької області була така відповідь: *«Виборчу кампанію як таку не вела. За мене красномовнішими є мої справи. Разом з іншими кандидатами в депутати ходила на зустрічі в школи, куди приходили виборці. Розмовляли, вели дискусії, знайомили присутніх зі своїми планами на майбутнє. Також домовлялися між собою про співпрацю. Я завжди намагаюся займати позицію правди і реальності. Обіцянок не даю, але проблему намагаюся вирішити».*

Така позиція кандидаток у сільських громадах зумовлена тим, що жителі знайомі, як правило, один з одним, тому покладаються більше на свою репутацію, досвід та довіру односельців, аніж на програмні засади та гасла.

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ 60 ІНТЕРВ'Ю ІЗ КАНДИДАТКАМИ НА ПЕРШИХ МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ ДО ОТГ 29 жовтня 2015 року

Таким чином, на рівні міст у кандидаток є потреба у формуванні іміджу, у підвищенні пізнаваності серед виборців, у підтримці з боку партійних осередків. Тут кандидатки більш віддалені від людей, і ставку робили на програмні засади партій, на стратегії, на агітаційну риторичку. На рівні сільських і селищних рад кандидатки більше поклались на власні сили, авторитет і особисте спілкування з людьми.

У. ЯКІ ФОРМИ РОБОТИ З ВИБОРЦЯМИ ВИКОРИСТОВУВАЛИ? ЯКІ З НИХ ВИЯВИЛИСЯ НАЙБІЛЬШ ЕФЕКТИВНИМИ?

Міські ОТГ:

На рівні міст кандидатки застосовували досить широкий спектр агітаційних засобів. Але всі наголошували на тому, що найбільш дієвими є зустрічі з виборцями, як особисті, так і групові. Третина з кандидаток, з якими ми спілкувались, звернули увагу на те, що досить ефективним є проведення кампаній «від дверей до дверей». Дійсно, у невеликих містах, де переважає приватний сектор, а багатоповерхівки більш доступні, ніж у великих містах, такий спосіб агітації є прийнятним. Про це сказала, наприклад, кандидатка з Хмельниччини: *«Найбільш ефективною вважаю форму «від дверей до дверей», очі в очі, чесне спілкування з людьми»*. На тому ж наполягала і кандидатка з Одеської області: *«Особисте спілкування з виборцями – це як я вже казала раніше самий дієвий метод. У нас були листівки та банери, але упор був зроблений саме на особисте спілкування. Це був найбільш дієвий метод роботи з виборцями»*.

Більшість із цих кандидаток застосовували також і наочну агітацію, друковану продукцію, широко використовували партійні видання. Наприклад, кандидатка з Сумщини: *«Використовую листівки, індивідуальні вкладки, статті в соцмережах – все це під брендом САМОПОМІЧ. Особисто мені сподобався банер 2x2 м про членів нашої команди разом з головою – я, як ФОП, розмістила це в кількох магазинах»*.

Необхідно зауважити, що зовсім мало, всього дві кандидатки, застосовували як агітацію масові заходи, що свідчить про більш персоніфікований підхід до виборця та заощадження коштів. Про залучення агітаторів до виборчої кампанії розповіла лише одна з кандидаток.

Селищні ОТГ:

На рівні селищ кандидатки одноставно наголосили, що найбільш ефективним є особисте спілкування з виборцями, застосовували кампанію «від дверей до дверей», проводили особисті і групові зустрічі. Жодна з кандидаток не організувала і не брала участі у масових заходах.

Третина кандидаток цього рівня використовували для агітації листівки, публікації у ЗМІ. Стільки ж застосовували соціальні мережі для спілкування з виборцями.

Наприклад, кандидатка з Волині розповіла: *«Ну, самий ефективний метод це є живе спілкування з людьми. Так, як ми живемо в селищі, от ефективними є виступи на телебаченні, на радіо, але такої можливості немає. Так, як я працюю в садочку, то зустрічаюся з батьками безпосередньо, майже щодня, там де є велике скупчення людей можна тему зачепити і поговорити»*.

Були і такі, що зовсім не вели агітації, покладаючись на власну репутацію, як кандидатка з Житомирщини: *«Ніяких, лише одна моя фотографія та девіз в Пулинській районній газеті «Вісті». Я покладаюся на свій авторитет».*

Сільські ОТГ: У сільських громадах кандидатки так само наполягали на тому, що тільки особисте спілкування та авторитет може вплинути на вибір односельців. Всі кандидатки покладаються на власні сили, переважна більшість проводила особисті та групові зустрічі.

Проте, є кандидатки, які впевнені у своєму авторитеті і не вдаються до спеціальних агітаційних заходів. Так, наприклад, кандидатка з Чернівецької області розповіла: *«Найкраща агітація для виборця – це робота сільського голови. Кожен мешканець буде судити про роботу голови по тому, наскільки добре і комфортно йому в цій громаді. Мене знають з мого діда-прадіда. Ще в 1923 році мій дід був Примарем. Знайшла в архіві довідки за його підписом. Він помер, коли моєму татові було 13 років. Отака династія».* Такої ж думки і кандидатка з Полтавщини: *«Найбільш ефективні (ефективна форма) це робота! Постійна робота із громадянами, тобто вчинки посадовця, як він працює кожного дня, як відноситься до людей. Це найкраща буде... не агітація, а ... показник того хочуть люди бачити цю людину надалі чи ні».*

Ще один приклад застосування власної репутації для привернення виборів навели кандидатка з Рівненщини: *«Була випущена газета від партії «Батьківщина», де була розміщена інформація про кандидатів, з якою ми знайомили виборців. І мені, чесно кажучи, особливої реклами не потрібно, адже мене багато хто знає. Я багато років працюю на посаді директорки школи тому і учні і їх батьки звичайно мене знають. І моя щоденна робота дала результат».*

А кандидатка з Херсонщини вважає, що *«живий діалог, на мою думку, набагато ефективніше листівок і іншої агітаційної форми».*

Кандидатка з Житомирщини дотримується думки, що *«колективні зустрічі є малоефективними, я в цьому переконалася під час минулих виборів».*

Третина з кандидаток цього рівня випускала агітаційні друковані матеріали – листівки, буклети. Три кандидатки публікували матеріали в газетах, п'ятеро ведуть свої сторінки в мережі Facebook. Лише дві кандидатки з Одеської області розміщували агітаційні банери. Одна брала участь у загальних сільських зборах, і одна мала допомогу від волонтерів з громадської організації.

Таким чином, можна зробити висновок, що на рівні відносно невеликих громад кандидатки покладаються не на агітаційні засоби, а на свій авторитет, практичні справи, підтримку громадян, тому не вкладають кошти у друковані матеріали та масові заходи. У селах агітація ведеться на особистісному рівні переважно, вплив має репутація кандидатки, тут дуже малий вплив партійних структур та ідеологій. Необхідно зауважити, що зовсім мало, всього дві кандидатки, застосовували як агітацію масові заходи, що свідчить про більш персоніфікований підхід до виборця та заощадження коштів. Про залучення агітаторів до виборчої кампанії розповіла лише одна з кандидаток.

VI. ЧИ ВІДЧУВАЛИ ВИ ПІДТРИМКУ З БОКУ ПАРТІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ? ЯКІ ФОРМИ ПІДТРИМКИ ВАМ НАДАВАЛИСЯ?

Міські ОТГ:

Кандидатки на рівні міст, які балотувалися від партій на посаду міського голови та по партійних списках до міських рад, у переважній більшості, заявляли про різнобічну підтримку від партійних організацій. Називали такі форми допомоги як консультації, навчання, вироблення стратегії ведення кампанії, розробка агітаційних матеріалів. Надавали інформаційну підтримку – від партій організовували публікації в пресі, виступи на телебаченні. Надавали і кошти на друковану продукцію, партійні агітатори працювали на кандидаток. Такий коментар ми отримали з Чернігівської області: *«Навчання, як себе поводити з виборцями, проведення агітаційної роботи. Допомога в агітроботі, надають агітаторів. Співпраця з іншими представниками партії. Кандидат працює на партію (партійну структуру)».*

Говорили кандидатки і про моральну підтримку, так, кандидатка з Одещини розповіла: *«навіть лідер політичної сили направила особистий лист до кандидата, який буде очолювати громаду. Я вважаю, що це велика підтримка, моральна й наголошую, що не кожний лідер політичної сили надсилає такі листи. Тобто цей лист від нашого лідера надихає нас на те, щоб ми були більш активними і відповідальними».*

Дехто з кандидаток вважає, що не так партія має допомагати, як власна команда, яка підтримує на виборах. Так, з Полтавщини був такий коментар: *«Чому я вважаю, що міський голова повинен іти безпартійний, бо ми знаємо під яким тиском зараз знаходяться відповідні партійні особи. Тому моя думка – люди, які заходять на міського голову, вони ідуть під диктовку партій. Тому я вважаю, що міський голова повинен бути безпартійним, він повинен чути свою громаду, а не партію».*

Проте, не всі кандидатки відчували партійну підтримку, наприклад, з Чернівецької області кандидатка висловила так: *«На етапі цієї перевиборчої компанії підтримки з боку партії не відчувала. Самостійно здійснювала інформаційну кампанію шляхом поширення інформації в соціальних мережах, районній газеті «Вільне життя», на радіо. Також виготовила агітаційні листівки. Жінки не мають достатньо коштів для виборчих компаній, а партія зацікавлена, в першу чергу, в тих хто був висунутий першим номером (кандидатом на голову)».*

Селищні ОТГ: На рівні селищ ситуація відрізняється. Оскільки половина кандидаток балотувалися шляхом самовисування і не має стосунку до партій, то і підтримки відповідно не отримували.

А ті кандидатки, які висувалися від партій, то мали підтримку у вигляді навчальних програм, консультацій, інформаційних матеріалів. Троє кандидаток розповіли, що їм допомогли від партії з друком агітаційної продукції. Як приклад типової відповіді на це питання наведемо висловлювання кандидатки з Чернігівщини: *«Фінансова допомога на друк агітаційного матеріалу. Моральна допомога-залучення тренерів для допомоги у проведенні передвиборної кампанії. Командна підтримка».*

Сільські ОТГ: На рівні сіл ми бачимо зовсім іншу картину. Переважна більшість кандидаток не відчувала, та й не потребувала підтримки від партій.

Лише 5 з 30 кандидаток (одна на посаду сільського голови та четверо кандидаток в депутатки) говорили про підтримку від партійних організацій, це здебільшого була командна, моральна підтримка, три учасниці опитування сказали, що їм допомогли з друкованою агітацією. Кандидатка з Волині розповіла: *«Ми йдемо командою і це є підтримка з їхньої сторони. Якщо пройде половина людей, то вже можна вирішувати різні питання. Я проти мажоритарників, так як вони можуть себе продати. Людина має бути в партії, представляти її, і тоді її почують».*

А з Херсонщини була така відповідь: *«Партійна організація пропонувала свої листівки та банери, але я відмовилася, бо люди мене і без цього добре знають і поважають».*

Таким чином, простежується збільшення роль підтримки партій на рівні міст, яких змушує це робити законодавець і нести відповідальність за своїх кандидаток, та й треба подолати прохідний виборчий бар'єр у 5%.

VII. ДОДАТКОВІ ЧИННИКИ, ЩО ДОПОМАГАЛИ ЖІНКАМ У ВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ

Міські ОТГ: Кандидатки з міст одноставно відповідали, що найважливішою є підтримка родини, можна навести, до прикладу, відповідь із Волині: *«Найперше – це підтримка сім'ї. Чоловік – це найбільша підтримка. І порадившись з ним, я твердо вирішила: можу йти. Також з дівчатами (подругами, сусідками) ходимо агітувати. Діти теж підтримують. Донька розносила агітаційну продукцію».*

По-друге, називали підтримку від команди, з якою йшли на вибори, колег по роботі, учнів, пацієнтів, волонтерів та учасників АТО.

Важливими є і особисті якості, вміння, досвід кандидаток. Тобто багато в чому покладалися саме на себе. Називали і такий важіль, як популярність партійного лідера, наприклад, кандидатка з Тернопільщини зауважила: *«Думаю, що значення мало і те, що лідер партії має загальнонаціональний високий рейтинг».*

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ 60 ІНТЕРВ'Ю ІЗ КАНДИДАТКАМИ НА ПЕРШИХ МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ ДО ОТГ 29 жовтня 2015 року

Селищні ОТГ: На рівні селищ кандидаткам більше допомагали власні ділові якості, досвід, впевненість у своїх силах. Також, дієвою була підтримка колег, сусідів, команди.

Менше згадували у своїх відповідях про підтримку сім'ї, тільки половина з учасниць опитування назвали цей важіль. Із Херсонщини так прокоментували: *«підтримка сім'ї, впевненість у своїх силах, навичках та велике бажання змінити життя громади на краще».*

Цікавий коментар ми отримали з Чернівецької області: *«Активну підтримку маю з боку чоловіка. Він головний свідок моєї кар'єри. А таке розуміння і партнерські стосунки дають можливість розправити крила. Він бачив яка різниця була у виборах 2006 року і 2017 року. Тому, навіть коли не допомагав, то не заважав. Я і члени моєї сім'ї розподіляємо домашні обов'язки, а це в свою чергу для мене вивільняє час. Знаєте, побут, він затягує. Але є розуміння, тому все виходить».*

А одна кандидатка зізналась, що родина не підтримувала її бажання стати депутаткою.

Сільські ОТГ: Із сіл кандидатки говорили, що їм допомагала у виборчій кампанії довіра людей, знання проблем громади, досвід керівної громади, впевненість у своїх силах, лідерські якості. Також називали важливою підтримку друзів, однодумців, колег, учнів та батьків учнів.

Більшість учасниць опитування згадували і про підтримку з боку сімей, родичів. Кандидатка з Чернівецької області розповіла: *«Перш за все допомагала віра в людей і віра в свої сили. Свого часу пройшовши через складні життєві випробування, стала сильнішою. А було всякого: і розлучення, і складні стосунки з членами родини, і хвороба сина. Проте, як кажуть в народі: «Все, що нас не вбиває, робить нас сильнішими». Моя сім'я – це Я. Виростила, викохала, випустила в світ. Найбільша радість і підтримка сьогодні – це внуки. Був час, коли потрібно було зробити вибір: «Змінити роботу чи змінити життя». Я змінила життя і не шкодую».*

Проте, не всіх кандидаток підтримали в їхніх родинях, наприклад, з Житомирщини така розповідь: *«Під час виборчої кампанії покладаюся на особистісну харизму, допомагає впевненість у собі, навички публічного виступу та велика практика. Окрім того, я вивчаю потреби виборців, знаю їхні потреби. Щодо сім'ї, то діти були проти мого висування як кандидатки і минулого разу, і зараз, однак я не можу по-іншому».*

Таким чином, на рівні сіл кандидатки більше покладаються на себе на свої здібності, досвід, авторитет, мають здебільшого підтримку від рідних, близьких та односельців. Підтверджується точка зору, що без підтримки родини жінкам важко реалізовуватись у політичній сфері.

VIII. ЧИ ВІДЧУВАЛИ ВИ УПЕРЕДЖЕНЕ СТАВЛЕННЯ ДО СЕБЕ ЯК ДО ЖІНКИ ПІД ЧАС КАМПАНІЇ ВІД ГРОМАДИ?

Міські ОТГ:

Кандидатки з міст наголошували, що не відчували упередженого ставлення з боку громади. Називались поодинокі випадки, так, наприклад, кандидатка з Волині сказала: *«Під час масових зустрічей не було такого. А під час зустрічей з окремими людьми були такі питання. Типу «не краще сидіти в теплі працювати, нащо, мовляв, тобі такі проблеми?» Я так в житті не звикла стояти осторонь. Звикла постійно працювати – і вдома, громадському житті, на роботі».*

А з Сумщини зауважили: *«Поки що нічого такого не відчувала, можливо поза очі щось говорять... Думаю, що вже всі звикли, що жінки можуть керувати».*

Цікавий коментар ми отримали від кандидатки з Чернігівщини: *«На початку, коли вирішували, хто піде від нашого блоку, то партії, які є нашими опонентами дуже не хотіли, щоб була жінка. Але наш депутат вирішив, що надасть перевагу жінці».*

Селищні ОТГ:

На рівні селищ на це питання кандидатки відповідали, що не відчували упередженого ставлення. Так, з Чернігівщини ми отримали відповідь: *«Упередженого ставлення немає. Підтримують, говорять що я повинна йти до влади, і не повинна залишатись байдужою».* А кандидатка з Волині сказала так: *«Я вважаю, що не варто на цьому акцентувати увагу. Бо кожен кандидат повинен себе представити у вигідному для себе світлі. Тому, що чоловік, що жінка – вони мають однакові міри впливу на людей. На однаковому рівні знаходяться. Тому як саме ефективно людина себе покаже, які застосує методи, такий і буде результат».*

Лише один негативний випадок був озвучений кандидаткою з Чернігівської області: *«Від громади ні. Від інших кандидатів, так: Куди ти лізеш. Сядь і дома сиди!».*

Сільські ОТГ:

На рівні сільських громад переважна більшість кандидаток запевняли, що не мали до себе упередженого ставлення як до жінки. Кандидатка з Херсонщини висловила так: *«Ні не відчувала. Таких проблем в нашій громаді немає, та відсутня теза що «жінка – це погано, а чоловік – це добре». На даний момент в нас сільський голова жінка і люди це добре сприймають».*

Проте, 5 з 30 кандидаток все ж таки говорили про вплив гендерних стереотипів на ставлення до жінки-політика. Наприклад, кандидатка з Житомирщини розповіла: *«Так. Особливо з боку чоловіків. Доходило навіть до висловів типу: «Я до нього звик, його можна й послати...», а з нею, як говорила?». Переважно ставлення до жінок у владі стереотипне, неодноразово чула від виборців: «Повинен бути у руля чоловік, а не баба».*

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ 60 ІНТЕРВ'Ю ІЗ КАНДИДАТКАМИ НА ПЕРШИХ МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ ДО ОТГ 29 жовтня 2015 року

Також згадували і те, що вік впливає на сприйняття кандидатки, а також негативний імідж іншої жінки, яка була при владі. Про це йдеться у відповіді з Сумщини: *«Так, відчувала – і що я жінка, і що молода. Тут проти мене грає досвід попередньої очільниці села (жінки), яка викликала своєю діяльністю негатив у громаді – ми навіть єдині, наскільки мені відомо, в Україні ініціювали її відкликання з посади голови. І це також працює проти мене».*

Не дивлячись на стриманість у відповідях, все ж таки гендерні стереотипи впливають на сприйняття жінок у політиці в негативному плані, про це свідчать прикрі приклади, які наводили учасниці в своїх відповідях.

ІХ. ВИКЛИКИ (ПЕРЕШКОДИ, ТРУДНОЩІ), ІЗ ЯКИМИ КАНДИДАТКИ ЗУСТРІЛИСЯ ПІД ЧАС КАМПАНІЇ

Міські ОТГ:

На рівні міст кандидатки зауважували на такі складнощі – каверзні питання під час зустрічей, не допуск на підприємство, щоб поспілкуватись з виборцями, нечесна конкуренція з боку інших кандидатів. Кандидатка з Чернігівщини розповіла: *«Із досвіду багаторічної участі у виборчих перегонах можу сказати, що було по-різному. Але найчастіше застосовувався чорний піар. От, наприклад, зараз деякі мої опоненти розказують людям, що мені вже більше 60-ти років і що пора вже на пенсію. Ну тобто «чорний піар» постійно був присутній у виборчих перегонах».*

Називали також втому, брак часу, необхідність виконувати одночасно різні задачі. Ось відповідь кандидатки з Хмельниччини: *«Робота на 2 фронти: з однієї сторони вибори, партія, з іншої – сім'я та дитина».*

Селищні ОТГ:

На рівні селищ кандидатки говорили про такі складнощі – обмежені фінанси, брак часу, що важко охопити великий округ. Негативом вважають зневіру громадян, що стає на заваді свідомому вибору. Кандидатка з Волині поділилася роздумами: *«От люди переконані, що як є, так і буде, і нічого не можна змінити. От в людей така вже сформувалася зневіра. Як, наче, знаєте комплекс такого загнаного собаки. От таке є, таке відчувається. Люддей потрібно переконувати, що насправді можна щось змінити».*

Херсонщина: *«Перешкодження процесу просування передвиборчої компанії з боку місцевої діючої влади шляхом застосування адмінресурсу та тиском на громадян та робітників бюджетних установ. Зривання листівок з передвиборчою компанією з боку конкурентів».*

Сумщина: *«Конкуренти намагаються завести людей у смуту, вдаються до брудних технологій. Я відчуваю нечесний тиск. Це почалось ще з того часу, коли я працювала головою селищної ради (6 років тому)».*

Рівненщина: *«Мене усунули із перегонів на голову ОТГ по рішення територіальної комісії, хоча це було не правомірно. Щодо цього рішення я звернулася до суду, та маю постанову, де один із пунктів вказує на те, що зі сторони територіальної комісії були порушення. І мене поновили, як кандидатку на голову ОТГ».*

Сільські ОТГ: Кандидатки з сільської місцевості серед труднощів, з якими їм довелося зіткнутися, називали пасивність, необізнаність та зневіру виборців. Називали також брак часу та фінансів для ведення передвиборної агітації. Говорили і про плітки, брехню, брудні технології з боку конкурентів, як сказала кандидатка з Чернівецької області: *«Хочеш знати, що про тебе думають і що знають люди – іди на вибори. Розкажуть те, чого й сама не знаєш».*

А кандидатка з Одеської області так прокоментувала: *«Ця кампанія відрізнялась від попередніх тим, що була дуже швидкою, було обмаль часу на агітацію, розробку програми, роботу з самими виборцями також був великий тиск зі сторони влади».*

Але попри труднощі кандидатки мають силу і впевненість у собі. Так, наприклад з Рівненщини була така відповідь: *«Під час цьогорічних виборів існував певний ажіотаж, пильна увага до процесу зі сторони партій. Я розуміла, як жінка, вдруге балотуючись на пост голови сільської ради ОТГ, так і не маю при цьому вагомих «покровителів» позаду. Розуміла, що відтепер зміниться склад нашої сільської ради, прийдуть нові депутати і від моєї попередньої команди мало хто залишиться. Але, в будь-якому випадку відступати від наміченої стратегії розвитку нашої ОТГ, не збираюся».*

Більшість респонденток говорили про відсутність особливих труднощів, але наголошували, що виборчий процес – це випробування, яке вимагає багато сил, нервів, часу.

X. ЧИ ПІДТРИМУЄТЕ ВИ ТЕЗУ, ЩО ЖІНОК У ПОЛІТИЦІ МАЄ БУТИ БІЛЬШЕ?

Міські ОТГ: Кандидатки міського рівня однастижно погодилися, що жінок має бути більше в політиці. Проте, були висловлені деякі зауваження. Наприклад, кандидатка з Волині: *«Я підтримую тезу про те, щоб в політиці було багато розумних і чесних людей. Чи це жінки, чи чоловіки, різниці немає. Мені із чоловіками, і з жінками (фахівцями) своєї справи добре працювати».*

Із Одещини прозвучала така думка: *«Я вважаю, що в політиці жінок повинно бути більше. Наголошую на тому, що до цього сказала, що на посаді керівників повинні бути чоловіки тому, що вони мають приймати управлінські рішення. А в політиці, наприклад, у Верховній Раді, там де законотворчий орган, потрібно дослухатись до жінки, до її бачення та сприйняття світу – воно взагалі інше ніж у чоловіків. Навіть говорять, що чоловіки з Марсу, а жінки з Венери».*

А от кандидатка з Чернігівщини висловила так: *«Не знаю як сказати. Вважала, що це посада чоловіків, вони менш емоційні, можливо приймають більш здраве мислення. Але, пропрацювавши на посаді, змінила-жінка більш прагматична, ми вперті, тяжко переконати. Жінок повинно бути більше».*

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ 60 ІНТЕРВ'Ю ІЗ КАНДИДАТКАМИ НА ПЕРШИХ МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ ДО ОТГ 29 жовтня 2015 року

Селищні ОТГ: На рівні селищних громад кандидатки теж підтримують тезу, що жінок у політиці має бути більше. Так, кандидатка з Волині зауважила: *«Звичайно, я тільки за це, проте нас витісняють. Я лише споглядаю за своїми сусідами, в нас близько 70% чоловіків не працюють та сидять дома, а всі жінки працюють. Тому в будь-якому випадку я впевнена, що жінка з цими обов'язками впорається, адже в політиці, як і в сім'ї, все тримається на жінці»*. А от інша учасниця опитування з цієї ж області вважає: *«Хай буде 50 на 50. Головне, щоб панувала мудрість, виваженість, а не шкурні інтереси»*. Такої ж думки і кандидатка з Херсонщини: *«Так, але я вважаю що в першу чергу в політиці потрібні компетентні, мотивовані та адекватні люди, а чи то буде чоловік чи жінка неважливо»*.

Сільські ОТГ: На рівні сіл кандидатки підтримали тезу, що жінок має бути більше у політиці. От який коментар був від кандидатки з Рівненщини: *«Так, звичайно. Я глибоко переконана, що саме жінки мають бути в більшості представлені в керівних органах. Тому, що жінки краще розуміються в соціальних та гуманітарних питаннях, жінки більше переймаються потребами людей. Жінка – більш організована та вимоглива до себе»*.

Проте, вислови деяких кандидаток не були однозначні, аргументували тим, що не стать має значення, а професійні якості, особистість, досвід. Так з Херсонщини ми отримали коментар: *«Це не обов'язково. Політик має бути в першу чергу професіоналом своєї справи. Кожен має бути на своєму місці незалежно від статі»*.

Деякі побоювання висловила і кандидатка з Волині: *«У мене не має чіткої позиції, чи їх має бути більше чи менше. Тут важливо ставити запитання, а чи готова жінка іти в політику і чи хоче вона там бути. Здається ми живемо в демократичному суспільстві і кожна людина має право на висловлення своєї думки і висунення своєї кандидатури в органи місцевого самоврядування. І якщо людина відчуває бажання жертвувати свої часом на благо інших людей, то це вітається. І важливо, що тебе спонукає іти в політику. У багатьох випадках у нас політика асоціюється з грошима і якимись статками, а насправді ти сам маєш вкласти свої гроші для отримання результату»*.

Таким чином, можна констатувати, що кандидатки в цілому підтримують тезу, що жінок в політиці має бути більше, що збільшення представлення жінок на різних щаблях влади привнесе необхідний баланс, виваженість, надасть можливість врахувати інтереси різних соціальних груп у політичних процесах.

ВИСНОВКИ

Під час моніторингу виявились більш потужні партійні структури. Таким чином, кандидаток на посаду міського голови в об'єднаних громадах висували осередки таких політичних партій: Партія ВО «Батьківщина», ВО «Свобода», Об'єднання «Самопоміч», «Опозиційний Блок», Аграрна партія України. Дві кандидатки на посаду міського голови йшли самовисуванням. Серед кандидаток до міських рад маємо представниць таких партій: ВО «Батьківщина», політична партія «Сила людей», Блок Петра Порошенка «Солідарність», Радикальна партія Олега Ляшка.

На рівні селищних територіальних громад – серед 9 кандидаток на посаду селищного голови, 6 не асоціюють себе з жодною політичною силою, одна представниця партії «Народний фронт» та дві представниці Блоку Петра Порошенка «Солідарність». Кандидатки до селищних рад представляють різні партії – Об'єднання «Самопоміч», Блок Петра Порошенка «Солідарність», ВО «Батьківщина. І дві кандидатки, яка не мають стосунку до партій.

На рівні сільських об'єднаних громад із 14 кандидаток на посаду голів 12 позиціонують себе як незалежні, і лише дві висувались від партій – Об'єднання «Самопоміч» та Демократична партія України. До сільської ради 6 кандидаток балотувалися шляхом самовисуванням, вони не мають партійної приналежності. А 10 кандидаток до сільських рад висунули партійні осередки ВО «Батьківщина», Блоку Петра Порошенка «Солідарність», «Опозиційного Блоку», ВО «Свободи», партії «Справедливість», при чому у своїх відповідях ці кандидатки підкреслювали свою незалежність від партій, які їх висували.

На рівні міст кандидаткам у виборчій кампанії допомагали партійні осередки, бо цього потребує пропорційна виборча система, що застосовується на виборах до міських рад. На рівні сіл і селищ – кампанію вели самотужки. Всі кандидатки проводили агітацію через пряме спілкування з виборцями, і вважають, що це найбільш дієвий спосіб переконати зробити вибір на її користь. Така агітація не потребує багато коштів, які у наших кандидаток обмежені, а зустрічі з громадянами вимагають великих моральних, фізичних зусиль і багато часу.

Цікавий досвід кандидатки з Чернігівської області щодо співпраці з партією: *«Тиску від партії ніякого не було. Пропозиції, щодо своєї кандидатури запропонувала сама. Передвиборчу кампанію, резюме також розробляла сама. Партія надала агітаторів та навчання. Але я працюю самостійно. Кандидат працює на партію, а не партія на кандидата. Маю позитивний імідж. Люди поважають за мою щирість, простоту та допомогу»*. Тут ми бачимо яскравий приклад поєднання власної ініціативи, авторитету самої кандидатки та можливостей, ресурсів, які може надати партія у перевибірчий період.

Більшість із кандидаток вже не вперше йде на вибори і свідомі того, що це складний процес, який вимагає багато сил, часу, нервових затрат. Вони переважно мають підтримку від своїх родин, близьких, друзів та колег.

Головні акценти в агітації кандидатки робили на те, що добре знають нагальні проблеми, бачать перспективи розвитку та шляхи вирішення важливих питань життєдіяльності громади. Вони впевнені у своїх силах, досвіді та підтримці з боку громади.

У ході моніторингу були виявлені певні засадничі особливості кандидаток, що визначають їхні лідерські якості. Це високий рівень відповідальності у жінок-кандидаток та впевненість у власних силах. Як приклад наведемо висловлювання кандидатки-волонтера заявила: *«Я побачила, що часто громадські активісти та волонтери роблять роботу, яку мають робити чиновники. Тому для себе вирішила: замість того, щоб витрачати сили на те, аби постійно підштовхувати владу, треба і*

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ 60 ІНТЕРВ'Ю ІЗ КАНДИДАТКАМИ НА ПЕРШИХ МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ ДО ОТГ 29 жовтня 2015 року

туди самій йти». Ще одна цитата з інтерв'ю, яка підтверджує рішучість жінки брати відповідальність на себе: «Декілька місяців тому у мене виник конфлікт з нинішнім головою селищної ради, окрім того, почувши від людей багато негативних відгуків у його бік, я зрозуміла що ця людина не повинна бути на цій посаді. Можу твердо заявити, що таких керівників я не поважаю, і саме цей випадок спонукав мене до рішучих дій».

Кандидатки виявляють чітке бачення мети, з якою вони йдуть до влади, мають певну візію майбутнього, до якого прагнуть: *«Мені дуже хочеться жити в Європейській країні де людина має доступ до освіти, охорони здоров'я, управління громадою, відчуває себе захищеною, може вільно реалізувати себе, живе у достатку і є відповідальною перед суспільством. І також розумію, що це можливо, якщо все це буде реалізовано у кожній громаді по всій Україні починаючи з найнижчого рівня – сільських та селищних громад»* (кандидатка на посаду селищного голови з Херсонської області).

Серед складнощів, із якими стикалися кандидатки у ході виборчої кампанії називали випадки нечесної конкуренції, чорного піару, розповсюдження пліток, впливу адміністративного ресурсу. Наведемо такі висловлювання: *«Перешкоджання процесу просування передвиборчої кампанії з боку місцевої діючої влади шляхом застосування адмінресурсу та тиском на громадян та робітників бюджетних установ. Зривання листівок з боку конкурентів»* (кандидатка з Херсонщини); із Сумщини: *«Конкуренти намагаються завезти людей у смути, вдаються до брудних технологій. Я відчуваю нечесний тиск. Це почалось ще з того часу, коли я працювала головою селищної ради (6 років тому)».*

Також, наголошували, що дуже складно спілкуватися з громадянами через зневіру, песимістичні настрої та байдужість. Від кандидатки з Одещини почули таке: *«...дуже важко спілкуватись і пояснити, що дуже багато питань, які вирішуються зверху і ми не можемо нічого вдіяти. Дуже складно відчувати на собі незадоволеність, тиск з боку людей. Але ми державні службовці і маємо мати досвід спілкування з людьми і донести до верху цю інформацію».*

Окремі кандидатки зовсім не вели виборчої кампанії як такої, поклалися на вплив свого досвіду та авторитету в громаді, і відкрито заявляли про це. Такі приклади ми маємо з Чернівецької області: *«Виборчу компанію як таку не вела. За мене красномовнішими є мої справи. Разом з іншими кандидатами в депутати ходила на зустрічі в школи, куди приходили виборці. Розмовляли, вели дискусії, знайомили присутніх зі своїми планами на майбутнє. Також домовлялися між собою про співпрацю. Я завжди намагаюся займати позицію правди і реальності. Обіцянок не даю, але проблему намагаюся вирішити».* А також, від кандидатки з Полтавщини: *«Найбільш ефективні (ефективна форма) це робота! Постійна робота із громадянами, тобто вчинки посадовця, як він працює кожного дня, як відноситься до людей. Це найкраща буде... не агітація, а ... показник того хочуть люди бачити цю людину надалі чи ні».*

У своїх відповідях респондентки були досить стримані у висловлюваннях щодо упередженого ставлення до них як до жінок, наполягали, що не відчували особливих труднощів. Проте, гендерні стереотипи впливають на сприйняття жінок у політиці в негативному плані, про це свідчать прикрі приклади, які наводили учасниці в своїх відповідях. Так, кандидатка з Житомирщини розповіла: *«Так. Особливо з боку чоловіків. Доходило*

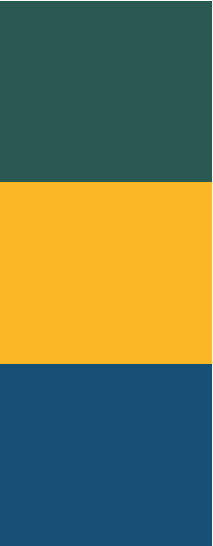

навіть до висловів типу: «Я до нього звик, його можна й послати..., а з нею, як говорити?». Переважно ставлення до жінок у владі стереотипне, неодноразово чула від виборців: «Повинен бути у руля чоловік, а не баба».

Вплив стереотипів має дещо нижчий рівень у тих випадках, де у невеликих громадах жінка обіймала певний час керівну посаду, і вже проявила себе як ефективний менеджер. Наприклад, кандидатка з Херсонщини висловила так: «Ні не відчувала. Таких проблем в нашій громаді немає, та відсутня теза що «жінка – це погано, а чоловік – це добре». На даний момент в нас сільський голова жінка і люди це добре сприймають».

Ще одна особливість, яка виявлена підчас аналізу інтерв'ю – це вплив віку кандидатки на її сприйняття в якості лідера громади, негативно сприймається як молодий вік, так і зрілий. Про це йдеться у відповіді з Сумщини: «Так, відчувала – і що я жінка, і що молода. Тут проти мене грає досвід попередньої очільниці села (жінки), яка викликала своєю діяльністю негатив у громади – ми навіть єдині, наскільки мені відомо, в Україні ініціювали її відкликання з посади голови. І це також працює проти мене». Кандидатка з Чернігівщини розповіла: «Із досвіду багаторічної участі у виборчих перегонах можу сказати, що було по-різному. Але найчастіше застосовувався чорний піар. От, наприклад, зараз деякі мої опоненти розказують людям, що мені вже більше 60-ти років і що пора вже на пенсію. Ну тобто «чорний піар» постійно був присутній у виборчих перегонах».

Кандидатки погоджуються із тезою, що представництво жінок в органах влади та місцевого самоврядування має збільшитися, при цьому важливими факторами є професійність, моральні якості, досвід та авторитет.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ
ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ
ВИБОРІВ ГОЛІВ ТА РАД ОТГ
(2015-2017 рр.)

Гендерний моніторинг виборів голів та рад ОТГ проводився впродовж двох етапів. I-ий етап – кінець 2015-середина 2017 років, під час якого зібрані результати голосування у 239-ти сільських, селищних та міських рад ОТГ 12-ти областей України (у 4-х кластерах). II-ий етап охоплював виборчі процеси та результати виборів 29 жовтня 2017 року у 60-ти сільських, селищних та міських рад ОТГ 12-ти областей України (у 4-х кластерах). За два етапи гендерного моніторингу було охоплено 299 рад ОТГ в 12-ти областях України. Під час моніторингу було проведено 60 інтерв'ю із кандидатками на голови та у ради ОТГ у 12 областях України.

Основні висновки I етапу гендерного моніторингу (кінець 2015 року – середини 2017 року у 12 областях):

Із загальної кількості зареєстрованих кандидатів (17278 кандидатів/ток), які взяли участь у виборах до рад ОТГ усіх рівнів, жінки склали 32% (5545 кандидаток).

На виборах міських, селищних та сільських голів рад ОТГ жінки становили 23% із усіх кандидатів/ток. Конкуренція на посаду голів ОТГ була значно вищою, аніж до складу рад, оскільки в нових умовах ОТГ отримують більше можливостей, у тому числі й фінансових, а отже, зростає привабливість посад, на яких раніше представництво чоловіків було нижче.

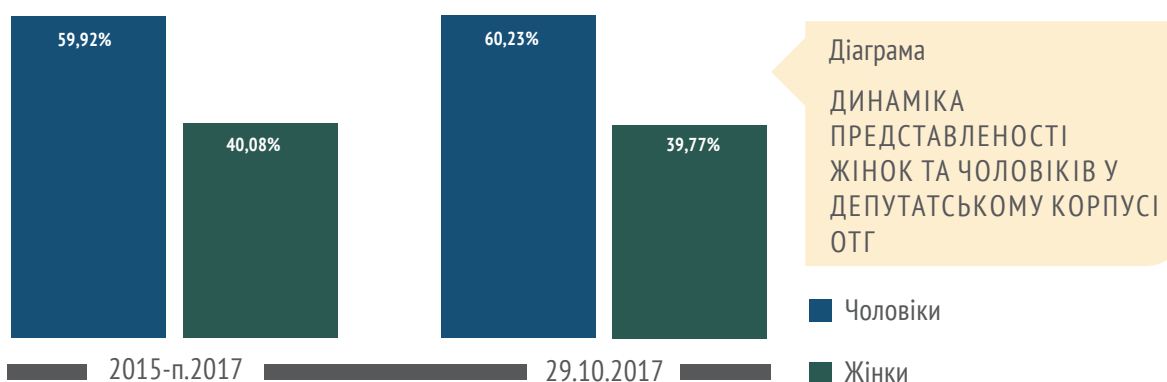
Представництво жінок за результатами виборів до рад ОТГ, де відбувся моніторинг становить 40,08%. До 30 міських, 74 селищних та 135 сільської рад ОТГ за період кінця 2015 року – середини 2017 року у 12 областях було обрано 5208 депутатів/ток, із них 2168 – жінки. У сільських радах ОТГ представництво жінок склало 44,1%, селищних – 40,8%, міських – 30,7%. Головами новостворених ОТГ стали 13,88% жінок.

Основні висновки II етапу гендерного моніторингу (29 жовтня 2017 року у 12 областях):

До 60 рад ОТГ у 12 областях балотувались 38,29% кандидаток та 61,71% кандидатів. До 27 сільських, 19 селищних, 14 міських рад ОТГ жінок балотувалось у сільські ради 39,9%, селищні – 35,1%, міські – 38,3%.

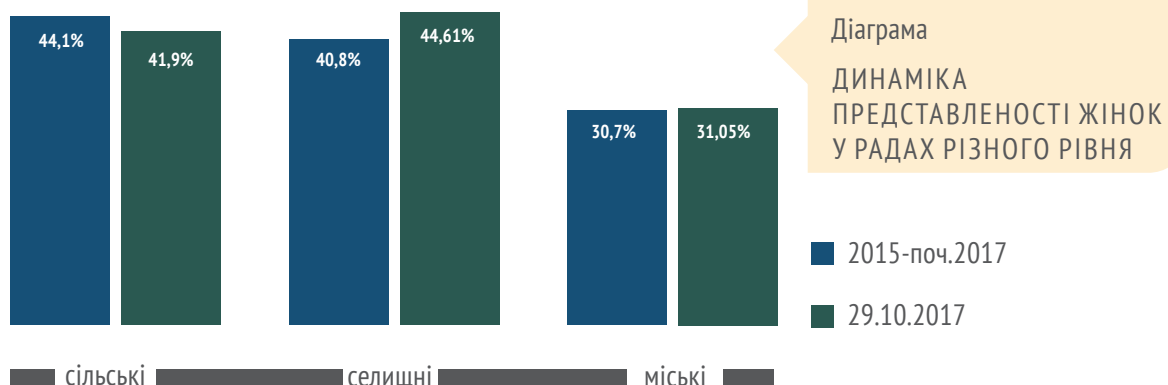
На посади голів ОТГ кандидувало 24,6% жінок. Найвищий рівень балотування жінок спостерігається до сільських рад ОТГ. Стабільно найнижчі показники кандидаток на посаду голів міських ОТГ упродовж усіх виборів загострилися їх зменшенням на II-му етапі порівняно із I етапом моніторингу.

До рад ОТГ, які були піддані моніторингу, було обрано 60,23% депутатів-чоловіків та 39,77% депутаток. За увесь період гендерного моніторингу серед депутатського корпусу ОТГ жінки становлять 40%.

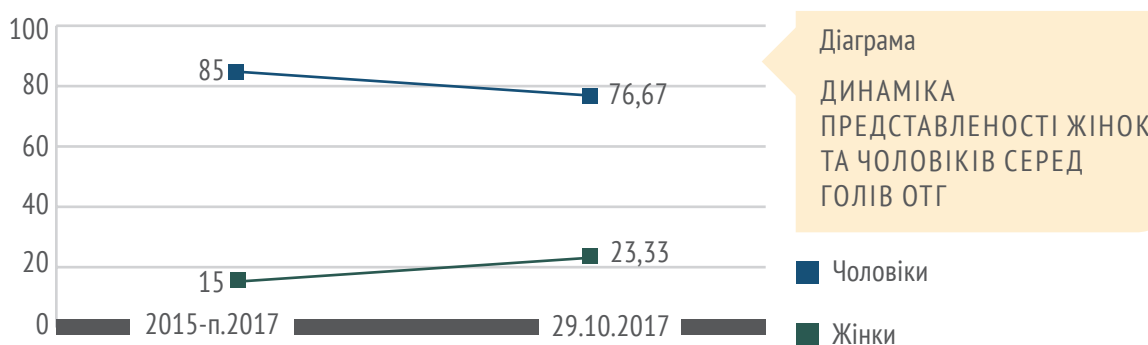

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ ВИБОРІВ ГОЛІВ ТА РАД ОТГ (2015-2017 РР.)

Динаміка представленості жінок у радах ОТГ різного рівня на 2-х етапах гендерного моніторингу демонструє незначні відмінності. Представництво жінок у депутатському корпусі у сільських ОТГ у середньому – 43%, селищних – 43%, міських – 31%.

Щодо представленості жінок серед голів ОТГ – 76,67% чоловіків та лише 23,33% – жінок. Динаміка 2-х етапів показує зростання представленості жінок серед голів ОТГ, однак цей показник утричі нижчий, аніж представництво чоловіків.

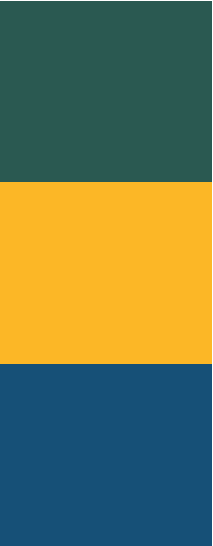
Україна на рівні місцевого самоврядування проходить процес обрання старост. Станом на кінець жовтня 2016 року вибори старост відбулись у 90 об'єднаних громадах України зі 177 ОТГ, утворених на цей момент. За їх підсумками обрано 457 старост. Серед новообраних старост у цих громадах дещо переважають чоловіки: 236 проти 221 жінок (51,64% – чоловіки, 48,36 – жінки). Однак гендерний зріз представництва містить територіальні відмінності. Наприклад, у Дунаєвецькій міській ОТГ на Хмельниччині, яка нараховувала на 2016 р. найбільшу кількість старост, 23 старости – жінки, і 4 – чоловіки.

Інформація щодо форм роботи з виборцями та агітації у громадах дозволяє зробити висновок про високий рівень включення партій у виборчий процес на рівні ОТГ. На рівні сільських, селищних рад ОТГ серед кандидаток спостерігається дещо вищий рівень (4-5%) партійного висування, аніж чоловіків.

Аналіз виборчих списків кандидаток засвідчив значимість попереднього досвіду роботи для більшості жінок, які висувались до ради та голів ОТГ. Найчастіше це був досвід роботи у сільській чи селищній раді (голови чи членкині комісій, економістки, секретарі тощо), досвід керівної роботи у сільгоспприємствах, у сфері освіти та охорони здоров'я тощо.

Під час моніторингових візитів, ознайомитися з передвиборчими програмами було складно через їх відсутність, а отже детальний аналіз передвиборчих програм із застосуванням передбаченого моніторингом рейтингу важливих індикаторів, не видався можливим. За оцінкою моніторів лише у 40% кандидатів та 18% кандидаток на посаду голів ОТГ є передвиборні програми. Не має таких програм у 34% кандидатів та 8% кандидаток у депутати рад ОТГ. Результат пошуку, аналізу та співставлення фрагментів доступних програм, виступів, інтерв'ю кандидатів/ кандидаток, а також доступних елементів рекламних матеріалів виявили у програмах кандидаток окремі згадки про права жінок та питання гендерної рівності, що зустрічались найчастіше у якості аргументів щодо необхідності підтримати саме жінку на фоні досить схожої загальної риторики. У програмах та виступах кандидаток переважає проблематика, орієнтована на актуальні проблеми громади і спільна для більшості: розвиток території, чесність та відкритість у формування та реалізації бюджету, освіта та охорона здоров'я, соціальний захист малозабезпечених громадян. Загалом же особливості та акценти у передвиборчих програмах і виступах багато в чому визначались передвиборчим досвідом кандидаток, а тому знаходились переважно у площині освіти-охорони здоров'я та наявності досвіду роботи у комісіях місцевих рад. Бачення перспектив громади було скоріше винятком – і не лише для кандидаток.

Аналіз участі жінок у якості кандидаток на голів та у ради ОТГ та рівень їх представництва виявив тенденцію, що жінки більш охоче балотуються до депутатського корпусу, аніж на голів рад. Чим більш економічно спроможна ОТГ, тим запекліша передвиборча боротьба й тим менший відсоток кандидаток у цих ОТГ. Зважаючи на низькі рейтинги представництва жінок у владі в Україні вибори до ОТГ є сигналом для активізації усіх суб'єктів політики, які прагнуть побудову суспільства рівних прав та можливостей.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ
ГЕНДЕРНОГО МОНІТОРИНГУ
ВИБОРІВ ГОЛІВ ТА РАД ОТГ
(2015-2017 рр.)

- підвищувати правову гендерну культуру всіх суб'єктів виборчого процесу;
- продовжити інтенсивну просвітницьку діяльність із гендерних питань для підвищення загального рівня обізнаності суспільства, щодо важливості розвитку рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства;
- продовжити практику проведення гендерних моніторингів виборчих процесів та здійснення аналітичних досліджень із метою з'ясування причин гендерних відмінностей у проведенні виборчих кампаній кандидатками/кандидатами з метою досягнення гендерного балансу у владі;
- продовжити співпрацю і налагодити ефективну комунікацію із політичними партіями, які поділяють принципи прав і свобод людини, справедливості, демократії;
- продовжити законотворчу роботу для введення гендерного квотування у виборче законодавство, зокрема, у Виборчий Кодекс України та інше виборче законодавство;
- підвищувати контроль державних органів влади за виборчим процесом. наприклад, відмовляти у реєстрації партій як суб'єктів виборчого процесу за недотримання гендерного квотування у виборчих списках або сприяти фінансовому заохоченню при дотриманні гендерного балансу у кадровій політиці та виборчому процесі;
- деталізувати законодавчу норму про 30-відсоткове гендерне квотування;
- передбачити варіативність гендерного квотування у випадку зміни виборчої системи, оскільки гендерне квотування можна застосовувати в усіх типах виборчої системи;
- Центральній виборчій комісії України ініціювати введення гендерно дезагрегованого підходу до збирання та узагальнення інформації про кандидатів/кандидаток у ради всіх рівнів;
- формувати склад Центральної, територіальних, дільничних виборчих комісій з урахуванням гендерного паритету;
- сприяти залученню жінок в активний політичний процес шляхом просвітництва, тренінгової роботи та проведення інформаційних кампаній.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Результати виборів кінця 2015 – середини 2017 рр.

У Сумській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Бездрицька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		15	7
Березівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	8		1	7	15
Боромлянська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3	1		14	8
Бочечківська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	4		1	9	11
Вільшанська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	5	1		26	8
Грунська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	5	1		12	10
Миколаївська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4	1		14	8
Миропільська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4		1	12	10
Нижньосироватська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		12	10
СЕЛИЩНІ						
Зноб-Новгородська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	8	1		21	1
Кириківська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	6	1		8	18
Краснопільська селищна об'єднана територіальна громада	30.04.2017	6	1		15	11
Миколаївська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	8	1		16	10
Недригайлівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	6	1		23	3
Хотінська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3	1		12	10
Шалигинська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	5	1		7	15
МІСЬКІ						
Дружбівська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	8	1		21	1
Кролевецька міська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	6	1		8	18

У Одеській області:

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Красносільська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		7	19
Маразліївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	3	1		10	12
Новокальчевська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2		1	2	7
Тузлівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2		1	7	7
СЕЛИЩНІ						
Затишанська селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016	2	1		9	13
Ширяївська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	5		1	16	9
МІСЬКІ						
Балтська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	17	1		16	16
Біляївська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		15	11

Полтавська область

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Білоцерківська сільська об'єднана територіальна громад	25.10.2015	4	1		8	14
Великосорочинська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		12	10
Засульська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	11	1		13	9
Клепачівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	3	1		7	7
Недогарківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2		1	11	11
Новоаврамівська сільська об'єднана територіальна громада	27.03.2016	3		1	9	8
Новознам'янська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2		1	9	13
Омельницька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	4		1	8	14
Піщанська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		12	14
Покровсько-Багачанська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	3	1		10	12
Пришибська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2		1	2	7
Рокитянська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	2		1	7	7
Сергіївська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	2		1	2	7
СЕЛИЩНІ						
Великобагачанська селищна об'єднана територіальна громада	30.04.2017	5	1		20	6
Решетилівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		15	11
Семенівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2		1	9	17
Скороходівська селищна об'єднана територіальна громада	27.03.2016	3	1		11	11
Шишацька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	12	1		19	7
МІСЬКІ						
Глобинська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	6	1		21	4
Пирятинська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		20	6

Тернопільська область

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Байковецька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	5	1		16	5
Білобожницька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	3	1		13	9
Більче-Золотецька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16	3		1	11	11
Борсуківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16	4	1		13	9
Васильковецька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15	6	1		11	15
Великогаївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15	7	1		19	7
Великодедеркальська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16	5	1		6	8
Золотниківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15	14	1		15	11
Іванівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15	4	1		14	8
Колиндянська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15	6	1		6	14
Колодненська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15	2		1	6	7
Коцюбинська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16	2	1			
Лопушненська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15	2	1		5	9
Озернянська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15	4	1		12	6
Озерянська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15	3	1		8	4
Скориківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.15	5	1		14	8
Трибухівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16	2	1		15	7
Черніховецька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.16	2		1	7	7

СЕЛИЩНІ					
Гримайлівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.16	2	1	10	4
Гусятинська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15	3	1	19	7
Заводська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15	2		1	10 12
Залозецька селищна об'єднана територіальна громада	18.12.16	7	1	20	5
Золотопотіцька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	8	1	19	7
Козлівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15	4	1	17	5
Коропецька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15	3	1	10	12
Мельнице-Подільська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15	11	1	12	14
Микулинецька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15	4	1	17	9
Підволочиська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15	17	1	17	9
Скала-Подільська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.15	6	1	14	10
МІСЬКІ					
Борщівська міська об'єднана територіальна громада	11.12.16	8	1	20	5
Почаївська міська об'єднана територіальна громада	25.10.15	2	1	16	10
Скалатська міська об'єднана територіальна громада	25.10.15	10	1	19	7
Теребовлянська міська об'єднана територіальна громада	25.10.15	14	1	23	9
Шумська міська об'єднана територіальна громада	25.10.15	19	1	22	4

Хмельницька область

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Берездівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	13	1		16	10
Ганнопільська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	7		1	10	14
Гвардійська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	5		1	9	19
Гуківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4	1		7	7
Гуменецька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	8		1	12	14
Китайгородська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	4	1		11	11
Колибаївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		15	7
Ленковецька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	7	1		15	11
Лісовогринівецька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	9	1		18	10
Маківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	3	1		17	9
Розсошанська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	3	1		15	7
Судилківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	6		1	17	9
СЕЛИЩНІ						
Війтовецька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	12	1		8	18
Дунаєвецька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	12	1		15	10
Летичівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	14	1		10	15
Меджибізька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	7	1		12	11
Наркевицька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	7		1	17	9
Новоушицька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	19	1		22	11
Понінківська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		14	12
Сатанівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	5	1		12	13
Старосинявська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	17	1		17	9
Чемеровецька селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	19	1		21	5
Чорнострівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	10	1		17	9
МІСЬКІ						
Волочиська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	18	1		22	12
Дунаєвецька міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	26		1	25	9
Полонська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	11	1		25	9

Житомирська область

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Андрушківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4	1		9	5
Барашівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	8	1		12	9
Білокоровицька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3	1		6	16
Високівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	3	1		5	9
Вишевицька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	4	1		6	5
Вільська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4	1		8	6
Горщиківська сільська об'єднана територіальна громада	17.12.2016	3	1		8	6
Дубрівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	4	1		15	7
Квітнева сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	5	1		6	13
Краснопільська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	5	1		5	9
Потіївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	5	1		7	7
Семенівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	6		1	13	9
Станишівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	6	1		4	6
Тетерівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	4		1	9	13
Ушомирська сільська об'єднана територіальна громада	18.11.2016	6		1	15	11
Чижівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4	1		11	9
СЕЛИЩНІ						
Брусилівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	18	1		14	11
Городницька селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4	1		18	8
Довбиська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		20	6
Іршанська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		9	17
Корнинська селищна об'єднана територіальна громада	27.03.2016	5	1		11	11
Лугинська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	5	1		14	12
Миропільська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3	1		10	12
Народицька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	16	1		17	9
Новоборівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	5	1		17	9
Попільнянська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	13	1		20	12
Хорошівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	12	1		20	6
Червоненська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	6	1		5	16
Чоповицька селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4	1		12	10
МІСЬКІ						
Баранівська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	13	1		19	7
Коростишівська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	8	1		25	9
Олевська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	21	1		32	2

Рівненська область

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Бабинська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		5	8
Миляцька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	4	1		12	10
Крупецька сільська об'єднана територіальна громада	24.04.2016	4	1		14	8
Козинська сільська об'єднана територіальна громада	28.08.2016	6	1		14	12
Локницька сільська об'єднана територіальна громада	28.08.2016	4	1		10	11
Мирогощанська сільська об'єднана територіальна громада	28.08.2016	2		1	17	8
Боремельська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	3	1		4	10
Деражненська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3	1		14	8
Острожецька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	6	1		14	8
Висоцька сільська об'єднана територіальна громада	31.07.2016			1	11	11
СЕЛИЩНІ						
Клесівська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	3	1		14	12
Млинівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	12	1		21	5
Смизька селищна об'єднана територіальна громада	31.07.2016	3	1		17	9
МІСЬКІ						
Радивилівська міська об'єднана територіальна громада	27.03.2016	5	1		20	5

Чернігівська область

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Вертіївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		8	14
Іванівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	5	1		13	9
Кіптівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	6	1		6	15
Комарівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	6	1		14	8
Макіївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		6	8
Мринська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	5	1		9	13
СЕЛИЩНІ						
Деснянська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	4	1		9	16
Козелецька селищна об'єднана територіальна громада	30.04.2017	15		1	9	15
Коропська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	17	1		20	6
Лосинівська селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016	6	1		17	9
Михайло-Коцюбинська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	8	1		10	16
Парафіївська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	5		1	9	13
МІСЬКІ						
Батурицька міська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	3	1		12	10
Корюківська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	9	1		18	7
Менська міська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	17	1		24	10
Носівська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	5	1		17	7
Остерська міська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	3	1		10	17
Сновська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	25	1		16	6

Чернівецька область

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Вашковецька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		12	10
Великокучурівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	3	1		19	7
Волоківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		17	4
Клішківська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		13	13
Конятинська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	3	1		17	15
Мамалигівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	6	1		19	6
Недобоївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	3	1		20	6
Рукшинська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	5	1		16	10
Селятинська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	3	1		19	3
Треблеченська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		18	4
Усть-Путильська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		6	8
Чудейська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	2	1		12	2
СЕЛИЩНІ						
Глибоцька селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		22	4
Красноільська селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016	2	1		24	2
МІСЬКІ						
Вашківська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3	1		21	5
Вижницька міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	7	1		18	7
Сокирянська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2	1		10	8
Сторожинецька міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	10	1		27	7

Волинська область

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Велицька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	4	1		9	5
Вишнівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	6	1		10	16
Дубівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3	1		12	10
Заборольська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	4	1		13	13
Забродівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	5	1		15	11
Княгининівська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	2		1	15	11
Колодяженська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	4	1		12	10
Литовезька сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	4	1		17	4
Павлівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	7	1		18	4
Поворська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	4	1		11	11
Поромівська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	2	1		9	5
Прилісненська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	6	1		13	9
Самарівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	4	1		16	6
Смолигівська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	2		1	6	8
СЕЛИЩНІ						
Голобська селищна об'єднана територіальна громада	25.10.2015	4	1		13	13
Заболоттівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4	1		18	8
Люблинецька селищна об'єднана територіальна громада	28.08.2016	3		1	9	12
Шацька селищна об'єднана територіальна громада	27.03.2016	3	1		16	10
МІСЬКІ						
Устилузька міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	8	1		18	8

Херсонська область

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Виноградівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	3	1		15	11
Гладківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		12	10
Зеленопідська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3		1	7	15
Кочубеївська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	4	1		3	11
Музиківська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	2	1		6	8
Присиваська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4	1		11	11
Тавричанська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3	1		13	1
Хрестівська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	5	1		9	11
Великокопанівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016			1	16	10
СЕЛИЩНІ						
Асканія-Нова селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016	2	1		7	15
Горностаївська селищна об'єднана територіальна громада	30.04.2017	8	1		13	13
Каланчацька селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016	7	1		17	9
Мирненська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		8	14
Чаплинська селищна об'єднана територіальна громада	16.12.2016	7	1		15	11

Миколаївська область

СІЛЬСЬКІ	ДАТА ВИБОРІВ	КІЛЬКІСТЬ рад	ГОЛОВИ		ДЕПУТАТИ	
			ЧОЛ	ЖІН	ЧОЛ	ЖІН
Благодатненська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	6	1		16	6
Бузька сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		8	5
Веснянська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		5	9
Галицинівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4	1		12	14
Дорошівська сільська об'єднана територіальна громада	30.04.2017	2	1		5	9
Кам'яномостівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3	1		5	17
Коблівська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	4	1		18	8
Куцурубська сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015	5		1	9	17
Михайлівська (Улянівська) сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	2	1		6	8
Мостівська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	3		1	3	9
Нечаянська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		5	8
Прибужанівська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	5	1		17	9
Чорноморська сільська об'єднана територіальна громада	11.12.2016	3	1		5	9
Шевченківська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2		1	11	15
СЕЛИЩНІ						
Веселинівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	5	1		16	10
Воскресенська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3	1		14	12
Доманівська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	3	1		16	10
Ольшанська селищна об'єднана територіальна громада	18.12.2016	2	1		16	10
Олександрівська селищна об'єднана територіальна громада	11.12.2016	3	1		11	15
МІСЬКІ						
Баштанська міська об'єднана територіальна громада	18.12.2016	9	1		16	10

ДОДАТОК Б

Результати виборів 29 жовтня 2017 року

Сумська область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	13	13	26
У тому числі, партійне висування	3	11	14
У тому числі, самовисування	10	2	22
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	27	24	51
У тому числі, партійне висування	22	21	43
У тому числі, самовисування	5	3	8
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	31	21	52
У тому числі, партійні	19	12	31
У тому числі, безпартійні	12	9	21
Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	0	1	1
У тому числі, партійне висування	0	0	0
У тому числі, самовисування	0	1	1
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	1	2
У тому числі, партійне висування	0	1	1
У тому числі, само висування	1	0	1
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ головам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	2	0	2
У тому числі, партійне висування	2	0	2
У тому числі, самовисування	0	0	0

Одеська область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	67	25	92
У тому числі, партійне висування	40	15	
У тому числі, самовисування	27	10	
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	30	17	48 (обрано 47)
У тому числі, партійне висування	14	8	
У тому числі, самовисування	16	9	
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	17	9	26
У тому числі, партійні	13	5	
У тому числі, безпартійні	4	4	

Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	4	0	4
У тому числі, партійне висування	3	0	
У тому числі, самовисування	1	0	
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	0	2
У тому числі, партійне висування	1	0	
У тому числі, само висування	0	0	
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ головам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	0	1
У тому числі, партійне висування			
У тому числі, самовисування			

Полтавська область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	28	38	66
У тому числі, партійне висування	16	30	46
У тому числі, самовисування	12	8	20
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	13	12	25
У тому числі, партійне висування	7	8	15
У тому числі, самовисування	6	4	10
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	160	132	292
У тому числі, партійні	160	132	292
У тому числі, безпартійні	0	0	0
Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	3	0	3
У тому числі, партійне висування	1	0	1
У тому числі, самовисування	2	0	2
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	0	1	1
У тому числі, партійне висування	0	0	0
У тому числі, само висування	0	1	1
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ головам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	0	1
У тому числі, партійне висування	0	0	0
У тому числі, самовисування	1	0	1

Тернопільська область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	10	4	14
У тому числі, партійне висування	8	3	
У тому числі, самовисування	2	1	
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	59	19	78
У тому числі, партійність	37	8	45
У тому числі, безпартійні	22	11	33
Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	0	1
У тому числі, партійне висування	1	0	1
У тому числі, самовисування			
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ головам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	3	0	3
У тому числі, партійне висування	3	0	3
У тому числі, самовисування			

Хмельницька область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	46	20	66
У тому числі, партійне висування	32	17	49
У тому числі, самовисування	14	3	17
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	27	20	47
У тому числі, партійне висування	26	20	46
У тому числі, самовисування	1	0	1
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	39	21	60
У тому числі, партійність	24	12	36
У тому числі, безпартійні	15	9	24
Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	3	0	3
У тому числі, партійне висування	2	0	2
У тому числі, самовисування	1	0	1
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	0	2	2
У тому числі, партійне висування	0	2	2
У тому числі, самовисування	0	0	0
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ головам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	1	2
У тому числі, партійне висування	1	1	2
У тому числі, самовисування	0	0	0

Житомирська область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	30	20	50
У тому числі, партійне висунання	4	4	8
У тому числі, самовисунання	26	16	42
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	26	26	52
У тому числі, партійне висунання	11	15	26
У тому числі, самовисунання	15	11	26
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	19	7	26
У тому числі, партійність	8	4	12
У тому числі, безпартійні	11	3	14
Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	12	2	14
У тому числі, партійне висунання	2	0	2
У тому числі, самовисунання	10	2	12
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	2	0	2
У тому числі, партійне висунання	0	0	0
У тому числі, самовисунання	2	0	2
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ головам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	5	2	7
У тому числі, партійне висунання	4	2	6
У тому числі, самовисунання	1	0	1

Рівненська область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	32	21	53
У тому числі, партійне висунання	24	20	44
У тому числі, самовисунання	8	1	9
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	30	20	50
У тому числі, партійне висунання	14	11	25
У тому числі, самовисунання	16	9	25
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	НЕМАЄ	-	-
У тому числі, партійність			
У тому числі, безпартійні			

Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	2	1	3
У тому числі, партійне висування	1	0	1
У тому числі, самовисування	1	1	2
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	2	0	2
У тому числі, партійне висування	0	0	0
У тому числі, самовисування	2	0	2
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ головам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	НЕМАЄ		
У тому числі, партійне висування			
У тому числі, самовисування			

Чернігівська область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	4	10	14
У тому числі, партійне висування	4	10	14
У тому числі, самовисування	-	-	-
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	28	24	52
У тому числі, партійне висування	27	23	50
У тому числі, самовисування	1	1	2
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	43	17	60
У тому числі, партійність	15	5	20
У тому числі, безпартійні	28	12	40
Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	-	1	1
У тому числі, партійне висування			
У тому числі, самовисування		1	1
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	1	2
У тому числі, партійне висування		1	1
У тому числі, самовисування	1		1
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ головам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	1	2
У тому числі, партійне висування	1	1	2
У тому числі, самовисування			

Чернівецька область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	48	30	78
У тому числі, партійне висування	36	12	48
У тому числі, самовисування	21	9	30
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	0	0	
У тому числі, партійне висування	0	0	
У тому числі, самовисування	0	0	
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	20	6	26
У тому числі, партійність	20	6	26
У тому числі, безпартійні	0	0	
Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	11	3	14
У тому числі, партійне висування	2	1	3
У тому числі, самовисування	6	2	3
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	0	0	
У тому числі, партійне висування	0	0	
У тому числі, самовисування	0	0	
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ головам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	3	0	3
У тому числі, партійне висування	3	0	3
У тому числі, самовисування	0	0	

Волинська область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	44	26	70
У тому числі, партійне висування	28	11	39
У тому числі, самовисування	16	15	31
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	14	8	22
У тому числі, партійне висування	9	7	16
У тому числі, самовисування	5	1	6
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	21	5	26
У тому числі, партійність	21	5	26
У тому числі, безпартійні	0	0	0

Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	2	1	3
У тому числі, партійне висування	0	0	0
У тому числі, самовисування	2	1	3
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	0	1
У тому числі, партійне висування	0	0	0
У тому числі, самовисування	1	0	1
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ головам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	0	1
У тому числі, партійне висування	0	0	0
У тому числі, самовисування	1	0	1

Херсонська область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	42	54	96
У тому числі, партійне висування	27	37	64
У тому числі, самовисування	15	17	32
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	26	27	53
У тому числі, партійне висування	13	8	21
У тому числі, самовисування	13	19	32
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	0	0	
У тому числі, партійність			
У тому числі, безпартійні			

Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	3	2	5
У тому числі, партійне висування	0	1	1
У тому числі, самовисування	3	1	4
Сумарна інформація по усім СЕЛИЩНИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	1	2
У тому числі, партійне висування	0	0	0
У тому числі, самовисування	1	1	2
Сумарна інформація по усім МІСЬКИМ головам, де проводився моніторинг (кількісні показники)			
У тому числі, партійне висування			
У тому числі, самовисування			

Миколаївська область:

Результати виборів ДЕПУТАТІВ / ДЕПУТАТОК ДО РАД ОТГ	Депутатів	Депутаток	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ радам, де проводився моніторинг (кількісні показники)	7	7	14
У тому числі, партійне висування	5	5	10
У тому числі, самовисування	2	2	4
Результати виборів ГОЛІВ ОТГ	Чоловіків	Жінок	Всього (осіб)
Сумарна інформація по усім СІЛЬСЬКИМ головам в ОТГ, де проводився моніторинг (кількісні показники)	1	0	1
У тому числі, партійне висування	1	0	1
У тому числі, самовисування	0	0	0

Богренцова Наталія – ХОЦ «Успішна жінка», експертка гендерного моніторингу виборів у ОТГ.

Костенко Андріана – кандидатка політичних наук, доцентка, керівниця соціологічної лабораторії Сумського державного університету, експертка гендерного моніторингу виборів у ОТГ;

Світайло Ніна – кандидатка філософських наук, доцентка, завідувача кафедри психології, політології та соціокультурних технологій Сумського державного університету, експертка гендерного моніторингу виборів у ОТГ;

Ярош Оксана – докторка політичних наук, професорка Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, керівниця моніторингової групи з проведення гендерного моніторингу виборів у ОТГ

